

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 21.

Onsdagen den 21 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 14 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 259, med förslag till förordning angående viss utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 26 juni 1933 (nr 405) om accis å margarin, m. m.

Härpå föredrogs propositionen, nr 257, angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande. Därvid anförde:

*Vid remiss
av propo-
sitionen nr 257.*

Herr Skoglund: Herr talman! När man i måndags hörde herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttra sig i den remissdebatt, som då ägde rum angående krediten till Ryssland, fick man det intrycket, att han hade mycket allvarliga bekymmer för den överproduktion, som han befarade förefinnas, då det gällde animaliska produkter. Säkerligen äro hans farhågor icke överdrivna utan berättigade. Redan tidigt i höstas framhölls också från många håll önskvärdheten av att man vidtog åtgärder för att i någon mån begränsa denna produktion, och vad man framför allt syftade på, det var, att man skulle minska importen av utländska fodermedel, framför allt majs. Bland dem, som då framförde sådana krav, var även det hushållningssällskap, som jag har förmånen tillhöra, och jag vet, att det icke var bara Östergötlands läns hushållningssällskap utan även jordbrukarsammanslutningar från andra landskap, som sökte rikta regeringens uppmärksamhet på denna import.

I december månad gjorde statens spannmålsnämnd en framställning till regeringen, vari den framhöll önskvärdheten av att sådana åtgärder vidtoges, som skulle kunna förminska importen av dessa utländska fodermedel. Med anledning av denna spannmålsnämndens framställning utfärdade Kungl. Maj:t den 21 december 1933 en förordning om importreglering av havre och majs m. m. Det är möjligt, att jordbruksministern hade i tankarna att redan då införa sådana fodermedelsavgifter, som man från flera håll krävt, men att han ansåg det tvivelaktigt om han kunde vidtaga sådana åtgärder utan riksdagens hörande. Jag vågar icke uttala mig om hur pass vidsträckt fullmakt jordbruksministern kan inneha i det avseendet. Vad jag emellertid säkert vet det är att man förväntade, att omedelbart efter att riksdagen samlats, jordbruksministern skulle framlägga förslag om sådana fodermedelsavgifter. Det är i det fallet, som det icke skett vad vi räknat med. Först nu, dagarna före påsk, alldeles innan riksdagen tar påskledighet, framlägger herr statsrådet

Vid remiss av propositionen nr 257. (Forts.)

och chefen för jordbruksdepartementet sådana förslag om fodermedelsavgifter. Människorna ute i landet, jordbrukarna och övriga förbrukare av fodermedel, räknade säkert med att så fort riksdagen hade sammanträtt, skulle fodermedelsavgifter komma att införas, och det gjorde, att de i förtid diskonterade de avgifter, som de trodde skulle komma, så att omedelbart efter det att Kungl. Maj:t utfärdat kungörelsen angående den importreglering, som gällde havre och majs, stego dessa fodermedel i pris med omkring 2 öre. Genom att vi icke fått en sådan importavgift åsatt redan i januari månad ha nu landets jordbrukare i stor utsträckning under ett par månaders tid betalat ett 2-öre för högt pris, som gått till köpmännen och distributörerna av dessa fodermedel. Om herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vid riksdagens början hade kommit fram med förslag om fodermedelsavgifter, till vilket riksdagen då omedelbart hade kunnat taga ståndpunkt, skulle icke obetydliga belopp kunnat stå till buds, endera — såsom spannmålsnämnden tänkt sig — för att förminska förlusterna på spannmålsregleringen, eller till främjande av ett sådant ändamål, som herr statsrådet tänkt sig i propositionen, nämligen stödjande av den animaliska produktionen.

Genom det dröjsmål, som nu ägt rum, ha avsevärda olägenheter uppstått. Icke minst är det en olägenhet, att jordbrukarna icke fått besked om hur statsmakterna tänkt sig att ordna frågan. De få säkerligen räkna med att vi i år få en tidig vår, och behöva de i god tid planera för vårsådden och för sommarens och höstens utfodring. Det är därför önskvärt, att denna fråga icke förhållas längre än som är alldeles nödvändigt, och av den anledningen vågar jag, när denna jordbruksproposition i dag remitteras till jordbruksutskottet, uttala en sådan begäran, som att jordbruksutskottet ville upptaga denna fråga till behandling så fort som möjligt efter påskledigheten, så att riksdagen får möjlighet att fortast möjligt taga ståndpunkt till frågan och jordbrukarna få besked om vad de ha att förvänta i den ena eller andra riktningen.

Jag skall gärna erkänna, då jag ser herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet här närvarande, att denna proposition, som vi nu gå att remittera till jordbruksutskottet, innehåller mycket av värde till jordbrukets stödjande, men jag kan icke heller fördölja, att den innehåller vissa svagheter, som det tillkommer utskottet att beakta.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Den föregående ärade talaren har här framställt vissa anmärkningar över mitt sätt att handlägga de frågor, som föreligga i den nu föredragna propositionen nr 257.

Jag vill för min del icke på något sätt förneka, att dröjsmålet med denna frågas framläggande har medfört vissa svårigheter och åstadkommit förvecklingar, som naturligtvis icke äro av så trevlig beskaffenhet. Men å andra sidan skulle jag dock vilja framföra den meningen, att det är *en* sak att efteråt tycka, att det hela kunde ha blivit färdigt i en sådan där svindlande hastighet, men att det är en annan sak att genomföra arbetet och samtidigt komma till det eftersträfvade resultatet.

Här framställdes redan i höstas krav på att det skulle göras en importreglering av fodermedel. Regeringen hade icke i sin makt på grund av gällande författningsbestämmelser att då göra annat än ett enkelt importförbud. Om man har något begrepp om vilka svårigheter man har att bekämpa, då det gäller att tillämpa ett dylikt förbud, borde man förstå, att det icke gick för regeringen att redan i början av hösten utfärda bestämmelser därom, då förbudet skulle kommit att gälla icke fyra månader, såsom det nuvarande, utan kanske i stället sju månader. Då ett importförbud medför stora svårigheter

Vid remiss av propositionen nr 257. (Forts.)

för en period av fyra månader, måste olägenheterna bli långt större, om förbudet skulle gälla sju månader. Därtill kommer att man måste ha någon aning om vilket system man skall använda för de definitiva åtgärderna, innan man vidtager provisoriska åtgärder. Vi skola komma ihåg, att i början av hösten låg det så till, att man visserligen dunkelt kände, att man måste åstadkomma en reglering av fodermedelsimporten, men att ingen vid det tillfället hade någon fast utformad väg att anvisa. Vi måste vidare komma ihåg, att spannmålsnämndens förslag förelåg för regeringen först veckan före jul. Innan spannmålsnämnden fixerat sin ståndpunkt, var det väl omöjligt för Kungl. Maj:t att skrida till importförbud. Man måste ha några hållpunkter för sitt framtida handlande.

Sedan säger herr Skoglund vidare, att det varit lämpligt, att framläggandet av propositionen hade kommit i riksdagens början, så att ett beslut snabbt kunnat fattas. Jag förstår, att man på högerhåll har den uppfattningen, ty vi känna ju alla till, att högern fordrat en lösning efter spannmålsnämndens förslag obesett. Men jag ber att få försäkra herr Skoglund och hans meningsfränder, att de skola vid ärendets fortsatta behandling få uppleva, att de på åtskilliga punkter få frångå den motion de framlagt, helt enkelt därför att detta problem är så pass svårt att lösa. Jag vill icke påstå, att Kungl. Maj:ts proposition innehåller någon universallösning, men jag tror att riksdagens ledamöter skola komma underfund med att det nedlagts ett verkligt arbete på att finna rimliga utvägar och att det slutligen skall bli klart för en var, att den tid, som tagits i anspråk för utarbetande av föreliggande proposition, har varit en väl använd tid, samt att de olägenheter, som kunnat följa av dröjsmålet, dock väga ganska lätt mot de olägenheter, som skulle uppstått, om regeringen och riksdagen på detta ömtåliga område rusat i väg och gjort oöverlagda handlingar.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! I olikhet med den förste ärade talaren finner jag det ganska klart, att utarbetandet av föreliggande proposition har kommit att taga betydande tid i anspråk. I propositionen behandlas åtskilliga spörsmål, om vilkas innebörd man måste ställa sig ytterst tveksam, och jag förstår, att herr statsrådet kanske i någon mån varit bekajad av en sådan känsla. Avsikten med de regleringsbestämmelser, som nu föreslås i fråga om fodersäd, är att åstadkomma högre pris på fodersäd. Därmed kommer man emellertid in på ett område, där det är fråga om att ingripa i sådana affärer, som huvudsakligen göras jordbrukare emellan. Beträffande regleringen av brödspannmål och mjölkavgiften har man avsett att reglera förhållandet mellan producenter och konsumenter.

Jordbruksutredningen hade på sin tid anledning att syssla med detta problem och kom därvid till klarhet om att den lilla kvantitet havre, som saluföres, huvudsakligen går till andra jordbrukare. Då man tänker på i vilken mån den ena eller andra landsdelen har blivit delaktig i de regleringsåtgärder, som vidtagits till jordbrukets främjande, måste man säga sig, att härvidlag är man inne på att direkt fördyra en av de produkter, som för Norrlands jordbrukare spela en väsentlig roll. Ty i Norrland måste en stor del av jordbrukarna, icke bara de små utan även medelstora och kanske de större, köpa fodersäd från lyckligare lottade trakter. I stora delar av Norrland måste man därjämte alltid köpa utsädeshavre, och skogskörarna nödgas i stor omfattning köpa foderhavre för att ha till sina dragare vid skogskörslor. Dessa bedrivs till större delen av bönder och småbrukare. Därför kan man här hysa tvekan om hur långt man bör och kan gå i sådana regleringsåtgärder, som ytterst syfta till att premiera somliga jordbrukare på andra jordbrukares bekostnad.

Vid remiss av propositionen nr 257. (Forts.)

Jag är icke blind för att något måste göras för att utjämna och bringa ned spänningen mellan priserna på olika produkter på jordbruksområdet. Men jag vädjar till vederbörande i utskottet att gå fram med all den försiktighet, som är möjlig, och taga den största hänsyn till de små fattiga jordbrukare, som hittills icke haft någon nytta av de regleringsåtgärder, som vidtagits för jordbrukare i södra delarna av landet.

Propositionen innehåller vissa bestämmelser, som i hög grad påminna om kristidens regleringsåtgärder och vilka i tillämpningen måste verka irriterande på jordbrukarna, utan att man kan se någon verklig nytta av desamma. Jag åsyftar härvid bestämmelserna om skatt å inhemskt kli och kontrollen över förmalningen av vete till husbehov. Särskilt i sistnämnda avseende har jag svårt att förstå, att någon begränsning skulle behöva göras. Enligt förslaget är den tillåtna kvantitet av vete, som utan avgift får förmalas per hushållsmedlem och år, 50 kilogram, men denna kvantitet måste anses vara för liten. När det är ett önskemål, att vete skall förbrukas i så stor utsträckning som möjligt, bör man icke hindra jordbrukarna från att förmala och förbruka så mycket vete som de önska i eget hushåll utan att underkastas kontroll. Tillverkningsskatten på inhemskt kli och förbudet mot att fritt förfoga över veteskörden kommer att medföra sådana kontrollåtgärder och en så besvärlig och betungande apparat, att man måste ifrågasätta, om de därmed förenade kostnaderna svara mot den lilla nytta, som därigenom åstadkommes.

Angående förlängning av tiden för avgivande av motioner i anledning av ifrågavarande proposition kommer jag att senare framställa yrkande.

Herr Skoglund: Herr talman! Gent emot jordbruksministern vill jag säga, att jag förstår allt för väl, svårigheterna i att komma med ett fullt utarbetat och omfattande förslag i jordbruksfrågan redan vid riksdagens början. Men jag avsåg icke heller med mitt anförande, att klandra honom för att han ej framlagt hela detta omfattande förslag vid riksdagens början, utan vad jag ville med min anmärkning peka på var, att vi icke tidigare fått förslag om dessa fodermedelsavgifter. Det var ju ej något så nytt och revolutionerande det gällde, när vi tidigare genomfört något liknande beträffande oljekakor.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld:** Herr talman! Jag kan icke för min del underlåta att peka på den inkonsekvens, som herr Skoglund gör sig till talesman för. Det är ju bekant för oss alla, att man särskilt från det partis sida, som herr Skoglund representerar, under de gångna månaderna fört en hetsig kampanj för en planmässig anordning av jordbruks-hjälpens olika delar. Nu kommer herr Skoglund och menar, att jag skulle brutit ut en del därav och kastat fram den för sig själv utan att innan dess ha tagit ståndpunkt till de olika delarna av hela det nu framlagda komplexet.

Beträffande det anförande, som hölls av herr Andersson i Rasjön, vill jag peka på en detalj. Han vände sig emot beskattningen av inhemskt kli. Det är klart, att man kan ha delade meningar om den saken, men jag vill fästa uppmärksamheten vid sammanhanget i detta fall. Om jag ej lägger skatt på inhemskt kli, blir resultatet, att antingen göra kvarnarna en mervinst eller få konsumenterna billigare mjöl eller jordbrukarna billigare fodermedel, varigenom verkan av importavgiften borttages. Det gäller att väga dessa omständigheter mot varandra, när man skall avgöra den saken, och det är klart, att olika meningar kunna råda härvidlag. Jag tror emellertid fortfarande, att det finnes ganska goda skäl för den linje man från regeringens sida valt.

Sedan vill jag av allt hjärta instämma med herr Andersson i Rasjön däri, att det gäller att gå fram med en viss försiktighet. Och jag har lika varmt

Vid remiss av propositionen nr 257. (Forts.)

hjärta för de mindre jordbrukarnas problem som herr Andersson i Rasjön, och jag har verkligen sökt finna utvägar, som skulle kunna ur deras synpunkt vara bättre än det förslag, som här lagts fram. Jag har ej kunnat komma till något bättre resultat, därför att för mig har frågan varit att lösa problemet. För mig har det icke varit så, att om jag ej finner det bästa, skall jag säga nej, utan problemet har varit: jag skall säga ja till åtgärder, och därför måste jag finna den bästa möjliga lösningen. Om utskottet kan lösa frågan bättre och komma till bättre resultat, har jag ingenting emot det. Jag vill bara understryka, att om jag anser, att åtgärder böra vidtagas, får jag lov finna en lösning. Det duger ej att bara säga nej.

Herr Heiding: Herr talman! Det är ingen ny fråga, som här kommit fram. Det har framförts krav många gånger förut i synnerhet från det parti, jag tillhör, att få avgifter på utländskt kraftfoder. Vid 1931 års riksdag var det emellertid flera ledamöter av det parti, vilket herr Skoglund tillhör, som gingo emot den saken.

Nu framhöll statsrådet, att man ej på ett tidigare stadium kunde ha kommit med något förslag om importreglering. Det är beklagligt, att så ej varit fallet. Det borde ha skett tidigare på hösten, därför att jordbrukare, som odla havre, fingo sälja denna för 9 å 10 öre för att sedan under hela vintern köpa kraftfoder till högre priser. Nu är det ju också en del jordbrukare, som huvudsakligen odla vete och sockerbeter, vilka passat på att importera havre, när de kunde få den för 7 å 8 öre per kg. Men de jordbrukare, vilka odla den sämre jorden och endast ha havre att sälja, ha kommit i betydligt sämre läge. För att få in pengar på hösten ha de varit tvungna att sälja sin havre, och sedan ha de fått köpa detta dyra kraftfoder under vintern.

Herr Andersson i Rasjön framhöll, att havreskörden huvudsakligen avyttras till andra jordbrukare. Det är klart, att i Norrland är det en del jordbrukare, som behöva köpa havre. Det erkänner jag, och jag har ingenting emot, att de få havre till billigare priser. Men när det importeras havre från utlandet, som säljes till ruinerande priser, skola priserna regleras, och då får man anse, att det förhållande, jag nämnt, icke är riktigt.

I alla fall hoppas jag liksom herr Skoglund, att denna fråga nu kommer att avgöras, och att det blir mera utjämning, än fallet varit förut. Om det varit så, att riksdagen på ett tidigare stadium gått med på stödåtgärder, så att man fått upp priset på foderspannmål, hade vi ej behövt ha så stor överproduktion av brödsäd. Nu ha vi kommit i det läget, att vi få sätta en avgift på vetet, som, enligt vad jag tror, ej kommer att ses med blida ögon av lantbrukarna. Men — jag erkänner det — det går ej på någon annan väg, utan man får troligen taga vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det går icke att ensidigt bedriva odling i landet, utan man måste inrikta sig på att få fram en utjämning i det avseendet.

Herr Skoglund: Herr talman! Jag vill säga till herr jordbruksministern, att vad jag förordade var ej något utslag av planlöshet. Om herr statsrådet genomfört spannmålsnämndens förslag beträffande fodermedelsavgifterna, så hade det varit ett led i en större plan för att få upp priset på de animaliska produkterna, så att dessa kommit i bättre jämnhöjd med priset på brödsäd och övriga vegetabiliska produkter.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt överlämna förevarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till jordbruksutskottet.

§ 3.

Härefter föredrogs var för sig de på bordet liggande motionerna: och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 575 av herr *Lindman m. fl.*;

till bankoutskottet motionen nr 576 av herr *Lindman*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 577 av herr *Nylander m. fl.*;

nr 578 av herr andre vice talmannen *Magnusson m. fl.*; och

nr 579 och 580 av herr *Pehrsson* i Göteborg.

§ 4.

Statsutskottets memorial, nr 50, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1934/1935 åttonde huvudtitel föredrogs; och godkände kammaren de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

§ 5.

Föredrogs herr *Carlströms* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående vidtagande av åtgärder för bringande av ekonomisk hjälp åt vissa vattenavtappningsföretag; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr *Andersson* i Rasjön, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att motionstiden beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 257 måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Om ändring
i gällande
bestämmelser
rörande till-
verkning, be-
skattning och
försäljning
av malt-
drycker.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker.

Till bevillningsutskottet hade för förberedande behandling hänvisats följande motioner, avseende lagstiftningen rörande skattepliktiga maltdryckers tillverkning, beskattning och försäljning, nämligen:

1) motionerna nr 121 i första kammaren av herr *Sundberg* samt nr 253 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, i vilka hemställts, »att riksdagen för sin del måtte besluta

dels att upphäva det alltsedan år 1923 rådande förbudet att tillverka och sälja starkare maltdrycker,

dels ock att sänka maltskatten med 20 öre per kilogram avverkat malt»;

2) motionen nr 54 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Hörby *m. fl.*, däri föreslagits, »att riksdagen för sin del ville besluta

dels en sänkning i nuvarande skattesatser till respektive 105, 115 och 125 öre per kilogram avverkat malt,

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

dels ock sådana ändringar i förordningarna angående försäljning av malt-drycker och rusdrycker, att möjlighet beredes att genom systembolagen till-handahålla allmänheten starkare maltdrycker (klass III)»;

3) de likalydande motionerna nr 55 i första kammaren av herr *Lindblad m. fl.* samt nr 113 i andra kammaren av herrar *Holmgren* och *Holmström*, i vilka hemställts, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådana ändringar i gällande maltdrycksförordning och rusdrycksförsäljningsförordning, att por-ter med en inbryggingsstyrka av 18 procent extrakt (klass III) må få till-verkas till avsalu inom landet och i försäljningshänseende jämnställas med ut-ländskt vin»;

4) de likalydande motionerna nr 123 i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* samt nr 233 i andra kammaren av herr *Åqvist m. fl.*, i vilka föreslagits, »att riksdagen måtte besluta att § 24 i förordningen av den 1 juni 1923 (nr 40) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker erhåller följande änd-rade lydelse:

§ 24.

För malt som i skattepliktigt bryggeri användes vid tillverkning av malt-dryck skall erläggas skatt med två kronor 10 öre för varje kilogram, dock att för varje bryggeri skatten för de första under tillverkningsåret avverkade ett-hundratusen kilogrammen malt utgår med en krona och åttio öre för kilogram och för de nästa etthundratusen kilogrammen med en krona och nittio öre för kilogram.

I intet — — — dygn;

samt att § 31 — angående restitutionsförfarandet — erhåller den ändrade lydelse som härav föranledes.»;

5) de likalydande motionerna nr 122 i första kammaren av herr *Sundberg* samt nr 226 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, i vilka hemställts »att riksdagen för sin del måtte besluta, att §§ 17, 27 och 29 i kungl. förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 17.

Mom. 1. (Utgår.)

Mom. 2. Partihandlare med pilsnerdricka — — — särskilt antecknas.

a) varje post — — — för export;

b) den myckenhet — — — eller 9 § 1 eller 4 mom.;

c) den för varje — — — myckenheten;

d) den för varje — — — myckenheten.

Mom. 3. Försäljningsbok skall hållas tillgänglig för Konungens befallnings-havande, kontrollstyrelsen samt allmän åklagare.

Försäljningsboken skall av partihandlare förvaras under minst två år efter varje boks avslutande.

Närmare föreskrifter angående försäljningsboken meddelas av Konungen.

§ 27.

Mom. 5. Finner kontrollstyrelsen vid granskning av försäljningsbok, var-om i 17 § förmäles, eller eljest anledning till anmärkning mot det sätt, varpå tillverkare utövat honom tillkommande rätt till försäljning av pilsnerdricka, äger kontrollstyrelsen, när skäl därtill äro, efter verkställande av den utred-ning, som kontrollstyrelsen finner erforderlig, om förhållandet göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

§ 29.

Beträdes den, som handhar — — — olovlig utminuterung;
 eller idkar någon — — — medgivet är;
 eller åsidosätter någon, som är berättigad att på rekvisition försända pilsnerdricka till köpare eller för säljarens räkning ombesörjer sådan försändning, de i 6 eller 9 § meddelade föreskrifter;
 eller fortsätter någon — — — med försäljningen;
 eller byter någon — — — i 22 § 1 mom.;
 straffes — — — sägs.»; samt

6) motionen nr 236 i andra kammaren av herr *Törnkvist* i Karlskrona, däri föreslagits, »att riksdagen för sin del måtte besluta,
 att 17 § i kungl. förordningen den 11 juli 1919 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Mom. 1. (Utgår.)

Mom. 2. Partihandel med pilsnerdricka — — — särskilt antecknas.

- a) varje post — — — för export;
- b) den myckenhet — — — eller 9 § 1 eller 4 mom.;
- c) den för varje — — — myckenheten;
- d) den för varje — — — myckenheten.

Mom. 3. Försäljningsbok skall hållas tillgänglig för Konungens befallningshavande, kontrollstyrelsen samt allmän åklagare.

Försäljningsboken skall av partihandlare förvaras under minst två år efter varje boks avslutande.»

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av ovanberörda motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning angående frågan om ändringar i gällande lagstiftning rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker samt för nästa års riksdag framlägga de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

beträffande utskottets betänkande i vad det avsåge förslag till ändring i bestämmelserna rörande tillverkning och försäljning av starkporter:

1) av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *P. Bernhard Nilsson*, *Nylander*, *Lithander*, *Velander*, *Arvedson* och *Anderson* i Norrköping, vilka hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 55 och II: 113,

a) antaga följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 § och 13 § 2 mom. förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 1 § och 13 § 2 mom. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

I denna — — — volymprocent alkohol.

Lika med vin anses i denna förordning starkporter, varom förmäles i 23 § förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Spritdrycker och — — — benämning rusdrycker.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

13 §.

2. Inom riket — — — till partihandelsbolag.

Angående maltdryckstillverkares rätt att förfoga över tillverkad starkporter gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1934.

b) för sin del antaga följande

Förslag
till

förordning om ändring av 23 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Häriigenom förordnas, att 23 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse:

23 §.

Tillverkning till — — — likartat ändamål; dock må porter, som inbryggs med en stamvört av en extrakthalt av minst 18 procent (*starkporter*), tillverkas för avsalu även till partihandelsbolag och detaljhandelsbolag, varom förmäles i förordningen angående försäljning av rusedrycker. Närmare bestämmelser angående tillverkning, som avses i denna paragraf, meddelas av Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft å dag, som Kungl. Maj:t bestämmer.

c) antaga följande

Förslag
till

förordning om ändring av 1 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 141) angående förbud mot införsel till och försäljning inom riket av exportöl.

Häriigenom förordnas, att 1 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 141) angående förbud mot införsel till och försäljning inom riket av exportöl skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Med exportöl — — — tredje klassen.

Förordningen äger icke tillämpning å starkporter, varom förmäles i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, och icke heller å drycker, som avses i 1 § andra stycket i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka. Angående införsel till och försäljning inom riket av starkporter gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1934.

Beträffande utskottets betänkande i vad det avsåge förslag om upphävande av kvittensförfarandet:

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

2) av förutnämnda ledamöter av utskottet, vilka hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av motionerna I: 122 och II: 226 samt II: 236, för sin del antaga följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 17 § och 27 § 5 mom. förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Härigenom förordnas, att 17 § och 27 § 5 mom. förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka skola erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

1. Vid försändning — — — iakttagas följande:

Omlastning av — — — ändamålsenliga handhavande.

Den, som forslar varan från tillverknings- eller försäljningsstället, skall därvid medföra en förteckning, upptagande namnet å den som verkställer forslingen och den myckenhet pilsnerdricka, forslingen omfattar, samt, särskilt för varje köpare, dennes namn, den rekvirerade myckenheten pilsnerdricka, plats och dag för varans avlämnande samt den avlämnade myckenheten pilsnerdricka.

2. Partihandlare med — — — särskilt antecknas

a) varje post — — — för export;

b) den myckenhet, som under varje dag avlämnats i enlighet med 6 § 2 mom. eller 9 § 1 eller 4 mom., med särskilt angivande av den myckenhet, som för varje forsling uppförts å köpareförteckningen;

c) den för — — — utlämnade myckenheten;

d) den för — — — levererade myckenheten.

3. Köpareförteckning och försäljningsbok skola hållas tillgängliga för Konungens befallningshavande, kontrollstyrelsen samt allmän åklagare, köpareförteckningen under forslingen jämväl för person, som särskilt för detta ändamål utsetts av nykterhetsnämnd samt av polismyndighet förordnats att utöva den härför erforderliga polisverksamheten, så ock för annan polisman. Köpareförteckning och försäljningsbok skola av säljaren förvaras under minst två år, räknat beträffande köpareförteckningen från forslingen och beträffande försäljningsboken från dennas avslutande.

Närmare föreskrifter angående köpareförteckning och försäljningsbok meddelas av Konungen.

27 §.

5. Finner kontrollstyrelsen vid granskning av köpareförteckning eller försäljningsbok, varom i 17 § förmäles, eller eljest, anledning till anmärkning mot det sätt, varpå tillverkare utövat honom tillkommande rätt till försäljning av pilsnerdricka, äger kontrollstyrelsen, när skäl därtill äro, efter verkställande av den utredning, som kontrollstyrelsen finner erforderlig, om förhållandet göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

Denna förordning träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

3) av herrar *Björnsson* och *Wahlmark*, vilka, med tillstyrkande i övrigt av bifall till utskottets hemställan, yrkat, att riksdagen måtte antaga det förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § och 27 § 5 mom. förordningen den 11

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka, som inginge i den under 2) här ovan omförmälda reservationen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Nylander: Herr talman! Som kammarens ledamöter torde finna, finnes vid detta utskottsbetänkande fogad en reservation, dels gällande ändrade bestämmelser för tillverkning av starkporter, dels angående ändrade bestämmelser för det s. k. kvittensförfarandet.

Vad den första frågan beträffar, erinras, som av reservationen framgår, från vårt håll om det förhållandet, att denna fråga varit föremål för riksdagens behandling upprepade gånger, nämligen 1926, 1930, 1932 och 1933. Så sent som i fjol yttrade bevillningsutskottet — och detta blev också sedermera riksdagens beslut — i sitt då avgivna betänkande, »att utskottet förutsätter, att de av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga för revision av rusdryckslagstiftningen komma att ägna även frågan om rätt att tillverka och försälja porter tillhörande maltdrycker av klass tre sin uppmärksamhet, samt att de sakkunniga utan tidsutdräkt verkställa en förutsättningslös undersökning i ämnet».

Ingenting har emellertid blivit åtgjort, och något svar har man icke fått på denna riksdagens hemställan. Men man har fått ett annat svar från en tjänsteman i det verk, som har med dessa frågor att skaffa, och vilken samtidigt är medlem av 1928 års rusdryckskommitté. Denne tar sig för till min och mångas förvåning att börja en polemik i ett nyss utgivet arbete mot de argument, som jag och många andra framfört i denna liksom i första kammaren till förmån för rätt till tillverkning av starkporter. Han tillåter sig bl. a. att om statsmakterna yttra det, att dessa åren 1928 och 1929 tilläto i ett anfall av ovanlig tankspriddhet försäljning av ett portertillverkningsföretag i Göteborg till enskilda. Trots sin ställning, som borde fordra verklig opartiskhet, tillåter han sig vidare påstå, »att de argument, som från vår sida anförts, äro tvivelaktiga, men att därbakom skymta privatekonomiska intressen, och det bör hållas i minne». Jag skall be att, om han syftar på oss, som försökt vid flera riksdagar att få fram frågan till en lösning, få inlägga en bestämd gensaga.

Nu har man från andra håll vid utskottsbehandlingen framhållit, att det här är en liten fråga, och att det är onödigt att bryta ut denna ur det större sammanhanget. Ja, är det en så liten fråga, borde den vara ganska enkel att lösa, och det är den förvisso. Men från andra utgångspunkter — bortsett alltså från lättheten att lösa den — är den ej så liten utan tvärtom rätt så stor. Jag vill erinra om, att förr, när man hade tillstånd att tillverka den s. k. starkportern, kom denna upp till en omsättning av cirka 60,000 hektoliter, om jag icke är fel underrättad. Av kalkyler, som framlagts i utskottet, har det emellertid framgått, att man borde kunna räkna med en omsättning av 50,000 hektoliter, alltså 10,000 hektoliter mindre än förut, när starkporter fick säljas. En sådan omsättning skulle i ökad maltskatt medföra icke mindre än 2,100,000 kronor. Man får emellertid härvid ej heller glömma de inkomster, som skulle tillföras det allmänna genom försäljningen i systembolagen av denna starkporter. Med den av mig nyss omnämnda omsättningen skulle denna försäljning inbringa brutto cirka $1\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Det säger sig självt, att vissa kostnader skulle uppstå för systembolagen i och för denna försäljning, men dessa utgifter bli naturligtvis relativt små i förhållande till det av mig nyss nämnda beloppet. Det har också från en tillkallad sakkun-

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

nig inom utskottet omnämmts, att det ej kan bereda systembolagen några svårigheter att finna en anordning, genom vilken man kan sälja porter av klass 3, och att i vissa fall man genom en sådan åtgärd nog skulle komma att helt utnyttja systembolagens försäljningsorganisation, vilket nu icke alltid är fallet. Från olika håll och till och med från den av mig förut omnämnda skribenten har det erkänts, att detta icke är någon nykterhetsfråga. Då jag samtidigt åberopar den tillkallade sakkunnige och även kamrater inom bevillningsutskottet med erfarenhet från dessa områden, vilka förklarat att systembolagen nog skola kunna åtaga sig även denna försäljning, bör en lösning av frågan efter av oss skisserade linjer ej erbjuda några svårigheter, varför man sålunda ej heller från den synpunkten behöver hysa några betänkligheter.

Jag vill för övrigt i tal om denna fråga ännu en gång understryka, vad jag vid ett föregående tillfälle i kammaren tillåtit mig anföra, nämligen att jag finner önskvärt, att vi uppehålla vårt varuutbyte med främmande länder så fritt som möjligt, och att vi därför ej skola lägga för stora hinder i vägen för exempelvis import av vin, då de vinproducerande länderna äro bland de största avnämare av våra exportprodukter. Men vad jag inlägger en gensaga emot är, att man här i vårt land skall förfara på det sättet, att man sätter den utländska varan i en bättre ställning än den inhemska, och det är just fallet, om man icke tillåter, att denna porter försäljes på systembolagen men väl de utländska, betydligt starkare vinerna.

Jag vill härefter erinra om att vi från vårt håll, reservanterna alltså, icke ha motsatt oss den utredning, som här föreslås angående maltdrycksproblemet i dess helhet. Eftersom den speciella frågan om ändrade bestämmelser för tillverkning av starkporter förut varit varit föremål för så ingående behandling vid flerfaldiga riksdagar samt vi nu även till vår reservation utarbetat förslag till bestämmelser, då vi vidare väl veta, att myndigheterna och systembolagen lätt kunna lösa de med denna fråga förenade detaljerna, ha vi emellertid ansett, att denna fråga kan lösgöras ur det större sammanhanget, och att därför riksdagen nu utan några betänkligheter kan gå att besluta i den riktning, som vi föreslagit.

Vi hava också, såsom av betänkandet framgår, i ena reservationen yrkat, att de nuvarande bestämmelserna för kvittensförfarandet skulle ändras och ersättas med en köpareförteckning. Det är ingen, som torde kunna förneka, att dessa bestämmelser, såsom de nu föreligga, förorsaka ett oerhört besvär. Det har uppgivits — och detta bland annat i herr Törnkvists i Karlskrona motion — att det lär åtgå 8 miljoner blanketter för detta ändamål, och enligt uppgifter, som jag fått, har man räknat ut, att dessa blanketter sammanlagt taga 1,200 hyllmeter i anspråk. Då man enligt bestämmelserna måste behålla dessa blanketter i två år, är det alltså 2,400 hyllmeter blanketter, som på detta sätt måste förvaras. Jag tror, att var och en, som vill sätta sig in i denna fråga, förstår, att det är oerhört svårt att hålla en effektiv kontroll på grund av den oerhörda omfattningen av alla dessa 2,400 hyllmeter blanketter. Jag tror, att de, som mest äro glada åt detta, äro snickarna, som få göra hyllorna och skåpen, samt tryckerierna, som få trycka blanketterna, men någon effektiv kontroll kan man på grund av materialets omfattning icke vinna.

Liksom de andra reservanterna, herrar Björnsson och Wahlmark, äro vi av den bestämda övertygelsen, att en köpareförteckning och en ändring i bestämmelserna i enlighet med vad vi föreslagit kommer att lämna samma garanti ur nykterhetssynpunkt som nu gällande anordning, medan alla de besvärligheter, som äro förenade med de på detta område nu gällande bestämmelserna,

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

endast äro ägnade att locka till missbruk, och till något dylikt skall väl ändå icke riksdagen bidraga.

I anledning av vad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de vid betänkandet fogade reservationerna, i vad de avse såväl ändrade bestämmelser rörande tillverkning och försäljning av starkporter som ock ändrade bestämmelser om det s. k. kvittensförfarandet.

Häruti instämde herrar *Holmström* och *Lithander*.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Efter den utgång, detta ärende fått i första kammaren, tror jag, att vi kunna inskränka den debatt, som här skall följa, till ett minimum.

Jag har emellertid begärt ordet för att säga några ord angående de synpunkter, som bevillningsutskottets majoritet lägger på det föreliggande ärendet, och för att ange skälen, varför utskottet icke kan följa de linjer, som reservanterna såväl i fråga om starkportern som i fråga om kvittensförfarandet valt.

Jag skall icke, ehuru man naturligtvis skulle kunna spinna oerhört på den tråden, upptaga till behandling vad herr Nylander hade att säga om byråchefen Thulins uttalanden i hans nyligen utkomna bok såväl beträffande vad som hittills förevarit i detta spörsmål som beträffande försäljningen till den svenska bryggeriindustriens intressenter av Carnegiebryggeriet, som genom starkölsförbudets genomförande praktiskt taget övergick i statens händer. Det är ett spörsmål, som vi få möjlighet att diskutera vid ett kommande tillfälle och som jag icke finner någon som helst anledning att uppehålla tiden med i dag.

Det är riktigt, såsom herr Nylander säger, att frågan om starkportern skulle vara en liten fråga. Ja, man skulle t. o. m. kunna säga, att den kanske överhuvud taget icke skulle vara någon nykterhetsfråga att tala om, ifall det vore möjligt att åstadkomma en rationell skillnad mellan 18-procentig porter och klass III, och om man således här kunde säga, såsom herr Nylander sagt alla de år, som detta ärende varit uppe till behandling, att vi vilja ha klass III av porter, men vi vilja icke ha något upphävande av starkölsförbudet. Jag och bevillningsutskottets majoritet ha tillåtit oss säga, att det är möjligt, att herr Nylander har rätt, att han icke syftar till något längre. Men det finns ingen garanti för att icke ett upphävande av porterförbudet skulle automatiskt leda till upphävande av starkölsförbudet. Herr Lindman har i år demonstrerat, hur rätt det var, när man gjorde denna erinran, och herr Lindman har så till vida rätt, att det är omöjligt att utan en tämligen ingående undersökning av detta problem i olika avseenden komma till ett resultat, där man kan draga en gräns, som håller i fortsättningen. Vi skola nämligen komma ihåg, att det dock är en mycket stor del av det svenska folket, som kräver att få dricka en »ordentlig dryck» i pilsner- eller lagerölets form, liksom det finns en liten del, som kräver att få dricka starkporter. Man måste således gå till en undersökning, om man kan draga en sådan gräns, så att det är möjligt att släppa starkportern lös och lägga den under systembolagen, och om det icke medför något öppnande av kranarna allmänt sett, så att vi då återgå till de förhållanden, som rådde före starkölsförbudet, och vartill man, såsom man även från riksdagens sida förklarat, icke vill återkomma. Det är möjligt, att det finns en sådan väg, men ännu är detta ej klarlagt.

Det har ifrån bryggerisakunnigt håll kastats fram en medelväg i detta avseende, en väg, som skulle medföra en förbättring av klass II. Det är möj-

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

ligt, att det är en lösning, men bevillningsutskottets majoritet har icke, utan att det förut skett en ingående och förutsättningslös utredning, ansett sig kunna stanna inför detta och säga: Här är lösningen. Problemet är nämligen icke så enkelt, som reservanterna göra det till. Det är ett faktum, mina damer och herrar, att inför bevillningsutskottet har en av vårt lands mest framstående bryggeriteknici på öppen fråga förklarat, att han för sin del icke vore beredd att utan en ingående utredning ur teknisk synpunkt ge en definition på vad porter är. När således bryggeriteknikern själv är så pass tveksam på denna punkt, tycker jag, att det är rimligt att stanna inför vad bevillningsutskottet säger: Låt oss undersöka vad denna tvekan innebär, och när vi kommit till klarhet, skola vi handla.

Det är dessa synpunkter, som tillsammans med många andra bestämt bevillningsutskottsmajoritetens ställning till detta spörsmål, och jag finner därför ingen som helst anledning att efter vad herr Nylander anfört taga tillbaka något av vad utskottet i sitt betänkande hemställt om.

Herr Nylander talade om att man skulle kunna tänka sig en väsentlig ökning av kornåtgången och en väsentlig ökning av maltskatten. Ja, det har i den offentliga diskussionen sagts, att regeringen skulle vara mycket intresserad av att spörsmålet löstes i ett sammanhang. Det har i varje fall icke kommit till bevillningsutskottets kännedom. Men om man nu är så intresserad av detta, förefaller det mig, som om man borde ännu mer räkna med den kornåtgång och den ökade maltskatt, som eventuellt skulle bli resultatet utav en lösning av spörsmålet i dess helhet. Om man exempelvis tänker sig en sådan kompromisslösning av detta spörsmål som den, som framkastades av den bryggeritekniske sakkunnige i bevillningsutskottet, är det icke fråga om en ökning av maltskatten med 2,100,000 kronor, utan det är fråga om en ökning med bortåt 15,000,000 kronor.

Vad nu sedan gäller kvittensförfarandet överhuvud taget, erkänner utskottet, att det är ådagalagt, att det kan göras erinringar mot detta. Det är med kvittensförfarandet som med åtskilligt i pilsnerdrycksförsäljningsförfordningen, att det lider av många brister, som behöva botas. Men att man med att nu bryta ut denna lilla detalj och lösa den i år, som första kammaren velat, skulle åstadkomma den lättnad, som man avser att vinna, tror jag, att det skall bli förfärligt svårt att ådagalägga.

Man har här i motionerna anfört, att det är orimligt, att man exempelvis skall få ha kringföring i Sigtuna, en liten plats, medan man i Sandviken med över 14,000 människor skall behöva använda rekvisitions- och kvittensförfarande. Detta förhållande förändras emellertid på intet sätt därav, att man tar bort kvittensförfarandet, därför att det förhållandet regleras av att gränsen för kringförandet ligger mellan städer å ena sidan, och det övriga landet, å andra sidan. Vill man således komma till rätta med detta förhållande, varöver man för Sandvikens del anfört klagomål — inom parentes vill jag säga, att dessa klagomål äro mycket starkare i bevillningsutskottet och i kammaren än i Sandviken — måste man gå till en undersökning ifråga om rekvisitionsförfarandet överhuvud taget och till en undersökning av det s. k. kringföringsinstitutet, och detta gör man icke på det sätt, som reservanterna i detta avseende föreslagit. Besvärigheterna för ett samhälle av Sandvikens karaktär komma fuller väl att stå kvar, även om riksdagen skulle bifalla den vid betänkandet fogade reservationen om upphävande av kvittensförfarandet.

Jag sade i början av mitt anförande, att, såsom frågan ligger till, finns det ingen anledning att draga upp någon lång debatt. Det är bevillnings-

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

utskottsmajoritetens önskan, att detta ärende skall kunna gå till undersökning i så snabb takt, att ett förslag skall kunna föreligga vid nästa års riksdag. Då äro även detaljerna såväl i fråga om tillverkning som i fråga om försäljning av maltdrycker framlagda för riksdagen, och då är det möjligt för riksdagens ledamöter att taga ställning till problemet i dess helhet. Då är det också möjligt att komma till ett resultat, där man icke året därefter nödgas gå till en ändring.

Med anförande av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få hemställa om avslag på de båda reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Herr Johanson i Huskvarna: Herr talman! Då bevillningsutskottet här yrkar på en utredning, har utskottet för sin del icke tagit ställning till de önskemål, som framställts motionsvägen om utsträckt rätt till tillverkning och försäljning av maltdrycker klass III med en maltextrakt av 18 %, men samtidigt uttalar bevillningsutskottet den önskan, att det är angeläget, att utredningen lägges så, att nykterhetstillståndet i landet icke försämrast eller tager skada av den nya lagstiftningen.

I de motioner, som här i denna fråga äro väckta, märkas mycket olika meningar, och jag har begärt ordet för att uttala min mening. Jag har den uppfattningen, att en utsträckning av rätten till tillverkning och försäljning av dessa starka maltdrycker skulle vara till skada för nykterhetstillståndet. Jag har nämligen under min verksamhet haft tillfälle att taga del av yttranden från många 100-tals nykterhetsnämnder, landsfiskaler och stadsfiskaler, där de uttalat sig om huru och på vad sätt den pilsner klass II, som vi nu ha, påverkat det allmänna nykterhetstillståndet i deras orter. I en stor mängd av dessa uttalanden säger man bestämt ifrån, att pilsner klass II är en orsak till det försämrade nykterhetstillståndet, och de uttrycka sig också i sina uttalanden om »pilsnereländet». Jag är medveten om att många använda pilsner klass II på ett sådant sätt, att det icke skadar vare sig dem eller andra, men på samma gång kan man icke komma ifrån, att denna dryck i många fall blir skadlig för nykterhetstillståndet.

Jag har begärt ordet för att stryka under vad utskottet uttalade såsom ett önskemål, nämligen att utredningen bör läggas så, att nykterhetstillståndet genom en eventuellt ny lagstiftning icke skadas, och att denna synpunkt får göra sig gällande i den blivande utredningen.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Björling, Sandberg, Malmqvist, Olsson i Rimfors* och *Hilding*.

Herr Månsson: Herr talman! Då det här särskilt talas om att jordbrukarna skulle få sälja så mycket korn, om starkportern släpptes fri, har jag med ledning av de uppgifter, som lämnats i utskottet, sökt att skaffa mig en föreställning om betydelsen därav för olika landsdelar. Jag har då funnit, att man t. ex. i Blekinge län skulle få odla 2½ hektoliter mer än nu, i Älvsborgs län 10 hektoliter mer än nu och i Kristianstads län, som torde vara det förnämsta maltdryckslevererande länet, skulle man få odla 12 hektoliter mer än nu. Givet är, att den areal, på vilket kornet skall odlas, ligger ingalunda öde nu utan är besädd med vete eller andra växtslag. Det spelar alltså en så liten roll, att om jag sloge ut det korn, som skulle gå åt, på hela rikets odlade jord, skulle jag finna, att om jag hade 4,500 hektar odlad jord, finge jag odla en hektoliter korn mer än nu, och då tar jag i anspråk den mark, där det

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

förut odlats vete. Man skall ha bra ont om argument, när man kommer med ett sådant argument till förmån för en så allvarsam fråga som denna. Det är ingen liten fråga, utan det är en ganska allvarsam och stor fråga.

En talare har här påpekat, att förr i tiden, när starkölet och starkportern voro frigivna, förbrukades det 60,000 hektoliter porter, vilket skulle motsvara 2,100,000 kronor i maltskatt. Nu har ju folket vant sig av med starkölet och portern, och jag undrar, om det är någon idé att nu återigen vänja dem vid detta.

Man har sagt, att i den inrikes handeln och konsumtionen är vinet ställt i en bättre ställning än starkölet och portern. Vi få dock komma ihåg, att det här rör sig om skilda samhällsgrupper. Om jag undantar några grisar, som dricka blanksmörja och hårvatten och vin och allt vad de få tag uti, så användes väl vin huvudsakligen av personer, som leva i tämligen ordnade ekonomiska förhållanden, och man använder det ingalunda såsom en vardaglig måltidsdryck utan såsom festdryck, när man någon gång har sina vänner hos sig. I varje fall använder något så när civiliserat folk icke vinet på annat sätt. Vad åter beträffar starköl och porter, veta vi ju, hur det var förr i världen. Det behöva vi icke få några särskilda upplysningar om. Vi veta också, att till och med en så svag dryck som pilsnerdricka missbrukas i berusnings-syfte genom att man blandar upp den med andra starka drycker, och i hur mycket större utsträckning skulle det icke bli fallet, om vi skulle släppa lös starkportern och starkölet.

Ingen människa kan väl hitta på någon annan förevändning för ett sådant lösgivande än att man vill få bryggeriaktierna att stiga. Gentemot dessa, som ha bryggeriaktier, stå emellertid hundratusentals förtvivlade fattiga mödrar, gifta med oförståndiga män, som icke veta, varifrån de skola få mat och kläder till de sina. Vi veta ju, hur en årsavlöning av 2,000 eller 3,000 kronor skall plockas ut på hundra olika håll. Här ha vi till exempel i landet en storgods-ägarklass, som skall ha det dubbla av världsmarknadspriset för sina produkter, och det betalar arbetarklassen mig veterligt utan att knota under nuvarande förhållanden. Här är det ju så, att de förmögnaste hitta på alla möjliga medel, utländska holdingkompanier o. s. v., för att slippa från skatter, alldeles fränsett att de hoppa från kommun till kommun för att få lägre kommunalskatt, allt under det de vältra på de fattiga och breda lagren huvudbördan genom en hel mängd indirekta skatter. Jag skall icke här räkna upp dessa sätt — de äro allt för välkända av er alla — att plocka pengar ur de fattigas fickor, för att de förmögna i största möjliga grad skola bli befriade från skatter. Likadant är det på alla möjliga håll. Vi ha ju också den stora mellanhandsvinsten. Jag hörde häromdagen en uppgift, att grosshandelns mellanhandsvinster på varor i genomsnitt torde belöpa sig till omkring 60 procent av alla de i minuthandeln sålda varorna. Jag vill icke stå för siffran, men jag baxnade, när jag hörde den. Hur stor eller liten den i varje fall är, så plockas den i alla fall ut ur de uttunnade hushållskassorna.

Nu kommer man här och begär, att dessa hundratusentals mödrars små hushållskassor skola ytterligare förtunnas till förmån för bryggeriaktierna däri-genom, att man släpper lös sådana rusdrycker, som starkporter och starköl ut-göra. Om det bara vore fråga om att skicka pengarna direkt på postgiro till bryggeribolagen, skulle jag icke bli så upprörd, men man skall också få hemmen och männen förstörda, arbetstiden förstörd och arbetsförmågan nedsatt. Det kan kanske vara ett hårt ord, men jag måste säga, att man får allt gå långt ned i djurriket för att hitta så låga varelser, att de kunna tävla med dem, som komma med sådana förslag.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

Herr Lövgren: Herr talman! Jag har ju varit med om detta betänkande och står på majoritetens sida och har ingenting att tillägga till det, som här har sagts av herr Olsson i Gävle, annat än på en enda punkt, som jag vill fästa uppmärksamheten vid och som avser ett missförhållande, som jag hoppas, att utredningen skall föreslå bot emot.

I och med att gästgiverierna upphörde eller rättare sagt, eftersom de ju i verkligheten fortsätta sin verksamhet, icke längre voro legaliserade från statsmakternas sida, förlorade de i många fall rätt att servera pilsnerdricka till resande. Till Kungl. Maj:t har i denna sak från länsstyrelsen i Norrbottens län inkommit en skrivelse, som jag skall be att få fästa uppmärksamheten på och delvis referera. Länsstyrelsen säger:

»Såväl inom detta län som, enligt vad länsstyrelsen har sig bekant, i andra delar av landet har nu visat sig, att vederbörande kommunala beslutande församlingar i stor utsträckning ställa sig avvisande till fortsatt pilsnerservering å dessa lokaler. Även fullt tadelritt skötta gästgiverier, belägna inom större samhällen med betydande allmän samfärdsel, hava sålunda i ett flertal fall av, ur saklig synpunkt sett, svårförklarlig anledning förvägrats all rätt att efter årsskiftet utskänka pilsnerdricka till sina gäster.»

Länsstyrelsen påvisar därefter, att »för tillgodoseende av den med bantåg resande allmänhetens berättigade intressen har uti 14 § a) gällande pilsnerdricksförordning stadgats rätt för vederbörande länsstyrelse att — efter hörande av de kommunala myndigheterna men oberoende av innehållet i dessas yttranden — inom område för järnvägsstation meddela tillstånd till utskänkning av pilsnerdricka. I betraktande av den betydande allmänna samfärdseln, som till följd av bilismens oerhörda utveckling under de senaste årtiondena numera förmedlas av våra landsvägar, synes det länsstyrelsen, att den synpunkten, som sålunda anlagts å utskänkningen vid järnvägsstationer, med fullt ut samma fog borde komma till uttryck även i fråga om gästgiverier och därmed jämställda rörelser. I allt fall i fråga om näringsställen inom samhällen, som äro belägna vid allmän väg, vara framgår mera betydande genomgående trafik, borde, enligt länsstyrelsens uppfattning, vederbörande länsstyrelse lämpligen förlänas rätt att på eget ansvar bestämma, i vad mån med hänsyn till trafikens behov utskänkning av pilsnerdricka må äga rum.»

Jag har velat fästa uppmärksamheten vid detta, därför att om i ett samhälle finns ett välskött gästgiveri, som förfar korrekt och följer lagens bestämmelser, så kommer det faktiskt att bli utkonkurrerat av mindre nogräknade hotell, som kringgå förordningen och i strid mot gällande lagbestämmelser servera pilsnerdricka åt sina gäster.

Vidare måste det väl betraktas såsom en oegentlighet, att varje person eller familj i samhället har rätt att rekvirera för egen del så mycket pilsner de vilja ha, under det att en resande, som kommer, icke skall ha rätt att få den måltidsdryck, som han anser sig vilja ha.

För min del tror jag det är riktigt, om man tillmötesgår den framställning, som gjorts av länsstyrelsen i Norrbotten. Jag har icke velat vare sig motionsvis eller i bevillningsutskottet forcera denna sak, därför att jag menar, att det icke är så bråttom, att man icke kan vänta till nästa år med en justering såväl av denna som av de övriga brister, som möjligen föreligga i pilsnerdricksförordningen.

I övrigt har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av en passus i herr Olssons i Gävle nyss hållna anförande. Han meddelade — för övrigt

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

alldeles riktigt — att en sakkunnig inför utskottet hade framhållit, att det var förenat med vissa tekniska svårigheter att definiera begreppet porter. Jag vill i anslutning härtill endast konstatera, att det säger sig självt, att med den framstående ställning i tekniskt hänseende, som vår bryggeriindustri intar, och med den skicklighet, som kontrollstyrelsen kan utveckla, bör det vid ett samarbete mellan dem icke möta några oöverkomliga svårigheter att till det nya budgetårets inträde finna en sådan definition.

Sedan vill jag tillägga, att såvitt jag erinrar mig, berörde jag i mitt första anförande icke alls frågan om att tillstånd för tillverkning av porter klass III skulle, såsom herr Olsson sade, ha någon inverkan för jordbruket. Eftersom herr Olsson alltså själv drog upp den frågan, vill jag meddela — kammaren må sedan säga därom vad den vill — att enligt uppgifter och kalkyler, som lämnats utskottet, skulle med den omsättning, som omnämndes i mitt förra anförande, d. v. s. 50,000 hektoliter, användningen av korn för maltdryckstillverkning ökas med cirka 2,000 ton.

Till slut vill jag endast rikta ett par ord till herr Fabian Månsson. Om jag icke hörde orätt, framhöll han vådan av att pilsnerdricka kunde blandas med starkare drycker. Ja, jag behöver väl icke till min vän Fabian säga, att det kan man göra även med vatten, och en del gör det för övrigt i sådan omfattning, att färgen till och med ibland blir mörkare än vanlig pilsnerdricka.

Herr Äqvist: Herr talman! Jag har tillsammans med ett par kamrater avgivit en motion i denna fråga och ber därför att få säga ett par ord.

Det förslag, som utskottet här har framlagt, är enligt mitt förmenande säkerligen det mest tillfredsställande, ty det måste vara riktigast, att samtliga frågor bli föremål för en gemensam utredning. Jag vill särskilt understryka, att utredningen bör bli så skyndsam, att förslag kan föreläggas nästa års riksdag.

Från min synpunkt hade det varit väl motiverat att införa en högre beskattning av maltdrycker i nuvarande läge. Då man med ljus och lykta måste söka efter lämpliga beskattningsformer, hade detta varit en, som man mycket väl nu hade kunnat använda. Vi stå ju inför nödvändigheten att finansiera cirka 500 miljoner utgifter med lånemedel, och jag tror icke, att svenska folket skulle ha reagerat emot att man under sådana förhållanden hade lagt en kraftigare skatt på maltdryckerna. Exempel från England i detta avseende visa ju, att detta mycket väl låter sig göra. Såsom påvisats i motionen, hade England vid världskrigets utbrott en skattesats, som svarade mot 4.5 öre per liter, under det att man nu är uppe i en skatt, som svarar mot omkring 52 öre per liter. Mot en inkomst av ölbeskattningen år 1913 på omkring 13 miljoner £, hade man år 1920 en inkomst av 71 miljoner och år 1926 av 82 miljoner £. Vi ha här ett område, där man säkerligen, utan att träda deras intressen för nära, som tillverka och använda maltdrycker, skulle kunna uttaga en betydligt högre skatt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Beträffande första delen av detta betänkande, nämligen angående rätt att tillverka och sälja starkporter o. s. v., skulle jag för min del vilja framhålla, såsom jag gjort en gång förut här i kammaren, det utomordentligt egendomliga efter mitt sätt att se däruti, att man hindrar användning av en dryck, som en hel mängd människor vilja ha, och ställer den i en sämre ställning än utländska drycker, som äro vida starkare än vad denna svenska dryck är. För min del, herr talman, är det fullständigt

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

omöjligt att överhuvud taget begripa ett dylikt resonemang. Här är det ju bara fråga om att utlämna porter till försäljning av systembolagen, alltså precis på samma sätt som beträffande viner och spirituosa. Varför skall den svenska drycken ställas i en sämre klass än den utländska? Det finns ingen möjlighet för herr Olsson i Gävle att kunna få in i min hjärna åtminstone, att det är något svenskt intresse att förfara så som man nu gör. Tvärtom tycker jag det är synnerligen orimligt, att man icke skall kunna vara med om en sådan åtgärd som nu föreslagits, då det är ådagalagt, att den icke kan medföra någon fara för nykterheten eller något sådant. Med ett ord sagt, jag fattar icke herrarnas resonemang.

Herr Äqvist tycktes i sitt anförande vilja göra gällande, att man skulle vinna något genom en högre skatt på maltdrycker. Om jag icke är illa underlättad, var det emellertid så i Danmark, att när man införde en dylik skatt på någon lyxdryck av detta slag, fick det till resultat, att inkomsten av skatten gick tillbaka.

Emellertid skall jag icke längre uppehålla mig vid detta. Jag instämmer med vad herr Nylander i detta fall har sagt och skall endast tillägga några ord om den andra delen av utskottets betänkande, som gäller kvittensförfarandet. Jag gör det särskilt därför, att jag, när denna bestämmelse infördes, här i kammaren tillät mig påpeka det orimliga uti att man på detta sätt skulle betunga landsbygden till skillnad från städerna med ett förfarande, som måste bli så besvärligt och betungande för dem. Den erfarenhet, jag har från en plats på landsbygden, där jag under vissa tider av året har min verksamhet, ger också vid handen, att det nuvarande systemet är ganska betungande, och att det är förenat med både svårigheter och besvärligheter. Jag måste fråga mig, varför en lantman eller annan person, som bor på landet, skall vara underkastad detta, när vi, som bo i städer, slippa ifrån det. Jag förstår icke, varför den ene skall ställas under strängare förmynderskap än den andre. Varför skall icke likheten inför lagen upprätthållas även på detta område?

Herr Olsson i Gävle erkände, om jag uppfattade honom rätt, att det kan göras erinringar mot kvittensförfarandet, och dessa erinringar tycker jag man lika gärna kunde ta hänsyn till i år som nästa år. Jag vet för övrigt icke, om herr Olsson kan lova, att det kan bli rättelse till nästa år. Under tiden behåller man emellertid en förordning, som är ineffektiv. Den är ineffektiv, säger jag, därför att det finns ingen möjlighet att påstå, att då kvittensernas antal uppgår till 8 miljoner om året, alla överträdelser, som begås mot denna förordning, bliva beivrade. På landsbygden är det så, att människorna icke alltid äro i sitt hem och att en annan då kvitterar. Det kan säkerligen förekomma och har också förekommit, enligt vad som upplysts inom utskottet, utan att det beivrats. Men om man har en förordning och det begås brott mot den, vilka icke beivras, undergräver detta aktningen för lagarna.

Jag hörde, att herr Nylander lämnade en uppgift på vad detta kvittensförfarande betyder. Jag nämnde nyss, att det var 8 miljoner sådana kvittenser, som utfärdades varje år. När de skola bevaras i två år, så upptaga de en sträcka av 2,400 hyllmeter. Jag tycker, herr talman, att det från en annan synpunkt kan vara en bra sak, nämligen för pappersbruken, därför att de få naturligtvis ökad sysselsättning, och i dessa tider, när man gör allt för att uppmuntra industrien, kan det ju vara bra, att pappersbruken få ökad sysselsättning. Men likväl tror jag, att detta icke motväger den olägenhet, de kostnader, de besvär och det arbete, som äro förenade med att samla ihop alla dessa kvittenser och bevara dem över två hela år.

Nu säger herr Olsson i Gävle, att man icke skall bryta ut en detalj. Jag

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

gör samma invändning som herr Nylander. Om det är en detalj, varför kan man icke bryta ut den? Varför skall man icke genast bestämma sig för att bryta med detta förfarande, om man finner det vara olämpligt och icke tjäna någonting till, om det därjämte icke har något intresse såsom ett nykterhets- och ordningskrav, som man åsyftar att därmed tillfredsställa, samt om det slutligen, som jag nämnde, säkerligen bidrager till att undergräva aktningen för lag och förordning?

Herr Carlström: Herr talman! Jag skall icke yttra mig om detta betänkande annat än i fråga om starkölsförbudet.

Redan förra året, då denna fråga var uppe här i riksdagen och det talades om den revision av rusdryckslagstiftningen, för vilken en kommitté tillsattes år 1928, och man då ville hänskjuta denna fråga till densamma, hade jag erinringar att göra mot den motivering, som bevillningsutskottet hade i denna punkt. Då nu frågan kommer igen i år och jag tagit del av den motivering, som bevillningsutskottets majoritet har föreslagit, måste jag ånyo göra samma erinran, som jag gjorde då, nämligen att jag icke kan riktigt förstå, hur riksdagens nykterhetsvänner kunna gå med på en sådan motivering.

Man säger, att detta är ingen nykterhetsfråga och att man icke skall gå fanatiskt fram utan söka få en avspänning i striderna, när det gäller detta spörsmål. Vi vilja alla, säger man, arbeta för ökad folknykterhet. Men tro herrarna, som år efter år väcka motion om starkölsförbudets upphävande, att det på detta sätt kan bli en avspänning i striderna om denna sak? Jag för min del tror det icke, ty jag menar, att här måste bakom detta ligga ett intresse, som *icke* är ett nykterhetsintresse. Man säger, att det finns människor, som vilja ha starköl och porter, och eftersom det kan tillverkas i landet, så skall man låta dem dricka dessa drycker i stället för utländska viner och lägga dem under motbokssystemet. Jag tror emellertid, att om man går in för att låta starkölet få försäljas, låt vara under motbokssystemet, så skall det icke dröja så länge, innan man kommer från samma håll och säger: detta är förfärligt besvärligt; skall man anse, att detta oskyldiga öl är så farligt, att man måste ha det under motbokssystem. Det blir nästa steg. Jag är övertygad om att nykterhetsfolket här i landet anser detta vara ett första steg för att få starkölet tillbaka i landet och få köpa det såsom förr i världen.

Nu vet jag, att en del påstår, att detta vore ingen olycka. Klass II, som vi tillåtas dricka, har ingen »smak» och är alldeles för svagt o. s. v. Jag vill emellertid understryka vad här förut av någon talare påpekats, att visserligen icke ett glas klass II till maten är någon farlig sak, men det är ändå så, att det finns en del ungdom i landet, som, tack vare att klass II får tillverkas och försäljas, vänjer sig vid att dricka, super in sig så att säga. Om man gör det redan med klass II, menar jag, att det blir bra mycket svårare, om man får klass III. Man ler, när jag talar om dessa saker, men jag skulle kunna få bevis utifrån bygderna, där man kan peka på att just genom att ungdomen börjat använda det »oskyldiga klass II» den därigenom vant sig vid att tycka om sprit och sedan så småningom gått över till brännvin och andra starkare drycker.

Det är icke sant, om man säger, att detta icke är en nykterhetsfråga. Det är det. Ty börjar man ge efter, råkar man lätt på glid. Som jag förut sade, är jag icke fanatiker, när det gäller dessa saker, men då bör man icke från andra sidan påstå, att man också vill folknykterhet, fastän man ändå vill taga ett steg i annan riktning. Jag tycker, att det är bättre att stämma i bäcken än i ån.

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

Jag skulle helst velat haft det stycke i utskottets motivering, som berör denna sak, struket, men då det icke är utsikt att få kammaren med härpå, vill jag icke ställa det yrkandet. Jag vill emellertid i år liksom i fjol understryka, att nykterhetsfolket icke kan gå med på ens att lova, att starkölet skall få komma tillbaka.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Linnér: Herr talman! Det har förefallit mig, som om det skulle föreligga vissa svårigheter att ordna försäljningen av porter på grund av sambandet med starköl. Huruvida den utväg, som i reservationen är angiven, är den riktiga, därom har jag icke kunnat bilda mig någon bestämd uppfattning. Enär särskilt skarpt och tydligt uttalats i den av utskottsmajoriteten föreslagna klämman, att utskottet anhåller om en skyndsam utredning och att resultatet därav skall för nästa års riksdag framläggas, förefaller det mig vara det förnuftigaste att i denna fråga intaga den ståndpunkt, som utskottsmajoriteten där har angivit.

Däremot är det för mig lika klart, att vid det nuvarande kvittensförfarandet föreligga alldeles påtagliga olägenheter, och jag tror, att dessa olägenheter på ett ganska enkelt sätt kunna avhjälpas, nämligen på det sätt, som reservanterna hava angivit. Den ståndpunkt, som jag således har kommit till, tackes av den reservation i utskottets betänkande, som är avgiven av herrar Björnsson och Wahlmark. Om jag icke misstager mig, så överensstämmer denna reservation också med första kammarens beslut. Det finns då alltså en möjlighet att man i fråga om denna påtagliga olägenhet vid försäljningens reglering skulle kunna komma till ett positivt beslut vid detta års riksdag.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Björnsson och Wahlmark avgivna reservationen.

Herr Månsson: Herr talman! Jag skall be att få rätta en felsägning, som jag gjort mig skyldig till i mitt första anförande. Det gäller den sist av mig angivna arealsiffran. Jag sade hektar, men det skall vara tunnland. Det skall alltså vara så, att på 4,500 tunnland eller 2,250 hektar jord skulle komma en odling av en hektoliter korn mera än förut.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag begärde ordet blott för några få repliker.

Jag skulle först vilja säga till herr Carlström, att det är kanske den enklaste konsten här i världen att stå utanför, när det gäller att komma fram på en linje, och sedan bara två sina händer och säga: det tilltalar mig icke. Men för den som i det här fallet har velat åstadkomma det bästa möjliga resultat, som i den givna situationen har kunnat åstadkommas, för den ser saken en liten smula annorlunda ut. Jag vill icke förmena herr Carlström att hävda den mening, som han har, men jag vill å andra sidan ha sagt, att han bör ju icke glömma, att i utskottets betänkande framhålles det, att vad som än göres, så bör det skapas garantier för att icke nykterhetstillståndet i landet kommer att försämrast genom en ändrad lagstiftning. Något löfte om att det skulle bli så eller så ha icke vare sig nykteristerna eller icke-nykteristerna i bevillningsutskottet diskuterat. Det är således icke vare sig från vårt håll eller från det håll, herr Nylander representerar, lovat någonting om att det skall bli det ena eller det andra.

Må jag så säga ett ord till herr Nylander. Herr Nylander förklarade, att den där definitionen, som den bryggerisakkunnige icke ansåg sig kunna göra,

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

den skulle helt enkelt, om de finge litet tid på sig härifrån till den 1. oktober, då det nya tillverkningsåret inträder, kontrollstyrelsen och bryggerierna lösa mycket lätt. Det är mycket möjligt. Jag inregistrerar med en viss tillfredsställelse det förtroende, som på det sättet kommer kontrollstyrelsen till godo från vissa av de herrar, som underskrivit reservationen. Det är tämligen ovanligt. Därför bör det vara en glädjeorsak redan det. Men jag tror, att det i det här fallet också skulle vara rimligt, om riksdagen och dess bevillningsutskott finge taga del av den definitionen och se, vad den innehölle, innan man binder sig för en lagstiftning.

Till herr Äqvist vill jag säga, att det är klart, att skatten kan höjas lika väl som skatten kan sänkas. Men bevillningsutskottet har kommit till det resultatet, att med det skattesystem, som vi för närvarande ha, uppstår det vissa svårigheter. Därför ha ju också redan två finansministrar varit inne på den här saken, såväl den nuvarande finansministern som herr Hamrin, och uttalat, att man skulle undersöka spörsmålet att övergå från den nuvarande maltskatten till en s. k. produktbeskattning. Utskottet har kommit till det resultatet, att om man nödgas gå in för en ytterligare höjning av beskattningen här, måste det innebära, att man måste övergå till en beskattning av den färdiga produkten. Därför skall spörsmålet om produktbeskattning ingå i denna utredning. Något annat bör man icke utläsa av utskottets betänkande på denna punkt.

Låt mig sedan säga ett par ord till herr Lindman! Jag minnes den tiden, när vi slogos om kvittensförfarandets genomförande, och den ståndpunkt, som herr Lindman redan då intog. Jag har villigt och glatt erkänt i dag, att detta kvittensförfarande särskilt i sina tillämpningsföreskrifter lämnar åtskilligt övrigt att önska. Men att från detta erkännande gå över till ett positivt medverkande att taga bort denna kontrollanordning, innan jag vet något om den kontrollanordning, som skall sättas i stället, det tycker jag är en liten smula lättsinnigt.

Herr Linnér förklarade, att man kunde vara fullt tillfredsställd med köparförteckningarna, och då skulle man undvika en stor del av de sorgliga händelser, som inträffat med förfalskning av kvittenser. Det fallet, som är det mest extrema och som anförts i någon motion, fallet i Tidaholm, är ett sådant fall, där mannen i fråga, enligt vad som upplystes i utskottet, var dömd två gånger förut, och det han nu blev dömd för tredje gången var en förfalskning av såväl rekvisitionen som namnet på den, i vars namn han kvitterade. Det målet är icke avgjort; det ligger i hovrätten. Men när man ser en sådan företeelse, är det då uteslutet att tänka sig, att man kan få räkna med, att även köparförteckningen och de rekvisitioner, som äro knutna till den, lika väl kunna förfalskas?

Låt mig till sist också säga, att det är mycket enkelt att säga som herr Lindman, att denna vara skall hava samma chans som utländska viner. Visst skall den det. Men då skall man i det sammanhanget icke tala om att möjligheten att tillverka och försälja porter skall betyda en ökning av statens inkomster. Ty är det meningen, att man skall pressa upp försäljningen av porter för att därmed öka maltskatten och det skall ske på vinets bekostnad, då måste man väl räkna från den stora avans, som statsverket för närvarande har på de utländska viner, som försäljas. Och räknar man från denna vinst på vinet och räknar med den eventuella vinst, som kan komma på denna porter, tror jag, att man nödgas konstatera, att statsverket skulle komma att förlora avsevärt med pengar, om herrarna ha rätt i att det finnes sådant folk i landet, som kommer att på sina middagsbord i fortsättningen, när de skola hava fest,

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

sätta porterflaskan i stället för vinbuteljen. Jag tror till herrarnas lycka, att sådana djur finnas icke. Därför går det att framhålla, att det skall vara på det sättet.

Jag finner ingen anledning, herr talman, att förändra det yrkande, jag förut gjort i ärendet.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Carlströms anförande. Han anmälde missnöje med utskottets utlåtande. I anledning av detta missnöje tog herr Carlström sig till att förklara å nykterhetsfolkets i landets vägnar, att nykterhetsfolket icke kunde avgiva något löfte att bidraga till starkölsförbudets upphävande. Jag får säga i likhet med herr Olsson i Gävle, att den, som kan utläsa ur betänkandet, att vi givit löfte att vi som nykterhetsfolkets representanter skulle vara benägna att upphäva starkölsförbudet, den måste hava ett särskilt sätt att läsa mellan raderna. Det poängteras i utskottets motivering angelägenheten av att sådana garantier skapas, att icke nykterhetstillståndet i landet kan väntas komma att försämrast genom den ändrade lagstiftningen; och så framhålles det vidare — och detta gäller även kvittensförfarandet — att utredningen bör bli fullkomligt förutsättningslös.

Jag för min del, som har biträtt utskottets hemställan, inlägger däri icke det ringaste tecken, att vi därmed hava givit ett löfte att bidraga till starkölsförbudets upphävande.

Herr **Nylander**: Herr talman! Med anledning av det yrkande, som här nyss av herr Linnér framställdes, vad kvittensförfarandet beträffar, ber jag att få avstå från det yrkande, jag förut framfört om bifall till den av herr Nilsson med flera avgivna reservationen och i stället ansluta mig till herr Linnérs yrkande om bifall till den reservation, som vid denna punkt avgivits av herrar Björnsson och Wahlmark.

Herr **Carlström**: Herr talman! Både herr Olsson i Gävle och herr Olsson i Ramsta söka skydda sig bakom vad utskottet skrivit, att garanti skall skapas, så att nykterhetstillståndet icke skall försämrast genom att eventuellt starkölet släppes löst. Men då vill jag säga, att när man skriver en lag eller förordning, skapar man inga *garantier* därigenom. Ty först det praktiska livet visar, om saken blir till nytta eller skada. Detta uttalande värderar jag strängt taget icke mycket.

När jag sedan läser i utskottets utlåtande, där det heter: »Utan att i detta sammanhang ingå på om de sålunda anförda skälen böra motivera ett upphävande av nämnda förbud etc.», så har man ju därmed sagt, att det kan hända, att det är skäl, som motivera ett upphävande. Då kanske man får gå med på det. Jag måste säga, att vill man icke på något sätt gå med på att frigiva portern och starkölet, så skriver man icke på det sättet. Man kan också finna detta i reservationen, där reservanterna resonera om och klaga över, att icke deras förslag tagits upp i år. Man säger där: »Oavsett huruvida den sålunda föreslagna utredningen kan slutföras inom sådan tid, att förslag till lösning av ifrågakvarande omfattande spörsmål komma att föreläggas nästkommande års riksdag, torde icke kunna göras gällande, att frågan om starkporterns frigivande äger sådant samband med nämnda spörsmål, att densamma icke bör oberoende därav lösas.» Alltså förvänta reservanterna, att det skall bli en snabb utredning, som kommer redan nästa år. De hoppas givetvis då få sitt förslag om starkölsförbudets upphävande igenom, men de

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

tycka det vara så enkelt, att man icke behövt vänta på en utredning ett år till utan kunnat taga det nu. Jag är övertygad om att reservanterna anse sig hava fått ganska mycket på hand genom utskottets utlåtande. Det vill jag icke vara med på att giva.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Jag kan i det stora hela instämma i vad herr Olsson i Gävle anförde i fråga om huvuddelarna av föreliggande förslag. Däremot anser jag, att utskottet redan nu kunnat gå med på kvittensförfarandets avskaffande. Jag tror, att erfarenheten har ganska tydligt ådagalagt, att man begått en överdrift härvidlag. Jag tror mig rent av utav utskottets uttalande i motiveringen närmast kunna våga draga den slutsatsen, att en utredning skulle måhända leda till, att det kommer att upphävas inom kort. Då emellertid i alla fall ärendet synes vara av den beskaffenhet, från vilken sida man än ser det, att man utan att störa en utredning och utan att äventyra nykterhetstillståndet redan vid innevarande riksdag kan fatta beslut om detta kvittensförfarandes ersättande med ett, om jag så vill kalla det, redovisningsförfarande, har jag såsom motionär just på denna punkt, herr talman, velat deklarerat, att jag för min del kommer att rösta för det yrkande, som har framställts reservationsvis av herrar Björnsson och Wahlmark.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner i fråga om den vid betänkandet fogade, med 1) betecknade reservationen, nämligen dels på bifall till det förslag, som innefattades i berörda reservation, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Nylander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår det förslag, som innefattas i den vid bevillningsutskottets förevarande betänkande nr 9 fogade, med 1) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsätningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit förevarande reservation.

Vidare gav herr talmannen i avseende å den vid betänkandet fogade, med 3) betecknade reservationen propositioner dels på bifall till vad i nämnda reservation föreslagits beträffande framkommet förslag om ändring i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka, dels ock på avslag å berörda förslag; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Nylander, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår vad i den med 3) betecknade reservationen vid bevillningsutskottets betänkande nr 9 föreslagits beträffande fram-

Om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. (Forts.)

kommet förslag om ändring i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 103 ja och 88 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit vad i den med 3) betecknade reservationen föreslagits beträffande framkommet förslag om ändring i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka.

Härpå blev efter herr talmannens därpå framställa proposition utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 8.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 28 september 1928 om utjämningskatt; och yttrade därvid:

Om ändrad lydelse av 3 § förordningen om utjämningskatt.

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Med hänvisning till vad departementschefen anført och till vilket utskottet anslutit sig hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen givit propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckt motion angående jordbruksintressets tillgodoseende i provningsnämnden föredrogs nu. Därvid anförde:

Ang. jordbruksintressets tillgodoseende i provningsnämnden.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag kan icke undgå att tycka, att bevillningsutskottet i denna fråga har behandlat min motion litet grand lättvindigt. Utskottet påpekar vad som står i taxeringsförordningen. Det påpekandet kan jag själv läsa och även andra, men man går förbi vad jag egentligen motionerat om. Jag vill hava en utredning, som skulle tillförsäkra jordbrukets intressen större inflytande, när det gäller taxeringsförfarande, sär-

Ang. jordbruksintressets tillgodoseende i prövningsnämnden. (Forts.) skilt vad det gäller jordbruk. Då säger utskottet, att »såvitt utskottet kunnat bedöma, synas länsstyrelserna vid förordnande av ledamöter i länsprövningsnämnderna hittills sökt att i enlighet med ovanberörda bestämmelser taga hänsyn till jordbrukarnas intressen».

Det är det jag vänt mig emot. Den rätt, som borde tillkomma lantbrukarna vid behandlingen av taxeringsärenden i prövningsnämnderna, beviljas dem icke, och jag har ju visat i min motion, att åtminstone i Jämtlands län får icke lantmannaintresset den plats det skulle hava i prövningsnämnden, utan där negligeras, kan man säga, deras rätt. De äro i minoritet såväl vid de årliga taxeringarna som när jordbrukstaxering skall ske, och det är det jag hade velat få en rättelse i. Men det tjänar ju icke till att föra någon diskussion på denna punkt, då första kammaren redan har avslagit min motion. På grund därav skall jag heller icke göra något yrkande.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag vill bara säga det, att när motionären förebrår bevillningsutskottet för att hava behandlat honom snävt, tror jag det är raka motsatsen. Utskottet har gjort en rätt ingående undersökning angående länsprövningsnämndernas sammansättning och kommit till det resultatet, att man kan uppnå vad motionären syftar till utan att behöva göra några ändringar i gällande författningar.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckt motion om rätt för skattskyldig att vid taxering till skatt för inkomst av tjänst åtnjuta avdrag för vissa levnadskostnader blev utskottets i detta betänkande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

*Ang. ökat
tullskydd för
vissa träd-
gårdspro-
dukter.*

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för produktionen av vissa slag av trädgårdsprodukter. Ordet begärdes därvid av

Herr Wallén, som yttrade: Herr talman! Jag ber att såsom medmotionär först få uttrycka min glädje över den ingående behandling, som bevillningsutskottet i år ägnat trädgårdsodlingen, och över att det även i någon mån enhälligt beaktat denna odling, nämligen vad det gäller tomater och gurkor. Men jag kan i alla fall icke underlåta att uttala min sorg över att man icke i större utsträckning förstått att tillmötesgå ett befogat krav även från svenska trädgårdsodlares sida till skydd för de övriga trädgårdsalstren. Jag fäster mig särskilt vid en sådan post som äpplen, och jag vill icke underlåta att i någon mån klargöra, huru den frågan ligger i Sverige i förhållande till andra länder.

I fjol hade vi här i Sverige som bekant en stor och ymnig skörd bl. a. av äpplen. I alla fall har man importerat nära 10 miljoner kilogram. En del av denna import faller givetvis på en tid, då vi icke hade svensk frukt, men en icke oväsentlig del har också inkommit under de tider, då svensk frukt av prima kvalitet varit tillgänglig. I andra länder skyddar man trädgårdsodlingen på ett helt annat sätt. Jag skall bara tillåta mig att gå runt Östersjön för att visa den skillnad i förhållande till andra länder i skyddet av exempelvis äpplen, som Sveriges fruktodlare hava att påräkna.

Jag börjar, herr talman, med Norge. I Norge har man under tiden den 1 augusti till den 18 februari 72 öre per kilogram i tull på äpplen. Går jag till

Ang. ökat tullskydd för vissa trädgårdsprodukter. (Forts.)

Danmark, har man visserligen bara ett tullskydd av 5 öre, men det torde icke vara herrarna obekant, att i Danmark för man en annan valutapolitik än i Sverige, så att där har man redan genom den sänkta valutan ett skydd av ungefär 12 % på inköpspriset. Dessutom är det ju valutakontroll, som åstadkommer att onödig import praktiskt taget är omöjliggjord. Går jag till nästa land, Estland, där trädgårdsodlingen icke på långt när kan tillfredsställa konsumtionen i samma mån som i Sverige, har man en importtull på icke mindre än 1 krona 50 öre. Gå vi till Finland är tullen under augusti—december 6 finska mark, d. v. s. 55 öre, och i Sverige hava vi, herr talman, som bekant 10 öre och en tilläggstull av 10, d. v. s. tillhoppa hela 20 öre. Motionärerna hava varit nog djärva att be om 30 fattiga öre, men icke ens detta har utskottet velat vara med om. Man har i stället i utlåtandet hänvisat bl. a. till kommerskollegiets uttalande förra året och säger bl. a.: »Med hänsyn härtill torde ett återställande av tilläggstullen till att omfatta jämväl nämnda del av året icke utan olägenhet för svenska exportintressen kunna äga rum.»

Jag ber att vid detta tillfälle få konstatera, herr talman, att praktiskt taget alltid, när det gäller jordbrukets intressen, talar man om exportintresset. Jag kan därför icke låta bli att fråga, vilka exportintressen det är, då man här icke nämner dem. Det skulle för kommande år vara intressant att veta det, så att man hade tillfälle att bemöta detta tal från kommerskollegiet. Det är ju icke så ovanligt, att kommerskollegium företräder de synpunkterna, och jag erinrar om en gång förr i tiden, för några år sedan, när det bara gällde företrädesrätt för svenska produkter vid anstalter och inrättningar, då kommerskollegium också avstyrkte. Det var väl exportintressen då med, kan jag tro, men det egendomliga inträffade, att strax dessförinnan hade man tillstyrkt precis samma sak, när det gällde industrien. Då glömde man exportintressena! Jag menar, herr talman, för oss som arbeta i jordbruket och dess binäringar, för oss verkar det som om vissa myndigheter vore i någon mån enögda. Jag kan icke underlåta att säga det.

Då man emellertid i utskottet har enat sig om att höja tullen på gurkor och tomater och utskottet är enigt, förstår jag mycket väl, herr talman, att det i dag icke lönar sig att yrka bifall till något annat, och jag har därför bara velat lämna dessa siffror och ge uttryck åt de synpunkter, som göra sig gällande bland en stor grupp av trädgårdsodlare. Jag ber att under för handen varande omständigheter och med hänvisning till det anförda, som jag hoppas ett kommande år skall vinna beaktande, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i bestämmelserna om stämpelavgift för spelkort; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 13.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget första lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion angående ändring av gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 284, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Hillgård m. fl.* föreslagit,

*Ang. ändring
i gällande
bestämmelser
om rätt till
nödvärn
m. m.*

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning *dels* rörande ändring av bestämmelserna om rätt till nödvärn i ändamål att ernå en utvidgning av denna rätt, *dels* ock rörande sänkning av straffminimum i 14 kap. 4 och 5 §§ strafflagen vid uppsåtlig misshandel varav döden följt eller begränsning av dessa lagrumms tillämplighet till sådana fall, då vållande till den dödliga utgången låge gärningsmannen till last, samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Linnér* med instämmande av herrar *V. Edward Larson, Heüman, Hedlund* i Östersund och *Olsson* i Rimforsa hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning *dels* angående sådan utvidgning av nödvärnsrätten att därunder fölle jämväl angrepp i form av ärekränkning annorledes än genom kroppslig beröring, *dels* angående nedsättning av straffminimum i 14 kap. 5 § strafflagen.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Hillgård: Herr talman! Ehuru frågan om en utvidgning av nödvärnsrätten fallit, för denna gång i allt fall, genom det beslut första kammaren i lördags fattade, ber jag dock att som motionär få yttra några ord i denna ingalunda oviktiga lagstiftningsfråga.

Första lagutskottet — jag vill gärna uttala ett vördsamt tack för utskottets omsorgsfulla och fullständiga utredning av frågan — har funnit sig böra avstyrka motionen. Beträffande den s. k. absoluta nödvärnsrätten framför motionen följande synpunkter. Enligt 5 kap. 7 par. strafflagen förefinnes sådan nödvärnsrätt bl. a. vid överfall med våld eller hot, som innebär trängande fara. Den överfallne äger då använda det våld, som erfordras för farans avvärjande. Men gör han större våld än nöden kräver, så straffas han för nödvärnsexcess, såvida ej omständigheterna voro sådana, att han svårigen kunde sig besinna. Bestämmelsen innebär, att denna nödvärnsrätt förefinnes endast, om faran verkligen är trängande. Situationen lämpar sig emellertid icke — mena vi — för ett mera ingående överbärande av detta stundom ganska subtila spörsmål. Dels för att icke hänvisa den angripne till ett alltför lamt och tveksamt försvar, dels och framför allt för att slippa en oviss och i många fall omöjlig prövning av de subjektiva omständigheterna ha vi velat utsträcka den i 5:7 stadgade nödvärnsrätten till varje överfall med våld eller hot, såvida det ej är *uppenbart*, att allvarlig fara *icke* är för handen. Och då vidare en begränsning av motangreppet till vad som är strängt erforderligt för avvärjande av angreppet kan vara ganska svår att iakttaga — samt iakttagandet härav skulle alltför mycket klavbinda den överfallne, och detta i desto högre grad ju mera laglydig och samvetsgrann och hygglig människa han är —, så ha vi ansett skäligt att lämna en viss marginal av övertag å nödvärnsutövarens sida. Vi ha gett uttryck åt den meningen, att han bör utan att riskera straff för nödvärnsexcess äga fullfölja motangreppet så långt, som erfordras för att han skall vara på den säkra sidan. Vi mena, att den överfallnes intresse av att få handla så — och även samhällets intresse av att han äger göra det — väger tyngre än angriparens intresse av att komma undan så lindrigt som möjligt. Här gäller det bl. a. att våga den angripnes intresse av att värja sig mot angriparens intresse av att icke utsättas för våld eller för stort våld. Ju hänsynsfullare mot angriparen, som dock är stadd i

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
brottsliga ärenden, desto hänsynslösare mot den angripne. Tanken i det sagda ha vi ansett på ett ungefär kunna uttryckas så, att nödvärnsutövaren bör vara straffri, såvida han icke gjort *avsevärt* större våld än nöden krävde.

Häremot gemälar nu utskottet följande. Det är visserligen sant, att nödvärnsutövaren enligt gällande lag handlat objektivt rättsstridigt, om han handlat så som motionärerna föreslagit, att han skulle få göra. Men han bör så gott som alltid bli straffri, därför att han icke handlat *subjektivt* rättsstridigt. Med andra ord om han *trott*, att faran var överhängande, ehuru den vid en efteråt företagen prövning befanns icke vara det, eller om han väl gjort större våld än nöden krävde men icke större än han *trodde* vara erforderligt, så skulle han, menar utskottet, bli frikänd. Utskottet uttalar på sid. 17, att »nödvärnsutövaren torde bära på subjektiva grunder frias från straff i så gott som alla fall där det icke är uppenbart att han använt avsevärt större våld än nöden krävde». Och på sid. 18 säger utskottet, att för att nödvärnsutövaren, som överskridit nödvärnsrätten, »skall dömas för uppsåtlig förbrytelse fordras, att han vid nödvärnshandlingen insett att han gjort större våld än nöden krävde. Vid sådant förhållande innebär den gällande rätten icke någon fara att den, som icke förmått överblicka en given situation, fälles till ansvar för *uppsåtligt* brott. Det är alltså icke av hänsyn därtill erforderligt att, såsom motionärerna föreslagit, utsträcka den absoluta nödvärnsrätten så att den vid överfall med våld eller hot skall gälla så snart det ej är uppenbart att allvarlig fara icke är för handen».

Jag får säga, att jag är glad över att utskottet satt på papperet denna sin uppfattning, och jag hoppas, att den med tiden kan få betydelse för rättstillämpningen. Den kan möjligen komma att utöva en dragning på praxis i rätt riktning. Och om motionen icke skulle få någon annan effekt än att ha föranlett dessa uttalanden av utskottet — och ett par till, nämligen beträffande häktning vid nödvärnsexcess och om ärekränkning såsom måhända icke helt utesluten från nödvärnsområdet — så skulle jag dock anse motionen såsom icke alldeles resultatlös. Men jag får samtidigt säga, att för närvarande går det icke alls så till som man skulle tro av utskottets uttalande. Har större våld använts än nöden krävde, så kommer nödvärnsutövaren i många fall icke långt med en än så riktig och med sanna förhållandet överensstämmande förklaring, att han *trodde* en lindrigare försvarsåtgärd icke vara tillräcklig. Det samma gäller, om han *trott* trängande fara vara för handen, men så vid en efteråt företagen prövning befinnes icke hava varit fallet. Han har tvärtom rätt stora utsikter att bli straffad för nödvärnsexcess, d. v. s. bli straffad för att han icke var vuxen en situation, i vilken han icke själv försatt sig. Vad nödvärnsutövaren trodde, hans subjektiva uppfattning av läget, kan ju i regel icke bli föremål för direkt bevisning. Huruvida hans uppgift kommer att tagas för god, beror på vilka slutsatser domstolen anser sig kunna draga av den *objektiva* situationen. Och denna utvisar — det är ju utgångspunkten för resonemanget — att faran faktiskt icke *var* trängande eller att det av nödvärnsutövaren föröfvade våldet *var* större än erforderligt. Ja, så är man tillbaka vid den objektiva situationen såsom normerande, och då den objektiva rättsstridigheten är klar, föranledas domstolarna alltför ofta att därav sluta till den subjektiva. Endast om nödvärnsutövaren kan peka på alldeles speciella fakta, som objektivt motivera hans felaktiga uppfattning, kan han med någorlunda säkerhet påräkna att bli frikänd. Vidgar man däremot den objektivt fixerade nödvärnsgränsen, slipper man just på detta gränsområde ifrån den vanskliga prövningen av de subjektiva förutsättningarna hos nödvärnsutövaren. Den i motionen föreslagna utvidgningen av den objektiva gränsen går ju enligt utskottets eget uttalande icke utöver det område, inom vilket

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
utskottet anser strafffrihet av subjektiva skäl regelmässigt böra inträda men — och det är det viktiga — den ingalunda i praktiken inträder. I själva verket innebär motionen i denna del icke någon utvidgning av det straffria området. Men den föreslagna ändringen skulle skapa trygghet för strafffrihet inom detta område, en trygghet som nu icke finnes, genom att knyta strafffriheten till det objektiva rekvisitet, i stället för att göra den beroende av en oviss och osäker prövning av vad nödvärnsutövaren kan antagas hava trott.

Jag vill nämna, att högsta domstolen i ett fall — det är från 1895 — då den fällt en person till ansvar för nödvärnsexcess, åberopat, att det av honom begångna våldet »uppenbarligen varit betydligt större, än nöden krävt» — alltså samma ord, som återkomma i motionen. I övrigt är det med stor tillfredsställelse man vid ett studium av de nödvärnsfall, som blivit föremål för högsta domstolens prövning, konstaterar, att högsta domstolen i vida större utsträckning än underdomstolarna behärtat det svåra läge, vari den befinner sig, som nödgas värja sig mot våld. Men därvid har domstolen gång på gång måst falla tillbaka på klausulen om att nödvärnsutövaren svårigen kunnat sig besinna, då den med gällande bestämmelser icke kunnat förklara nödvärnsåtgärden objektivt berättigad.

Jag skall, då i dessa delar ett enhälligt utskott står på en annan linje, icke vidare uppehålla mig vid nu berörda punkter av nödvärnsrätten.

Motionen ställer vidare fram till övervägande en utvidgning med avseende på *arten* av de angrepp, gentemot vilka nödvärn bör vara tillåtet. För närvarande finnes nödvärnsrätt endast vid våld å person, vid den form av hemfridsbrott, som består i olovligt inträngande i eller vägran att avlägsna sig från någons hemvist, samt vid angrepp å egendom. Professor Thyren och strafflagskommissionen föreslogo rätt till nödvärn gentemot varje aktuellt, straffbart angrepp på enskild rätt. En sådan utvidgning skulle berättiga till nödvärn bl. a. vid andra former av hemfridsbrott, nämligen sådana enligt strafflagen 11: 12, som bestå däri, att man slår in fönster i annans hus eller kastar i annans gård, hus eller fartyg in sten eller annat, och vidare däri, att man kastar sten eller annat på annans hus, bultar eller gör annat våld därå, o. s. v. Ja, nog tycker jag det är befogat, att, om någon slår in fönster hos en eller bombarderar väggarna med stenar, man då skall ha rätt att ge sig ut och t. ex. med en käpp driva nidingen på flykten. Rätt till nödvärn skulle även förefinnas vid ärekränkning. I motionen heter det härom (jag tillåter mig läsa upp denna korta passus, då den icke återgivits i utskottets utlåtande):

»Enligt gällande svensk rätt anses nödvärn icke medgivet vid annan form av ärekränkning än den som tar sig uttryck i kroppslig beröring (s. k. realinjurier). Den som av annan 'överfalles' med en ström av okvädinsord eller med de grävsta beskyllningar äger icke genom nödvärn täppa till munnen på angriparen. Särskilt vid svårare former av ärekränkning måste detta anses otillfredsställande. Tar man i betraktande, att absolut nödvärnsrätt enligt Str. l. 5: 7 st. 2 föreligger bl. a., då någon sätter sig till motvärn emot den, som vill 'sitt värja eller å bar gärning återtaga' (ex. cykeltjuven, gripen på bar gärning, sätter sig till motvärn mot ägaren, som vill återtaga cykeln), så synes det oegentligt, att intet som helst nödvärnsskydd medgives vid en än så grov ärekränkning. Det tilltalar icke det allmänna rättsmedvetandet, att den, som t. ex. på gatan ihållande förföljes med grova tillmälen och som för att äntligen bli av med angriparen tilldelar denne ett slag, skall dömas för uppsåtlig misshandel (annat ex.: en kvinna förföljes av en slusk med grovt oanständigt tal; om en man, i hennes sällskap eller icke, inskrider mot förföljaren, gör han endast vad envar anser vara tillbörligt för att icke säga hans plikt;

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
han bör icke straffas därför). Sådan lagen nu är blir det i stället den följande slusken, som vid en handgriplig reprimand får rätt till nödvärn.»

Utskottet säger härom, att det även enligt utskottets uppfattning är otvivelaktigt, att vissa fall kunna anföras, då ett ingripande med våld mot ärekränkning i och för sig kan förefalla synnerligen berättigat. Emellertid finner utskottet det å andra sidan uppenbart, att en allmän rätt till nödvärn vid ärekränkning lätteligen skulle kunna föranleda till missbruk. Utskottet har icke kunnat undgå att taga intryck av de skäl, som vid högsta domstolens granskning av 1890 års förslag av en ledamot i domstolen anfördes mot rätt till nödvärn vid ärekränkning. Denne ledamot yttrade, att användande av våld mot den, som angriper med en ärekränkning, syntes oftare vara ägnat att framkalla än att förhindra ett fortsättande av ärekränkningen.

Jag tror icke, att detta resonemang är riktigt. Ty om man antar, att angriparen, därför att han möter motstånd, skulle intensifiera sitt angrepp, så borde väl risken härför vara vida större, om angriparen själv börjat med våld och sålunda dokumenterat sig såsom tillhörande den brutala typen, van vid att både få och ge slag. Det finns ingen rimlig anledning antaga, att en handgriplig aktion emot den, vars mod och anfallslusta huvudsakligen sitter i munnen, skulle vara mindre ägnad att föranleda en reträtt än samma aktion mot den, som själv skridit till våldsamheter. Det bör naturligtvis vara tvärtom. Om utskottet tagit intryck av nämnde ledamots argumentering, så är det å andra sidan värt att notera, att ingen av de övriga fyra ledamöter av högsta domstolen, som deltog i granskningen av det 1890 framlagda förslaget, tagit något sådant intryck.

Med synnerligt intresse tar man del av utskottets uttalande, att utskottet med sitt avstyrkande av motionen icke velat taga ställning till spørgsmålet, huruvida den härskande uppfattningen av gällande rätt i förevarande avseende är obetingat riktig. Det torde måhända icke vara helt uteslutet, säger utskottet, att rättspraxis i mera påtagliga fall av påträngande förföljelse med smädelser kan tänkas inom vissa gränser medge rätt till nödvärn. Det är överraskande att finna, att samtidigt som utskottet hyser sådana betänkligheter mot ett legaliserande av nödvärn vid ärekränkning, att utskottet på den grund avstyrker motionen i denna del, så gör utskottet — såvitt jag förstår emot lagens ord — ett lät vara mycket försiktigt men dock positivt uttalande för att sådan nödvärnsrätt redan får anses förefinnas. Det brukar ofta på tal om nödvärn framhållas såsom en angelägenhet av vikt, att medborgaren utav lagstiftaren får klart besked om, hur långt han har rätt att gå vid ett orättmätigt angrepp. Vore det då icke bättre att i enlighet med denna sunda grundsats gå med på motionens — och i denna del även reservationens — förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående denna punkt? Jag vill påpeka, att såvitt av utskottsutlåtandet framgår, förefinnes rätt till nödvärn vid ärekränkning både i dansk och norsk rätt. Däremot finnes den icke i finsk rätt men väl i det finska strafflagsförslaget, som framlades år 1921.

Vad så till sist angår det höga straffet vid objektivt överskott enligt strafflagen 14: 4 och 5, misshandel med dödlig utgång utan att gärningsmannen rimligen kunnat räkna med en sådan verkan, så göra sig motionärerna i den delen endast till tolk för en uppfattning, varom, såvitt jag har mig bekant, alla straffrättslärare och det åtminstone alldeles övervägande antalet domare, vilka haft att tillämpa dessa paragrafer, varit ense. Det är icke rimligt utan i stället direkt upprörande, att en i och för sig mycket ringa misshandel, nära gränsen för strafffrihet, skall leda till flerårigt frihetsstraff på grund av en effekt, som inträder av ren våda. Utskottet finner väl, att dessa drakoniska

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
straffsatser icke stå i överensstämmelse med moderna principer — den brottsliga viljan är ju icke större på grund av olyckshändelsen, gärningsmannen är icke mera asocial för att han haft en fruktansvärd otur —, men utskottet avstyrker likväl motionen även i denna del, enär på ett flertal andra ställen inom strafflagen finnas bestämmelser, som tillerkänna dylikt objektivt överskott en motsvarande verkan. Ja, det är riktigt, att sådana bestämmelser finnas; det har även antytts i motionen. Men det gäller t. ex. våldtäkt och mordbrand. Vi anse, att dessa fall, där det är fråga om i och för sig svåra brott, icke böra jämföras med misshandelsfallen. Om den, som t. ex. för våldtäkt under vanliga förhållanden skulle dömas till sex eller sju års straffarbete, i stället, på grund av att kvinnan dör, dömes till livstids straffarbete, så är detta givetvis alltför hårt, och en ändring kan vara befogad. Men här gäller det, som sagt, dock ett i och för sig svårt brott, och fallet är — borsett från den långt ringare frekvensen — icke lika stötande som då den, vilken eljest skulle dömts till 5 eller 10 dagsböter för misshandel enligt 14: 13, nu i stället dömes till 4 års straffarbete enligt 14: 4 eller 2 års straffarbete enligt 14: 5. Det är ju icke så många år sedan den nuvarande statsministern gjorde sig skyldig till en obetydlig misshandel och härför dömdes till, jag vill minnas 50 kronor i böter. Antag, att olyckan varit framme och att mannen fallit omkull och ådragit sig sådana skador, att döden inträtt. Då hade de 50 kronorna i böter ersatts med minst 2 års straffarbete.

Nu invänder man naturligtvis från utskottshåll, att det finns möjlighet för Kungl. Maj:t att benåda. Då jag kan förutse, att denna invändning kommer, vill jag, medan jag ändå har ordet, säga ett par ord om den saken för att kanske icke behöva taga tiden i anspråk flera gånger. Jag vill framhålla, att för det första är det en ganska svår situation för den dömde, innan nåderesolutionen kommer; hur det blir vet man ingenting om. Vidare kan en benådning icke befria den dömde från den prick han fått därigenom att han har emot sig en laga kraftvunnen dom på så och så långvarigt frihetsstraff. Och slutligen — och det är det viktigaste —: benådningen skall vara en yttersta resurs, bereda en möjlighet att i vissa undantagsfall, som man icke kan intaga i lagen i form av allmänna straffbud, göra en korrigering. Men här blir det icke ett undantagsfall, utan här blir det faktiskt regel. Jag vågar påstå, att om benådningsrätten icke funnits eller icke använts så flitigt, så skulle det varit otänkbart, att man kunnat behålla dessa straffsatser. Men det är icke nyttigt, varken för benådningsinstitutet eller för domstolarnas auktoritet, att benådning skall behöva tillgripas, icke såsom en undantagsmöjlighet utan såsom en reguljär utväg. Kungl. Maj:t i statsrådet såsom benådningsmyndighet är faktiskt en normal högsta instans i mål av detta speciella slag. Man bör även betänka, att allmänheten ingalunda alltid har insikt om, att domstolen icke kunnat döma på annat sätt, utan ofta uppfattar en benådning såsom en korrigering icke av en bristfällig lag utan av en bristfällig dom, såsom en korrigering av domstolen.

Ehuru reservationen tyvärr lämnar den huvudsakliga, av mig först berörda frågan utanför, ber jag dock, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Linnér m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herrar *Thorell, Elmroth* och *Johansson* i Krogstorp instämde häruti.

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman, mina damer och herrar! Om jag, innan jag går in på att säga något om denna motion och den behandling, utskottet givit densamma, skulle ägna några ord åt sista delen i den föregående talarens anförande, så gör jag det därför, att jag fick en känsla av, att ett

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
påstående, som där gjordes, framkallade ett missförstånd bland kammarens ledamöter. Han talade t. ex. om sådan misshandel, varav döden oavsiktligt följt, och han tillspetsade saken så, att han omnämnde ett fall, där statsministern för något år sedan var inblandad, och sade, att om döden därvid hade följt, så hade det blivit minst 2 års straffarbete. Jag vill påpeka, att 2 års straffarbete är minimistraffet för dråp genom misshandel men däremot icke vid misshandel med dödlig utgång i samband med utövande av *nödvärn*. Vid utövande av nödvärn finnes icke ett sådant straffminimum.

I den motion, som här avgivits, behandlar man två ganska skilda ting. Det ena är frågan om en väsentlig utvidgning av nödvärnsrätten, och det andra är frågan om sänkning av straffminimum för misshandel med dödlig utgång.

Nödvärnsrätten behandlas i strafflagen, kap. 5, §§ 7—11, och den är grupperad i två delar, dels en vidsträcktare nödvärnsrätt och dels en mera inskränkt sådan. Den vidsträcktare nödvärnsrätten behandlas i § 7, där det heter:

»Varder man av annan överfallen med våld eller hot, som innebär trängande fara; då äge man rätt till nödvärn och vare saklös för den skada, som man till farans avvärjande gör.

Rätt till nödvärn äge ock rum, då någon begår inbrott eller eljest tränger sig olovligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg nattetid, eller sätter sig till motvärn, evad det är natt eller dag, emot den, som sitt värja eller å bar gärning återtaga vill.»

Denna vidsträcktare nödvärnsrätt avser allvarligare angrepp, och den medger rätt för den angripne att använda *allt det våld, som fordras för det rättsstridiga angreppets avvärjande*. Den inskränktare nödvärnsrätt, som behandlas i § 10, följer proportionalitetsprincipen, d. v. s. föreskriver, att våldet icke får stå i missförhållande till den skada, som utav angreppet kunnat befaras.

I § 9 stadgas vissa möjligheter för domstolen att medge lindringar vid straffmätningen. Det heter där: »Finnes någon i fall, som i 7 eller 8 § sagt är, ha-va gjort större våld, än nöden krävde; pröve domstolen, efter omständigheterna, om och i vad mån straffet må nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort. Voro omständigheterna sådana, att han svårigen kunnat sig besinna; då må han ej till straff dömas.»

Utskottet har, såsom redan av den föregående ärade talaren vidgicks, på väsentliga punkter en annan uppfattning om behovet av en lagändring än motionärerna. En mycket erfaren domare yttrade vid frågans behandling i första kammaren under lördagens plenum, att våra bestämmelser om nödvärn i stort sett äro mycket goda. Missnöje finns — alldeles riktigt — men detta torde i många fall bero på obekantskap med bland annat de för nödvärnsutövaren mycket gynnsamma bevisreglerna. De bevisregler, som domstolarna på detta område använda, ha under en följd av år undan för undan avsevärt förbättrats för nödvärnsutövaren. Under det att nödvärnsutövaren tidigare måste styrka sitt påstående — hans uppgifter måste tidigare, för att tillmätas vitsord, åtminstone av omständigheterna i saken styrkas — så har man undan för undan gått nödvärnsutövarens rätt till mötes i detta fall på så sätt, att det numera endast kräves, att omständigheterna i målet icke motbevisa den uppgift, som nödvärnsutövaren själv avger. Detta är ju en väsentlig mildring i fråga om möjligheterna för nödvärnsutövaren att kunna styrka sitt påstående. Det behövs endast, att omständigheterna icke motbevisa, icke bestrida hans uppgifter. På så sätt får han ju redan från början ur bevissynpunkt en mycket stark ställning.

Motionärerna göra särskilt på ett par punkter erinringar emot nuvarande *Andra kammarens protokoll 1934. Nr 21.*

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
bestämmelser i det att de säga, att det alltid är vanskligt att avgöra var gränsen för det tillåtna våldet går, och vidare att det är hart när omöjligt för nödvärnsutövaren att kunna överblicka räckvidden av den hotande faran vid ett angrepp. Därför kräver man nu på dessa punkter väsentliga ändringar i nödvärnsbestämmelserna.

Utskottet anför gentemot den första anmärkningen, att den skada, som tillfogas angriparen, icke ur objektivt rättslig synpunkt kan få överskrida det nödvändiga gräns, men säger vidare, att endast handlingar i försvarssyfte kunna motiveras ur nödvärnsrättens grund. Men, tillägger utskottet: »nödvärnsutövaren torde böra på subjektiva grunder frias från straff i så gott som alla fall, *där det icke är uppenbart, att han använt avsevärt större våld än nöden kräver.*»

Gentemot den andra anmärkningen hänvisar utskottet till § 9, vilken reglerar de fall där nödvärnsutövaren missuppfattat situationen, d. v. s. överskattat faran och på grund därav använt större våld än nöden krävt. I denna § 9 är således möjlighet given domstolarna att om dylika omständigheter i något fall förelegat, ta hänsyn till dessa. Utskottet säger vidare, att endast i sådana fall, där missuppfattningen av situationen varit så markant, att *den med hänsyn till omständigheterna måste anses oursäktlig*, är det risk för att nödvärnsutövaren blir fälld för att ha begått större våld än nöden krävt.

Vidare säger utskottet, finns det ännu en straffrihetsgrund, nämligen den som säger, att nödvärnsutövaren har varit i en sådan situation, att han »svårigen kunnat sig besinna». I dylikt fall har han möjlighet att bli helt frikänd, eller, om det föreligger någon grad av förseelse från hans sida, att bli dömd efter en straffskala, som går ända ner till det lägsta bötesminimum.

Som synes ha även reservanterna avvisat de ändringsförslag, som motionärerna ha framställt. Men såväl motionärer som reservanter begära en utsträckning utav nödvärnsrätten till ett nytt område till *ärekränkning*. Den föregående talaren har redan erinrat om, vad en ledamot av högsta domstolen sagt om en dylik utvidgning, nämligen att det föreläge grundade skäl för att antaga, att en sådan utvidgning skulle skapa svårigheter i stället för att bli av motsatt verkan. Ut i den debatt, som pågick om denna sak i första kammaren i lördags, erinrade två erfarna domare — en stadsdomare och en lantdomare — att en utvidgning av nödvärnsbestämmelserna till att omfatta även ärekränkning, så vitt de förstode, måste leda till ökade slagsmål på gatorna. Jag ifrågasätter verkligen, om herrarna här äro beredda att gå in för en skrivelse i stil med den, som reservanterna här förorda. Jag skall villigt medgiva, att det kan finnas fall, när en ärekränkning är av den art, att man tycker, att det borde medgivas nödvärnssituation för den som ärekränkes. Det är alldeles säkert, att både ett och annat sådant fall kan inträffa, men om man väger fördelarna av en på detta sätt utvidgad nödvärnsrätt emot de nackdelar som därmed med säkerhet skulle följa, synes det mig, att nackdelarna äro så övervägande, att man icke ett ögonblick kan fundera på en sådan utvidgning. I vart fall är detta min personliga mening. Om en person överöser en annan med okvädinsord, är då det rätta och riktiga medlet att använda våld? Är det icke i stället sannolikt att om en på så sätt utvidgad nödvärnsrätt medgäves detta skulle föranleda och direkt uppmuntra till våld, och öka gruff och gatutumult? Vi skola komma ihåg, att om en person har blivit ärekränkt, så har han icke rätt att — även om en sådan här föreslagen rätt skulle införas — sedan denna ärekränkning en gång skett, gå till anfall mot den som ärekränkt honom. Detta vore icke en nödvärnsrätt utan en hämnd för den ärekränkning, som redan skett. För att det skall bli en nödvärnssituation måste han »klippa till», medan ordströmmen pågår eller medan »förföljandet» i och

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
för sig är ett pågående faktum. Sedan ordströmmen är slut, ärekränkings-explosionen — om jag så får säga — över, skulle våldet helt säkert bli betraktat icke såsom ett nödvärn utan såsom vad det i verkligheten torde vara, en hämnd för en ärekränkning, som redan har passerat.

Jag vill också påpeka en annan sak. Med den utbredning som exempelvis boxningskunnigheten har tagit i våra dagar, så är jag mycket rädd för all utvidgning av denna nödvärnsrätt, vilken, så vitt jag förstår, kan leda till mycket allvarliga konsekvenser. Jag hörde en talare från reservanternas sida i första kammaren säga, att det inträffat fall, då en person bara slagit till en annan med handen med påföljd att denne avlidit o. s. v. Talaren ville därmed motivera en straffsänkning. Det torde vara obestridligt att en stöt av en boxningstränad person kan vara omedelbart dödande, även om motståndaren är rutinerad och icke »går i gatan». Hur oerhört mycket farligare är det då icke, om en boxningskunnig person sätter in en stöt, bakom vilken han har hela sin kroppstyngd mot en person, som är fullständigt otränad i boxning och som kanske dessutom såsom de flesta hithörande fall är i större eller mindre grad berusad? Det är mycket sannolikt, att ett sådant slag får ytterst ödesdigra följder. Om vi se på en hel rad av de dödsfall, som inträffat vid dylika sammanstötningar ute på gatorna under senare tid, skola vi finna, att en betydande del av dessa hänföra sig till en situation sådan som jag nyss skildrat.

Med avseende å den sänkning av straffminimum, som utskottsreservanterna rekommendera för att på så sätt begränsa häktningsskyldigheten, så vill jag gentemot detta erinra om, att en ovillkorlig häktningsskyldighet icke föreligger, när det är fråga om nödvärnssituation. Jag har redan förut påvisat, att två års straffarbete icke är straffminimum när det gäller nödvärnssituation. Man kan, som nämnts, komma till lägsta bötesminimum, och man kan komma ända till frikännande. Alltså föreligger här icke någon ovillkorlig häktningsskyldighet. Nu medger emellertid utskottet, att häktning dock i många fall torde förekomma, och utskottet säger med anledning härav, att detta torde bero på den svaghet, vari åklagarmakten i allmänhet ännu befinner sig. Men utskottet påvisar samtidigt, att processlagberedningen just håller på med frågan om en förstärkning av åklagarmakten, och att man alltså på den punkten mycket snart kan vänta sig ändrade och bättre förhållanden.

I fråga om de övriga verkningar, som en sänkning av straffminimum här skulle föra med sig, så har jag enahanda uppfattning som jag nyss angav på tal om den sannolika följden utav, att nödvärnsrätt medgäves för ärekränkning. Jag fruktar, att en på så sätt utvidgad nödvärnsrätt skulle leda till ökat antal slagsmål på gatorna, och att man därigenom skulle åstadkomma ökning i fråga om de svårigheter, som man trots sig skola komma ifrån.

Det är icke utan, att man för närvarande håller på att odla en slags *gentlemannakult*, en kult som jag för min del är angelägen om att ta avstånd ifrån. Denna gentlemannakult tycks stadga, att om en person är ute och går exempelvis med en dam, och damen blir tilltalad av, som det heter, en slusk, är det kavaljerens *ovillkorliga skyldighet* att med knytnävarna klara upp denna situation. Jag tror, att denna kult har ett visst samband med tidens lyten i övrigt.

Men tänk litet närmare på denna sak, mina herrar! Är detta icke ett steg mot en nävrättens renässans, ett steg mot barbariet? Och hur skall exempelvis mannen, som icke har någon som helst fysisk möjlighet att kunna utöva den där mandomen som kräves, bete sig i en dylik situation? Även han har, helt naturligt, en het åtrå att axla *gentlemannens* kapp. Skall han låta sig pryglas — eller skall han falla för domen: icke gentleman?

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)

Jag får lov att säga, att det där vädjandet till nävrätten, som ligger så nära till hands i vår tid, är ett formfulländat dekadenstecken och en gentlemannakult, som den omnämnda, är inte många skatter värd.

Jag tillhör visst icke dem, som sätta mjäkighet i högsätet, men utvidgat område för knytävsargumentationen är, såvitt jag förstår, ett fält där allvarliga komplikationer kunna skapas. Jag vill allvarligt varna kammarens ledamöter för att beträda den väg, som i första hand motionärerna och i någon mån även reservanterna här ha rekommenderat.

Utskottet har dessutom visat på de svårigheter som ur straffteknisk synpunkt skulle inträda, om man skulle gå den väg, som motionärerna ha förutsett, och anfört ett stort antal paragrafer i strafflagen, vilka beröras av ändringsförslagen i motionen. Det är icke som den föregående talaren nämnde enbart på ett par ställen såsom i fråga om våldtäckt och mordbrand, s. k. »objektivt överskott» finnes angivet. Jag tror, att det är tillfinnandes åtminstone i ett dussintal paragrafer i strafflagen. Även ur dessa synpunkter skulle alltså ganska stora svårigheter skapas genom bifall till motionen.

Som vi veta ligger frågan om en reform av vår strafflag under förberedande. Det är möjligt att denna strafflagsreform kommer att ta tid, men jag skulle tro, att det är klokt, att man på ett så oerhört känsligt område som detta får arbeta i lugn och ro, och att man får systematiskt taga upp arbetet med de olika kapitlen i strafflagen, för att bibehålla kontinuiteten i arbetet. Det skulle sålunda säkerligen icke vara till gagn, om man i enlighet med vad reservanterna här föreslå skulle skriva till regeringen och begära en ändring i vissa detaljer. Därtill kommer att man begär ändring på punkter, där jag åtminstone tror, att ändringar icke skulle medföra fördelar, utan mycket stora nackdelar.

Herr talman! Då det sålunda ur nödvärnssynpunkt icke är motiverat och då det dessutom är förenat med mycket stora nackdelar att ge sig in på en reformering av detaljer i strafflagen i stil med vad motionärer och reservanter här förutsett, ber jag att med det sagda få yrka avslag på såväl motionen som reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundstedt: Herr talman! Jag har icke begärt ordet i förhoppning om att kunna intressera kammarens ärade ledamöter för de tämligen invecklade synpunkter, som tillhöra nödvärnsrätten, men då jag förut en gång i riksdagen varit inne på denna fråga, känner jag det som en plikt att med hänsyn till en eventuell lagstiftning i ämnet söka få med vissa synpunkter i protokollet.

Jag vill då först, herr talman, tillåta mig påpeka, att motionärerna ju ingalunda framställa något bestämt förslag i sitt yrkande, utan att de endast begära en utredning om ändring i vissa strafflagsparagrafer. Det synes mig därför icke finnas någon anledning till att, såsom utskottet gjort, mera ingående dröja vid just de lösningar, som motionärerna ha tänkt sig i sin argumentation. Om icke motionärernas lösningar äro de allra bästa — varom jag anser, att det vid detta tillfälle icke finns någon orsak att närmare yttra sig — så kunna ju likväl dylika lösningar av det invecklade problemet framkomma vid en blivande utredning.

Styrkan i motionen ligger däri, att den, såvitt jag förstår, till full evidens ådagalägger behovet av lagändringar på detta område. Jag tänker härvidlag särskilt på första delen av motionen, det enda som jag här kommer att egentligen uppehålla mig vid. Motionärerna förtjäna enligt min mening ett tack och en komplimang för det sätt, varpå de gripit sig an med denna behjärtansvärda sak. Deras argumentation synes mig ingalunda överdriven. Snarare

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)

skulle jag vilja säga, att motionärerna visat allt för stor optimism, nämligen när de förklara sig nöjda med domstolarnas ståndpunkt angående bevisskyldigheten, för nödvärnsläget. När den siste ärade talaren så entusiastiskt uppehöll sig vid skildringen av, huru bevisreglerna i tidernas lopp ha utvecklat sig till förmån för den angripne, så vill jag gentemot detta säga, att den uppfattning angående bevisskyldigheten för nödvärnsläget, som framträder i högsta domstolens utslag den 22 januari 1929, föranleder till antagandet, att bevisreglerna på detta område ingalunda äro tillfredsställande. Därmed understrykes ytterligare behovet av en utredning i ämnet.

Lagutskottet har nu framfört ett rikhaltigt material. Utskottet har också givit en utförlig motivering för motionens avstyrkande. Utskottet har med andra ord med teknikens hela hjälp sökt avliva denna enligt min mening mycket välgrundade motion. Om jag skulle våga mig på en karakterisering av utskottets argumentering, skulle jag vilja beteckna den såsom ihålig. Utanverken äro nog så tillförlitliga, men de omsluta icke någon kärna. Utskottet har sagt en mängd sanna saker, saker som dock ha den egendomliga karaktären, att de sakna all verklig beviskraft för motionens avstyrkande. Det är alldeles klart, att den historik utskottet ger angående hithörande stadganden äro fullkomligt riktiga. Vad utskottet säger om riksdagsmotionerna 1901 och 1914 är naturligtvis också riktigt. Strafflagskommissionen har citerats utförligt och fullt korrekt. Det är också sant, när utskottet säger, att dåvarande statsrådet Bismark i ett interpellationssvar 1929 fann, att nödvärnsrätten icke behöfde revideras.

Rent sakligt, herr talman, har emellertid, så vitt jag förstår, allt detta icke någon betydelse till förringandet av de synpunkter, som ha framförts i motionen. Särskilt egendomligt ur *saklig* synpunkt — eljest icke — förefaller det mig, att utskottet har nöjt sig med att anföra herr Bismarks interpellations-svar men underlåtit att beröra själva interpellationen och interpellantens bemötande av svaret. Tager man hänsyn jämväl till dessa ting, ävensom till det nyssberörda av högsta domstolen avdömda fall, som föranlett interpellationen, finner man, att den nuvarande nödvärnsrätten är allt annat än tillfredsställande. I det ifrågavarande målet — det var det s. k. Marsjömålet — dömdes en person till mer än ett års straffarbete och till många tusen kronors skadestånd, fastän han, såvitt man kan förstå av omständigheterna i saken, endast hade försvarat sig emot en flock banditer, som slutit sig samman för att förfölja honom och utöva misshandel emot honom. Den, som studerat sig in i detta mål — jag säger den, som verkligen har läst in handlingarna i det mål, som jag nyss hänvisade till — kan näppeligen komma till annat resultat, än att vår nödvärnsrätt och därmed sammanhängande bevisregler äro så osunda, att rättskänslan måste råka i uppror, när de tillämpas.

Som sagt finner jag det meningslöst, att i kammaren vid detta tillfälle diskutera detaljer i en förnuftig nödvärnsrätt. Detta bör icke ske, förrän ett utarbetat lagförslag i ämnet föreligger. Emellertid skall jag tillåta mig uppehålla mig vid ett par punkter i utskottets särskilda motivering, och det gläder mig, att min ståndpunkt och min argumentation äro i sak desamma, som den ärade motionären herr Hillgård nyss framförde. Vi ha alltså fullt oberoende av varandra kommit till samma uppfattning av utskottets hållning. Vi äro båda jurister, och vi tillhöra vitt skilda politiska partier. Det ligger ju en viss garanti för att det ändå måste ligga någonting i det här, när vi på detta sätt kunna intaga så likartade ståndpunkter utan att från början ha konfererat med varandra.

Strafflagen säger, att den angripne icke får använda större våld än nöden kräver. Med fullt fog, såvitt jag förstår, tänka sig nu motionärerna en väsent-

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
lig förbättring kunna åstadkommas därigenom, att för straffbarhet skulle fordras *avsevärt* större våld, än nöden kräver. Häremot åberopar sig nu utskottet på strafflagskommissionen. Med hänsyn till dess synpunkter finner utskottet det vara uppenbart, att motionärernas ståndpunkt icke kan godtagas. Jag vill säga, herr talman, att utskottet därvid har förbisett, att strafflagskommissionens resonemang endast skenbart är logiskt. I verkligheten är det formalistiskt och därför odugligt. Om man nämligen vill ha några garantier för att den angripne verkligen utan större straffrisk får använda *så* mycket — icke mera — våld, som nöden kräver, om man verkligen vill nå detta syfte, då blir det helt enkelt nödvändigt att i lagen beskriva nödvärnshandlingen *med en viss marginal utöver* nätt och jämnt den handling, som rent objektivt sett kräves av nöden. Eljest blir det i mångt fall omöjligt för den angripne att göra sannolikt, att han subjektivt icke gjort sig skyldig till nödvärnsexcess. Detta blir omöjligt för honom i mångt fall, fastän situationen *faktiskt* är den, att han icke trott sig använda större våld än nöden krävde. Detta synes mig strafflagskommissionen och sålunda även utskottet hava förbisett.

Samma förbiseende föreligger, när utskottet motsätter sig en sådan ändring av lagen, att nödvärnsrätten icke skulle förutsätta trängande fara utan inträda, såsom motionärerna ha tänkt sig, så snart det *icke är uppenbart*, att allvarlig fara *icke* är för handen. Utskottet grundar här sin avvikande ståndpunkt därpå, att enligt gällande rätt den angripne icke dömes för uppsåtligt brott, därest han — jag citerar utskottet — »icke insett, att han gjort större våld än nöden krävde». Det argumentet är, herr talman, synnerligen problematiskt av skäl, som jag nyss nämnt. Det är alls icke tillräckligt för strafffrihet, att nödvärnsutövaren faktiskt icke insett sin excess, faktiskt trott alltså att han hållit sig inom nödvärnsrättens gränser. Detta är ingalunda tillräckligt för hans strafffrihet! Han måste också kunna göra denna sin bristande insikt åtminstone sannolik. Förvisso kan detta stöta på oöverbanneliga svårigheter. Detta skulle utskottet ha förstått, om utskottet i fråga om Marsjö-målet icke hade nöjt sig med att se blott med ena ögat.

En närmare detaljgranskning av ämnet finner jag som sagt överflödig. Motionen och allmänt kända omständigheter tala här för sig själva. Snart sagt varje år som går inträffa fall, som uppröra oss alla på grund av det otillfredsställande skick, vari vår nödvärnsrätt befinner sig, och, om jag icke minner mig, har svenska kriminalistföreningen genomgående och, såvitt jag kan komma ihåg, så sent som i höstas ställt sig på ungefär samma ståndpunkt, som motionärerna intagit i sin motion. Det är möjligt, att detta förenings beslut — ehuru det ligger åtskilliga månader tillbaka — icke ännu blivit expedierat. Men jag tycker, att utskottets kunskapare dock skulle kunna ha vunnit kännedom därom och för utskottet sålunda möjliggjort att referera detta beslut, likaväl som utskottet nu ensidigt dragit fram herr Bismarks svar på min interpellation, utan att beröra vare sig interpellationen eller mitt bemötande av svaret. Man kunde kanske t. o. m. säga, att det hade varit av större intresse för denna sak, vad svenska kriminalistföreningen anser i frågan, än vad herr Bismark sade den gången gentemot interpellationen.

För utskottet är emellertid allting, tycks det, bra som det är. I fråga om en viss del av motionen, den som täckes av reservationen, och som jag med hänsyn därtill, eftersom den kommer att behandlas av en följande ärad talare, icke ansett mig böra taga upp kammararens tid med, ställer sig utskottet visserligen mindre avvisande. Men här rider utskottet på sin gamla käpphäst och hänvisar till den blivande strafflagsreformen. Ja, för en vecka sedan avvisades en annan mycket beaktansvärd straffrättslig motion på samma sätt. Det förefaller mig, som om det vore på tiden att äntligen sluta upp med de där parol-

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
lerna om att en motion bör avslås därför att strafflagsreformen pågår. Jag tror, att sådana paroller faktiskt kunna verka framstegshämmande.

Jag ber slutligen att icke bli missförstådd av utskottets herrar ledamöter. Jag vet väl, att nödvärnsproblemet ur rättslig synpunkt är en mycket stor och en mycket kinkig fråga. Nödvärnsrättens utsträckning kan föra vissa allmänna risker med sig. Det gäller här att göra ett så allsidigt avvägande av mot varandra stridande synpunkter som möjligt. Ingen har dock begärt, att utskottet nu skulle ha belastat sig med en sådan avvägning. Men man kunde ha önskat, att utskottet icke hade lagt hinder i vägen för det snara igångsättandet av arbetet på en lagreform, som har visat sig så behövlig som den av motionärerna föreslagna. Jag skulle naturligtvis ha yrkat bifall till motionen i dess helhet, därest ett sådant yrkande kunde ha någon praktisk karaktär. När nu icke ens motionären själv gjort detta, slutar jag med att för min del yrka bifall till reservationen, och jag vill därvid endast säga, med hänsyn till vad herr Olsson i Mellerud utvecklade om gentlemannakultur och nävrätt, att det är klart, att om man här stiftar en ny *dålig* lag, så gör man skada. Men det är ju icke meningen. Här föreligger icke något visst projekt. Det är endast fråga om en utredning, med vilken åsyftas att på detta område åstadkomma det för samhället bästa och ingenting annat.

Jag ber med de orden att också från min sida få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Linnér: Herr talman! Det skulle ju kunna vara frestande att gå in på en diskussion om det mycket vanskliga problem, som rör nödvärnsrätten. Jag skall icke alls göra det utan uteslutande begränsa mig till vad som är skillnaden mellan utskottsmajoritetens och utskottsminoritetens ståndpunkt och detta så mycket hellre, som ingen har yrkat annat än bifall å ena sidan till majoritetens förslag och å andra sidan till minoritetens, reservanternas, förslag.

Då jag alltså begränsar mig härtill, skall jag be att få börja med en verklig komplimang till herr Olsson i Mellerud för den utomordentliga skräckmålning, som han lyckades åstadkomma, när det gällde att framställa innebörden utav reservationen. Jag är glad att kunna säga, att de fridsamma män, som skrivit under reservationen, ingalunda ha åsyftat någonting sådant, och att reservationen heller icke kommer att leda till någonting av det, som herr Olsson i Mellerud här har framställt.

Vad innebär då skillnaden mellan majoritetens och minoritetens ståndpunkt? Jo, den begränsar sig till två fall. Det är först och främst beträffande ärekränkning. Beträffande ärekränkning är det så, att enligt gällande lag och därpå grundad rättspraxis föreligger nödvärnsrätt för den händelse att det ärekränkande angreppet utövas genom vad man brukar kalla realinjurier eller, som vi kunna översätta det med, genom en kroppslig beröring, men däremot icke om ärekränkning utövas genom en än så grov smädelse. Således: den anmärkning, som herr Olsson citerade ifrån högsta domstolen 1890, den träffar den gällande lagen, eftersom den gällande lagen medger nödvärnsrätt vid vissa ärekränkingsfall. Däremot är det för den anmärkningen fullständigt likgiltigt, ifall formen är den ena eller den andra av ärekränkning. Vad nu den av reservanterna åsyftade utvidgningen av nödvärnsrätten vid ärekränkning beträffar innebär den helt enkelt det, att man vill ha bort vissa, som det förefaller, stötande inkonsekvenser i lagens och den därpå grundade praxis' stånd-

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
punkt. Jag skall för att klargöra detta berätta ett fall, som omnämndes under utskottsbehandlingen utav en av utskottets ledamöter, som själv hade varit med därom. Han gick på en gata i en av Sveriges större städer en kväll i sällskap med sin fästmö, och hon blev överfallen utav en person, som rusade emot henne och grep tag i henne på ett mycket oförskämt sätt. Han blev, som han själv sade, så arg, att han icke hann betänka sig utan klippte till den angripne så att han föll i gatan. Sedan blev angriparen tagen av polisen. Detta innebar således en utövning av nödvärnsrätten. Jag tror aldrig, att det blev fråga om att den där reservanten skulle bli åtalad för misshandel. Om han hade blivit det, hade han, enligt gällande lag, kunnat åberopa nödvärnsrätt, men om i stället denna angripare hade överfallit hans följeslagerska med de grövsta smådeord och mannen blivit lika uppretad och smållt till, så hade han kunnat bli åtalad för misshandel och icke kunnat åberopa sig på nödvärnsrätten. Det är skillnaden mellan majoritetens och reservanternas ståndpunkt. Reservanterna anse detta läge ej vara tillfredsställande.

Den andra frågan gäller helt enkelt om häktning i vissa nödvärnsfall skall företagas eller icke. I vissa nödvärnsfall kan ju en misshandel, som i och för sig är mycket lindrig, leda till en synnerligen beklaglig effekt, beroende på omständigheter, som icke utav nödvärnsrättens utövare kunnat eller bort förutses. Det har ju hänt upprepade gånger, att t. ex. den överfallne har utövat sin nödvärnsrätt på det sätt, att han tilldelat angriparen ett mycket lindrigt slag. Denne har fallit i gatan på grund av att hans kroppskonstitution varit särskilt svag. Han har fått brott på skallbasen eller något sådant och denna nödvärnsrättsutövning har lett till dödlig påföljd. Vad inträffar då enligt den svenska lagen? Det inträffar, att denna nödvärnsrättsutövare kommer att bli häktad för den misshandel, som han har begått. Han blir häktad därför, att det straffminimum, som han råkar ut för, är två års straffarbete. Det är icke riktigt, som utskottsmajoriteten och herr Olsson i Mellerud här tycks göra gällande, att en åklagare kommer att underlåta att häkta i ett sådant fall. Det är att fordra alltför mycket av åklagaren, att, när en så grov effekt föreligger, han skall våga taga på sitt ansvar att väga emot varandra å ena sidan nödvärnsrätten med dess vanskliga gränser och å andra sidan den klara effekten, som i ett dylikt fall innebär en människas död. Han kommer att följa sin plikt och lagens ord på det sättet att han häktar. Detta kan icke förebyggas på annat än två sätt: antingen genom att man ändrar bestämmelserna om häktning eller genom att man lindrar bestämmelserna om straffminimum. Att förändra bestämmelserna om häktning låter sig icke göra utan en ändring av åklagarorganisationen. Detta är egendomligt nog lagutskottets ståndpunkt också i ett annat utlåtande, som, om jag icke missminner mig, står på dagens föredragningslista, och den ståndpunkten är fullkomligt riktig. Således den vägen är utesluten. Vad skall man då göra, om man vill undvika denna för rättskänslan stötande följd? Skall man i stället förskjuta straffminimum? Det är det reservanterna föreslagit en utredning om. Vi ha därmed icke ryggat tillbaka för de tekniska svårigheter, som andra lagrum innebära. Vi ha naturligtvis icke vågat oss på att formulera ett lagförslag utan endast begränsat oss till den anspråkslösa begäran om utredning även i detta fall. Jag tror således att jag vågar säga, att det är ingalunda den där nävrätten, som vi försöka försvara, utan det är helt enkelt en justering av ett par brister i gällande rätt, som vi åsyfta.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Häruti instämde herr *Lindman*, fröken *Wellin* samt herrar *Anderson* i Norrköping, *Persson* i Fritorp, *Lithander*, *Wallerius*, *Gustafson* i Kasenberg,

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
Larsson, Holmström, Hedlund i Håste, Hansson i Vännäsby, Nylander, Carle-
son och Thorell.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Debatten både i första lagutskottet och i andra kammaren visar, vilket oerhört stort problem riksdagen har att brottas med, när det gäller nödvärnsrätten. Jag har emellertid icke alls begärt ordet för att lägga mig i den juridiska debatt, som pågått här en lång stund. Den akademiska utläggning av frågan, som redan lämnats, är tillräcklig för att bestyrka riktigheten av mitt påstående, att frågan är svår och invecklad. Jag begärde ordet för att helt kort angiva, varför jag anslutit mig till reservationen.

Jag har under den föredragning jag åhörde i första lagutskottet liksom även under debatten här blivit fullständigt övertygad därom — en övertygelse som visserligen bryter sig mot professor Lundstedts uppfattning — att domstolarnas tillämpning av nuvarande nödvärnsrättsregler är mycket tillfredsställande. Av debatten har framgått, att numera behöver icke den som åberopar sig på nödvärnsrätten till försvar för sitt tillvägagångssätt vid ett överfall bevisa, att han utövat nödvärnsrätt. Hans uppgift står, så länge den icke är motbevisad. Den som begagnar sig av gällande nödvärnsrätt befinner sig enligt min uppfattning i en mycket trygg ställning.

Men jag har aldrig kunnat förstå, varför icke nödvärnsrätten skulle kunna utsträckas att omfatta även de s. k. ärekränkingsfallen. De skäl mot att medgiva rätt till nödvärn i fall av ärekränkning, som första lagutskottet anfört, hålla icke. Låt oss återgå till det av herr Linnér nyss relaterade exemplet. Här går en oförvitlig medborgare i samhället i sällskap med sin dotter eller med en annan dam. Han blir angripen på ett oförsynt sätt av en niding. Han har ingen möjlighet att freda sig. Inleda gräl med smädaren vill han icke. Polis finns icke tillstädes. Om han befinner sig i den situationen — och för så vitt han icke kan tillägna sig det lammets sinnelag, som herr Olsson i Mellerud nyss demonstrerade — smäller han till för att befria sig från förföljaren. Detta är precis vad som sker i levande livet. Slaget har kanske större verkan än mannen beräknat. Han faller angriparen i gatan, denne slår sig mot en sten — och på örfilen följer döden. Då häktas mannen och dömes för misshandel, varav döden följt. Alla som sett händelseförloppet, alla de som kunnat iakttaga, hur fridstöraren på allt sätt förfördelat den som utdelat slaget, anse, att mannen handlade rätt och att det var olyckliga omständigheter, som gjorde, att slaget fick den verkan, att nidingen dog. Den som utdelat slaget häktas emellertid, och han icke bara häktas utan han dömes för misshandel, varav döden följt. Det lidande, som den mannen i ett sådant fall utsättes för, är tillräckligt, tycker jag, för att man skall ha anledning att utreda frågan. Men vad inträffar, sedan domen fallit? Jo, att hela rättsmedvetandet reser sig hos varenda medborgare i samhället. När något dylikt inträffar står hela det svenska samhället som en man enigt därom, att det är orättfärdigt, att den man som värnat sig mot en niding, skall behöva lida ända till två års straffarbete för ett slag, som han utdelat utan att åsyfta den verkan slaget fick. Det är därför jag anser, att nödvärnsrätten skall utsträckas till att omfatta de s. k. ärekränkingsfallen.

I de fall emellertid, där man äger begagna sig av nödvärnsrätten, upprör det rättsmedvetandet, att häktningsåtgärder i vissa fall skola behöva vidtagas mot vederbörande. Så är ju fallet, om den som värnar sig tilldelar ett slag, som har den verkan, att döden följer, utan att han beräknat detta. En man, som är i sin fulla rätt att värna sig mot överfall, smäller till angriparen. Den som träffas av slaget står t. ex. på en trappa, faller i gatan och bryter nacken

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
av sig. Den som utdelar slaget har icke beräknat den situation, i vilken den andre befinner sig. I ett sådant fall måste allmänna åklagaren häkta den som utdelat slaget, därför att straffet för ett sådant brott är minst två års straffarbete. Visserligen kommer han i en blivande rättegång att anses ha haft rätt att utdela slaget på grund av nödvärnsrättsreglerna, men han har fått lida smäleken att sitta häktad därför att han begått misshandel, varav döden följt. Detta upprör också rättsmedvetandet hos medborgarna.

Det är utredning om de nu nämnda sakerna, som reservanterna vilja ha, och det är därför jag, herr talman, ber att få ansluta mig till reservanternas uppfattning.

Med herr Hedlund i Östersund förenade sig herrar *Olovson* i Västerås, *Johansson* i Bro, *Andersson* i Surahammar, *Olsson* i Rimforsa, *Ahl*, *Lind*, *Danielsson* och *Aqvist*.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få till protokollet antecknat, att, om jag varit i tillfälle att närvara i utskottet vid behandlingen av denna motion, jag skulle ha anslutit mig till de synpunkter, som framförts av reservanterna.

Då de som talat för reservationen delvis lagt sina ord så, att jag icke kan instämma med dem, har jag endast velat begagna detta tillfälle att tillkännage min mening. Jag kommer sålunda, herr talman, att rösta för bifall till reservationen.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag har begärt ordet för ett par repliker.

Jag vill passa på tillfället att återigen konstatera, att för *nödvärnssituation* behövs ingen strafflindring. Där har man redan nu möjlighet att döma ända ned till lägsta bötesstraff.

Om man går den väg herr Hedlund i Östersund rekommenderade och medger nödvärnsrätt för ärekränkningar, skulle man enligt utskottsmajoritetens uppfattning medverka till ett ökande av gatuslagsmålen. Man förvärrar utan tvivel på det sättet de förhållanden, som man nu ifrån andra utgångspunkter skarpt kritiserat. Till stöd för denna vår mening ha vi bl. a. omdömena från tre stycken erfarna och skickliga domare.

Professor Lundstedt nämnde någonting om att utskottet citerat det Bismarckska interpellationssvaret, och han gjorde anmärkning på att man icke samtidigt citerat interpellationen, vilkens framställare ju var herr Lundstedt. Jag vill bara gentemot detta invända, att orsaken, varför utskottet nöjde sig med att så begränsa citatet i fråga, var den, att detta interpellationssvar lämnar en uttömmande redogörelse för den förbättring, som inträtt med avseende på bevisreglerna fram till de regler, som nu gälla och som — så vitt jag uppfattat rätt — även av reservanterna erkänts vara mycket goda. Jag vet, att interpellationssvaret är utarbetat i samråd med den förnämsta expertisen på lagskrivnings- och lagtolkningsområdet. Det var därför litet underligt, då herr Lundstedt fällde det omdömet, att bevisreglerna i nödvärnsfallen äro osunda. Det synes mig tvärtom, som om de vore för nödvärnsutövaren utomordentligt gynnsamma.

Jag vill också påpeka en sak beträffande de ärekränkingsfall, vilka man nu vill ha nödvärnsrätten utsträckt att omfatta. Är det fråga om en mycket allvarlig ärekränkning, torde det i de allra flesta fall också föreligga ett *allvarligt hot*, och i och med att det föreligger ett *hot*, gäller nödvärnsrätten redan enligt nu rådande regler. Under sådana omständigheter synes det mig knappast vara befogat att kräva en utsträckning härvidlag.

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)

Inför den demonstration, som här skett genom massinstämmanden av partiledare och andra för reservanternas mening, synes det mig snarast vara undertecknad, som skulle vara i behov av att bli tillerkänd nödvärnsrätt. Förnämliga jurister stå här som motståndare till min uppfattning och därjämte en betydande del av kammarens ledamöter, som instämt i reservanternas mening. Jag vågar ändå, trots den situation jag befinner mig i, hoppas på att känslan icke skall springa i väg med förnuftet hos kammarens ledamöter i detta fall.

Till sist vill jag säga, att även om en förstärkt nödvärnsrätt möjligen en gång i världen varit befogad, kan man knappast härav draga den slutsatsen att en sådan skulle vara motiverad numera. Vi ha dock rett oss med denna nödvärnsrätt under tider, när behovet av utövande av densamma varit vida starkare än nu. Det fanns tider för icke så länge sedan, när det var i hög grad riskabelt för framför allt en främmande person att inträffa nattetid på vissa platser i våra städer och samhällen. Det är icke så länge sedan det var rätt riskabelt för vem som helst att nattetid taga sig en promenad i vissa av gamla stadens distrikt och vissa av förstadsområdena. Vi se den stora förbättring, som nu inträtt. Nu är det ytterligt få och sällsynta överfall som förekomma. Även detta synes mig med särdeles stor styrka tala för att kravet på utvidgning av nödvärnsrätten numera har ett mycket svagare underlag än vad det möjligen en gång i tiden haft.

Jag vädjar som sagt till kammarens förstånd och icke till dess känslor och hoppas på bifall till utskottets förslag.

Herr Thorell: Herr talman! Jag skall endast med några ord förlänga debatten.

Såsom medmotionär i denna fråga vill jag till herr Olsson i Mellerud säga något om ett yttrande, som han fällde i sitt första anförande. Han nämnde, att det föreföll honom, som om det vore något slags gentlemannakult man ville odla, då man uppträdde till skydd för den kvinna man hade i sällskap, och han tillade strax efteråt, att han tyckte, att det var ett av tidens lyten och ett dekadastecken. Jag kan icke hjälpa, ärade kammarledamöter, att jag tycker, att det är ett större dekadastecken, att en av kammarens ledamöter ställer sig upp och talar mot den gamla inställning vi haft till skydd för den svenska kvinnan och till skydd för fysiskt svagare personer.

Jag skall icke närmare gå in på denna sak utan ber endast att för kammarens ledamöter få framhålla vad man redan här haft tillfälle att konstatera, nämligen att tre framstående jurister inom kammaren samt och synnerligen, oaktat de tillhöra två olika politiska partier, gått in för tanken i motionen. Då det emellertid nu icke finns något annat att falla tillbaka på, ha samtliga gått in för bifall till reservationen, och jag ber, herr talman, att få sluta dessa ord med att instämma i detta yrkande.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag ber bara att i korthet få nämna, att om den föregående ärade talaren uppmärksamst följt vad jag hade att säga, skulle han ha uppfattat, att det var mot den *utvidgning av nävrätten*, som man här varit inne på, som jag vände mig och icke mot vad han i sin polemik sökte göra gällande.

Herr Lundstedt: Herr talman! Jag måste endast gentemot herr Olssons i Mellerud invändningar mot mitt anförande anmärka, att han synes ha förbisett, att jag inskjutit ett särskilt ord vid min anmärkning på, att herr Bismarks

Ang. ändring i gällande bestämmelser om rätt till nödvärn m. m. (Forts.)
interpellationssvar ensidigt återgivits i utskottets utlåtande. Situationen var den nämligen, att jag mycket väl förstod, att förfarandet ur formalistisk synpunkt ingalunda var egendomligt utan tvärtom synnerligen normalt. Därför framhöll jag, att det endast ur *saklig* synpunkt förelåg något anmärkningsvärt.

Jag vill vidare tillägga, att när herr Olsson i Mellerud framhärdat med talet om de för den angräpnade gynnsamma bevisreglerna, uraktlåter han helt att beakta grunden för mitt påstående i detta avseende, nämligen det den 22 januari 1929 givna utslaget av högsta domstolen. Det är den uppfattning, som i detta utslag framträder, som jag tror måste leda till att varje människa, som satt sig in i de hithörande aktstyckena, måste medgiva, att bevisreglerna ha en så osund karaktär, att våra rättskänslor uppröras, när dessa bevisregler skola tillämpas.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag undrar, om det är riktigt korrekt att taga ett domstolsutslag som bevis för en sådan mening, att *bevisreglerna* skulle vara *osunda*. Vi ha i varje fall inte haft någon som helst möjlighet att kunna taga del av alla de förhållanden, på vilka ett sådant domstolsutslag är grundat, och det är ju först sedan man haft sådan möjlighet som man skulle kunna bedöma, i vad mån den fällda domen kan giva anledning till en sådan tolkning som den, professor Lundstedt vill giva.

För att konkretisera spörsmålet skulle jag vilja fråga herr Lundstedt, om han anser, att den tolkning, som utskottet givit bevisreglerna i sitt utlåtande, är oriktig, och om herr Lundstedt, under förutsättning att utskottets tolkning är riktig, anser att bevisreglerna även då äro osunda?

Jag har nyss erfarit från några av utskottsreservanterna, att de anse dessa bevisregler synnerligen gynnsamma för nödvärnsutövaren, alltså icke osunda.

Herr Lundstedt: Herr talman! På direkt fråga vill jag endast hänvisa herr Olsson i Mellerud att studera det första av mig i dag hållna anförandet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Olsson i Mellerud begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 29, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 14.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande i vissa fall ur kyrkofonden av understöd i anledning av olycksfall i arbete å skogar till sådana ecklesiastika boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Härpå föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Ang. biträden Kungl. Maj:ts proposition angående biträden åt ärkebiskopen. Därvid ytt-
rade: *åt ärkebiskopen.*

Herr Brädefors: Herr talman! Det torde inte vara obekant för kammarens ledamöter, att den kommunistiska gruppens principiella uppfattning av kyrkan och de medel, som äskas för kyrkliga ändamål, är den, att vi gå emot alla anslag till kyrkliga ändamål. Redan denna principiella uppfattning torde vara tillräcklig motivering för ett avslagsyrkande från vår sida. Men därtill kan man nämna, att den summa, som det här är fråga om, 7,000 kronor, kan användas till bättre och nödvändigare ändamål än till ärkebiskopens biträde. Det finns massor av arbetslösa, som i detta nu inte få någon som helst hjälp från det allmänna och inte ha möjlighet att försörja sig själva med sitt arbete. Är det inte då bättre att anslå även denna summa, 7,000 kronor, till det ändamål, där den gör bästa nyttan och där den är mest behövlig?

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Fröken *Wellin* instämde häruti.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Till behandling upptogs andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om blindhets-
ersättning m. m., dels ock en i ämnet väckt motion. *Ang. blindhetsersättning m. m.*

Genom en den 2 februari 1934 till riksdagen avlämnad proposition, nr 79, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag dels till förordning om blindhetsersättning, dels ock till lag om kommunala pensionstillskott m. m.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehått en i anledning av densamma inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg m. fl. väckt motion, nr 533.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om blindhetsersättning var i nedan nämnda delar så lydande:

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

1 §.

Den, som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn, anses i denna förordning som blind och är, där ej nedan annorlunda stadgas, berättigad till blindhetsersättning. Ersättningen utgår med ett belopp av femhundra kronor för år räknat.

2 §.

Från rätt till blindhetsersättning äro undantagna:

— — —
d) den som blivit blind efter fyllda sextio år;
— — —

I förenämnda motion hade föreslagits,

att 1 § i förordningen om blindhetsersättning måtte erhålla följande lydelse:

Den, som saknar synförmåga eller vars synförmåga är så nedsatt att han på grund därav saknar möjlighet att erhålla arbete i öppna arbetsmarknaden, anses i denna förordning som blind och är, där ej nedan annorlunda stadgas, berättigad till blindhetsersättning. Ersättningen utgår med ett belopp av sjuhundra kronor för år räknat; samt

att den uti 2 § d) föreslagna åldersgränsen av 60 år måtte framflyttas till 67 år.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att ifrågavarande proposition ej kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga i punkten intagna förslag till

förordning om blindhetsersättning; och

lag om kommunala pensionstillskott m. m.; samt

B) att den i ämnet väckta motionen måtte anses besvarad genom vad utskottet under A) hemställt.

I utskottets förslag till förordning om blindhetsersättning hade åt 1 § och 2 § d) givits enahanda avfattning som i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag önskar beledsaga det utskottsutlåtande, som här föreligger, endast med några få ord.

Den 22 juni 1920 tillsattes en kommitté för utredning av frågan om blindvården och med uppdrag att avgiva förslag till behövliga reformer på detta område. Kommitténs betänkande avlämnades den 10 april 1922. Sedan detta betänkande avgavs, har alltså nu närmare tolv år förflutit. Under denna tid har förslaget befunnit sig på remiss hos olika myndigheter samt underkastats två nya utredningar, den sista utredningen koncentrerad till frågan om blindhetsersättning, och det är resultatet av denna senare utredning, som nu föreligger på kammarens bord.

Förslaget är i många avseenden modest. Statsfinansiella skäl ha nödvändiggjort avsevärda begränsningar på olika punkter. Sålunda innebär förslaget, att blindhetsersättning skall utgå endast till dem, som sakna ledsyn, d. v. s. den blindes syn skall vara nedsatt till $\frac{2}{60}$ av normal syn. Uteslutna äro personer, som blivit blinda efter 60 års ålder. Vidare har ersättningsbeloppet för den blinde bestämts till endast 500 kronor per år.

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

Trots dessa mycket allvarliga begränsningar ha de blindas själva hälsat förslaget med större tillfredsställelse än något av de tidigare utarbetade förslagen. Denna de blindas egen uppskattning av det nu föreliggande förslaget har glatt mig i hög grad. Då man går att utforma en reform med visst socialt syfte är det enligt min mening av synnerlig vikt, att de folkgrupper, som reformen närmast avser att hjälpa i deras kamp för tillvaron, inte ha grundad anledning att känna besvikelse över reformens resultat. Man har anledning vänta, att om genom riksdagsbeslut i dag det föreliggande förslaget upphöjes till lag, de närmast berörda skola känna tacksamhet mot de svenska statsmakterna för visad omvårdnad. För övrigt hoppas jag, att om erfarenheten visar det nödvändigt och behövt och statsfinanserna möjliggöra en utvidgning av blindhetsersättning, denna skall utbyggas till att omfatta ett större antal blindas än det, som nu kommer att beredas en människovärdig levnadsstandard.

Den svagaste punkten i förslaget förefaller mig vara, att man där inte kunnat taga några hänsyn till de mycket betydande skiljaktigheterna i levnads-kostnader för olika orter i vårt land. Jag hoppas emellertid, att kommunerna skola känna det såsom en plikt att genom bidrag utjämna detta förhållande. De egentliga dyrortskommunerna kunna genom kommunala pensionstillskott se till, att blindhetsersättningens grundtanke mera allmänt blir förverkligad. Denna grundtanke är helt enkelt den, att en blind arbetare bör i fråga om sin standard jämföras med den seende arbetaren. Den blindes tunga lyte skall med andra ord inte för framtiden döma honom till att leva på en avsevärt lägre standard än övriga medborgare i landet.

Slutligen ber jag att till andra lagutskottet få framföra ett tack för den välvilja, med vilken propositionen behandlats. Inte minst glädjande i en sak av denna beskaffenhet är, att sedan äntligen ett förslag till blindhetsersättning kan föreläggas riksdagen, det synes möjligt att, ehuru förslaget i vissa ganska viktiga avseenden bygger på nya principer inom vår socialpolitik, genomföra detsamma i av allt att döma den nationella samlings tecken.

Herr Karlsson i Grängesberg: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har i sitt anförande erinrat om, hur sakta denna fråga har avancerat. Detta är riktigt. Vi veta, att det är nu fyra år sedan riksdagen genom skrivelse till Kungl. Maj:t framförde önskemålet om att blindvården borde ordnas på ett tillfredsställande sätt och att frågan om blindhetsersättning så snart som möjligt måtte komma till avgörande. Men det är ju alltid så, att när det är fråga om åtgärder till stöd för de betryckta, de fattiga i samhället, går det alltid sakta och trögt att få åtgärder genomförda, och så har även varit fallet beträffande denna fråga.

Såsom socialministern har påpekat framlade redan år 1922 blindvårdssakkunniga sitt betänkande med förslag angående vården av de blindas i landet. I detta de blindvårdssakkunnigas förslag ingick även ett förslag till lag om blindhetsersättning. Detta förslag fick emellertid ligga i ecklesiastikdepartementets skåp i många år, och inga åtgärder vidtoges för att föra frågan framåt till en lösning. År 1926 gjorde emellertid De Blindas riksförbund en framställning till ecklesiastikdepartementet med hemställan om att åtgärder måtte vidtagas för denna frågas lösning, och år 1928 avgavs även i samma syfte en petition, undertecknad, om jag inte missminner mig, av närmare 2,000 blindas här i landet. Den skrivelse, som 1930 års riksdag sedermera avlät till Kungl. Maj:t, har nu äntligen lett till det förslag som föreligger till avgörande på riksdagens bord.

Det är helt naturligt, att landets alla blindas med spänning vänta på det beslut, som riksdagen nu går att fatta. Socialministern sade sig tro, att lan-

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

dets blinda skulle komma att glädja sig åt att förslaget om blindhetsersättning nu äntligen genomföres. Detta är alldeles riktigt i så måtto, att de blinda som kunna komma i åtnjutande av denna ersättning givetvis äro tacksamma för vad de kunna erhålla.

Jag har under många år haft tillfälle, både inom det län jag representerar och även på andra håll, att samarbeta med de blinda och deras sammanslutningar, och jag har därigenom också, herr talman, fått intim erfarenhet av de svårigheter, som dessa våra handikappade medmänniskor ha att kämpa emot i kampen för tillvaron, i sina ansträngningar att söka skapa utkomstmöjlighet för sig och de sina. Man finner hos de blinda undantagslöst, kan jag säga, en utomordentlig, brinnande vilja, att söka så långt deras förmåga sträcker sig, skaffa sig utkomst genom eget arbete och företagsamhet. Jag har verkligen många gånger fallit i förundran inför den energi och den framåtanda, som besjåla dessa människor både som enskilda och som kollektiva grupper. Emellertid torde vi nog alla känna till, att förhållandena äro sådana, att hur god viljan än är, så kan den som saknar synförmåga aldrig ernå en sådan inkomst på sitt arbete, att densamma tillnärmelsevis räcker till nödortfigt uppehälle. Även om den blinde har utbildning i ett yrke — det är ju främst borstbinderi och korgmakeri, som lämpa sig härför — och även om han arbetar aldrig så energiskt under långa arbetsdagar, får han ändå framleva sitt liv i armod och umbäranden och nödgas anlita fattigvården. Jag vet, att detta senare är något, som de blinda ha en alldeles särskild motvilja emot att behöva göra. Den åtgärd, som riksdagen nu sent om sider går att besluta, är därför en synnerligen befogad handräckning, som denna hårt betryckta medborgargrupp allt för länge fått vänta på.

Utskottets här föreliggande utlåtande innebär ju i stort sett ett bifall till regeringens förslag oförändrat. I den motion, som jag och mina partikamrater väckt, ha vi framfört yrkanden om ändringar i lagförslaget på tre olika punkter. Det första ändringsyrkandet gäller den i 1 § fastställda bestämmelsen rörande definitionen av *begreppet blindhet*. Regeringens förslag innebär, att gränsen vid bestämmandet av begreppet blindhet skall fastställas så, att »den, vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn», skall anses såsom blind och sålunda vara berättigad till blindhetsersättning. Ett strikt tillämpande av denna bestämmelse i enlighet med ordalydelsen innebär, att kanske den, som har endast tre eller fyra sextiondelar kvar av synförmågan och möjligen kan famla sig fram efter en väg eller gata, skall bli avskuren från rätten att erhålla blindhetsersättning. Vi motionärer frukta, att om begränsningen fastställs på detta sätt, som här föreslagits och som utskottet tillstyrker, komma många av dem, som på grund av starkt nedsatt synförmåga sakna möjlighet att försörja sig, att bli avskurna från rätten till ersättning. Vi anse, att det skulle komma att innebära en stor orättvisa emot dessa hårt betryckta människor.

Jag vill också erinra om, att enligt tidigare framlagda förslag skulle en var, som lede av så stor nedsättning i synförmågan, att avsevärd svårighet för utförandet av för ifrågavarande person lämpligt arbete uppstode, vara berättigad till blindhetsersättning. Jag och mina medmotionärer anse, att definitionen av begreppet blindhet bör fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med dessa förslag. Vi ha därför också i motionen påyrkat en ändring i lagförslaget i enlighet med denna ståndpunkt. Skulle vårt yrkande emellertid avslås på denna punkt, vädjar jag till regeringen, att densamma under någon form ger direktiv om att lagen i detta avseende måtte tillämpas på ett vidsynt sätt, så att inte mot all rättvisa och billighet stridande avstängningar från rätten till ersättning komma att ske.

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

Den andra punkten, i vilken vi framställt förslag till ändring, rör *ersättningsbeloppets storlek*. Regeringsförslaget innebär, att blindhetsersättningen skall fastställas till 500 kronor per år. Vi ha i motionen yrkat, att ersättningen måtte fastställas till 700 kronor per år. Utskottet säger nu, att »med hänsyn till det nuvarande statsfinansiella läget anser sig utskottet icke kunna tillstyrka riksdagen att bestämma blindhetsersättningens belopp högre än som föreslagits i propositionen eller till 500 kronor om året».

Ja, herr talman, jämmer över den statsfinansiella situationen får man alltid höra varje gång det blir fråga om några åtgärder till förmån för de fattiga och betryckta i samhället. När det däremot blir fråga om ökningar på tiotals miljoner kronor exempelvis för militära ändamål, hörs ingen jämmer över statsfinansiella svårigheter. Då rullas här glatt och lättvindigt med miljonerna.

I fråga om blindhetsersättningens storlek vill jag erinra om, att i det av blindvårdssakkunniga år 1922 framlagda lagförslaget föreslogs denna ersättning till belopp, varierende mellan 550 och 800 kronor, allt efter olika dyrtidsgrupperingar. I den av rektor Ek företagna utredningen och det i anledning härav år 1931 framlagda förslaget föreslogs, att ersättningsbeloppet, efter uppdelning i tre olika dyrtidsgrupperingar, skulle utgå med respektive 500, 600 och 700 kronor per år, och jag förmodar, att i detta sistnämnda förslag hänsyn också tagits till den s. k. statsfinansiella situationen.

Med hänsyn emellertid till de ytterligt hårt begränsade möjligheter, som våra blinda ha, då det gäller att skaffa sig inkomster genom eget arbete, är det belopp, som vi föreslagit, ingalunda för högt tilltaget. Säkert kommer ingen av de arbetande blinda genom sin arbetsförtjänst, med tillägg av dessa 700 kronor som vi begärt, upp till större sammanlagd inkomst än vad som är oundgängligen behöfligt för ett högst nödortfött uppehälle. Jag anser därför, att riksdagen också borde kunna gå med på att fastställa det i motionen föreslagna ersättningsbeloppet.

Den tredje punkt, i vilken vi ha påyrkat ändring, gäller den *åldersgräns*, som återfinnes i lagförslagens 2 § d). Den i regeringspropositionen föreslagna bestämmelsen i denna punkt innebär, att den som blivit blind efter fyllda sextio år, skall undantagas från rätt till blindhetsersättning. I övergångsbestämmelserna är vidare föreslaget, att den som är blind den dag lagen träder i kraft, äger rätt till ersättning endast om det kan utrönas, att han före fyllda sextio år varit blind. Det kan ju här anmärkas, att i blindvårdssakkunnigas förut här nämnda förslag fanns ingen dylik åldersgräns upptagen, men däremot hade rektor Ek i sitt förslag upptagit en åldersgräns vid sextio år. Jag anser, att denna åldersgräns är alltför låg och att den kommer att verka i hög grad orättvist och oriktigt. Ännu vid sextio års ålder hava dock de allra flesta sina krafter i behåll, och s. k. åldersblindhet förekommer icke heller förrän vid betydligt högre åldrar. Även om man räknar med att det bör ordnas så, att arbetarna vid denna ålder kunna få lämna det tunga produktiva arbetet för att därigenom bereda plats för de unga, så är det ändå klart, att sextio-åringen har i de allra flesta fall sina krafter kvar och att han på många sätt kan bruka sina krafter till nyttig och inkomstbringande verksamhet, förutsatt att han har sin syn kvar. Därför är det också enligt vårt förmenande riktigt och nödvändigt, att denna åldersgräns sättes högre än regeringen föreslagit, och vi ha därför i vår motion påyrkat, att den skall bestämmas till 67 år.

Myndigheter och institutioner, som yttrat sig över det föreliggande förslaget, ha också anført, att den föreliggande åldersgränsen måste anses vara alltför låg. *Riksförsäkringsanstalten* har sålunda i sitt yttrande framhållit, att den föreslagna inskränkningen icke fanns i pensionsförsäkrings- eller olycksfallsförsäkringslagen och att dessa lagar sålunda i nämnda hänseende intaga

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

en mera tänjbar ståndpunkt än det föreliggande förslaget till blindhetsersättning. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund* samt, av blindorganisationer, *De blindas förening*, *De blindas förening Hoppet* i Göteborg och *Dalarnas blindförening Frihet* ha också ansett, att den föreslagna åldersgränsen är alltför låg och ha i sina yttranden förordat, att densamma, därest den icke kunde helt slopas, sattes till 65 eller 67 år.

Utskottet säger nu i sitt utlåtande, att »en ändring av den i propositionen föreslagna åldersgränsen från 60 till 67 år skulle medföra en mycket avsevärd förhöjning av det belopp, som statskassan skulle behöva ställa till förfogande för blindhetsersättningar. I likhet med departementschefen anser utskottet ekonomiska skäl lägga hinder i vägen för en sådan ändring och finner sig med anledning därav böra avstyrka det i motionen framställda förslaget.» Jag vill till detta bara erinra om vad jag förut framhöll om de ekonomiska svårigheternas princip, vilken alltid lägges som måttstock, då det gäller anslag till stöd och hjälp åt fattiga och behövande människor. Då hålles det alltid hårt om statens pung, och de statsfinansiella synpunkterna lägga då alltid oöverstigliga hinder i vägen, hur befogade och hur rättmätiga åtgärderna i övrigt än äro. Nu förhåller det sig emellertid i detta fallet så, att om man avstänger dem, som blivit blinda i åldern mellan 60 och 67 år, från rätt till blindhetsersättning, så blir det kommunerna, som i stället i allra största utsträckning måste ikläda sig dessa kostnader och bringa hjälp. Någon besparing för det allmänna blir det sålunda, såvitt jag förstår, icke, om man ser den här saken från en något vidare synpunkt än vad utskottet synes ha gjort. Till detta kommer ju också, att, av skäl, som jag förut framhållit, avstängningen vid sextioårsgränsen kommer att kännas och verka i allra högsta grad orättvis för dessa människor. Alla skäl tala därför enligt mitt förmenande för att riksdagen, om den vill följa rättvisa principer, bör bifalla det yrkande, som vi på denna punkt framställt i vår motion.

Jag kan till slut, herr talman, inte underlåta att anföra några synpunkter på vissa förhållanden, som ligga mig om hjärtat, även om de icke direkt sammanhånga med det nu föreliggande förslaget till blindhetsersättning. Många kanske inte känna till vilka oerhörda svårigheter de blinda yrkesutövarna ha för att vinna avsättning för sina varor. Särskilt svår är också konkurrensen från fabrikerna och deras billiga dussinvaror. Denna svårighet att finna avsättning för varorna medför många gånger stora kostnader och utgör faktiskt ett av de allra svåraste hindren i de blindas strävanden att skaffa sig levebröd. Jag anser, att de statliga och kommunala myndigheterna borde känna sig skyldiga att på ett kraftigare sätt än hittills skett söka bidraga till att bereda de blinda möjligheter att vinna avsättning för sina alster. I detta avseende kan mycket göras för de blinda, om bara den goda viljan kunde väckas hos olika myndigheter och institutioner. Statliga och kommunala verk och allmänna inrättningar såsom sjukhus, lasarett och dylikt borde mera vinnlägga sig om att stödja de blindas förvärvssträvanden genom att i all den utsträckning, som är möjlig, inköpa de blindas varor för sina behov. Det skulle också vara en god gärning, om de privata företagarna, industriella verk och privata affärs- och produktionsföretag i övrigt, gynnade de blinda i detta avseende och därvid släppte efter en smula på de krassa, rent affärsmässiga synpunkterna. Jag är övertygad om, att om det från det allmännas sida lämnades ordentligt stöd för ordnandet av bättre avsättningsmöjligheter för de blinda, så skulle bekymren och svårigheterna för dessa kunna i hög grad lättas.

Jag har ansett det nödvändigt, herr talman, att i detta sammanhang peka på detta viktiga problem och att till den verkan det hava kan, få dessa syn-

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

punkter anförda till riksdagens protokoll. Riksdagens ledamöter ha ju i allmänhet ganska stort inflytande inom olika institutioner i hemorten, såsom i landstingen, i kommunalfullmäktige, i lasarettsdirektioner o. s. v. Här finnas ju också inflytelserika industrimän och privata företagsledare. Jag vill passa tillfället att rikta en varm vädjan till Eder alla, främst intresserade riksdagskamrater, men även till alla övriga, som mina ord kan nå från denna talarstol: Tag er an de blindas sak! Tänk på dessa våra medmänniskors mörka livsöde! Giv våra blinda kamrater allt det stöd, som det är möjligt att ge dem i deras tunga strävan för sitt livsuppehälle! Det skulle vara glädjande om denna min vädjan icke förklingade ohörd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall blott yttra ett par ord, närmast för att yrka bifall till utskottets hemställan. Men dessutom skall jag, med anledning av vad den siste ärade talaren uttalade här, be att i korthet få säga, att när det nu föreligger ett förslag till en så behjärtansvärd hjälpverksamhet som den här ifrågavarande, ett förslag, som enhälligt tillstyrkts av vederbörande utskott och som man väl får tro att riksdagen kommer att enhälligt bifalla, när det förhåller sig så, då hade det väl varit både lämpligare och värdigare, om man hade kunnat begå denna handling utan att behöva höra sådana uttalanden som att när det gäller de fattiga och förtryckta, då har man alltid ont om pengar. Särskilt i en tid sådan som den närvarande innebär ett sådant uttalande, skulle jag tro, så pass mycken överdrift, att det kunde varit överflödigt att i detta sammanhang framföra ett dylikt uttalande. För övrigt lär det nog alltid möta svårigheter att göra en framställning till hjälp åt fattiga och förtryckta och göra det så, att det icke kan finnas personer inom riksdagen, som av det ena eller det andra skälet anse sig böra motionera eller göra framställningar om ännu högre belopp till det ändamål, varom det är fråga.

De blindas öde är ju så pass bekymmersamt, att det är väl befogat, att man söker i någon mån lindra detsamma. Jag vet, att man från deras håll med mycken glädje emotser det beslut, som riksdagen nu kommer att fatta och att man i stort sett är tillfredsställd med detsamma. Jag är alltså övertygad om att detta riksdagens beslut kommer att bli till nytta och glädje på många håll, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! Bara ett par ord med anledning av de förebråelser, som från herr Magnusson i Skövde riktats mot mig, därför att jag vågat peka på skillnaden i fråga om beredvilligheten att skaffa fram pengar för olika ändamål. Herr Magnusson tycks vara synnerligen ömtålig på den punkten. Emellertid torde ingen kunna förneka att det är riktigt vad jag sade om den där skillnaden, och jag är övertygad om att även herr Magnusson i Skövde innerst inne vet med sig, att jag har rätt, när jag påtalar detta förhållande. Kammarens ledamöter och för övrigt alla människor som följa händelserna veta ju, att när det gäller ökningar på tiotals miljoner kronor till militarismen, då hör man inte så mycket tal om att det är smått om pengarna och då hör man heller aldrig den där jämmern om de statsfinansiella svårigheterna. Jag anser mig verkligen ha rätt, herr Magnusson i Skövde, att när frågor sådana som denna komma före, peka på dessa avvita förhållanden. I övrigt har jag aldrig förnekat nyttan av de åtgärder, som nu vidtagits. Jag underströk fastmer vad socialministern hade sagt, då jag nämligen framhöll, att de blinda som erhålla hjälp med tack-

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

samhet hälsade de åtgärder som nu äntligen vidtagits. Jag vet dock att även om dessa blinda äro glada åt vad som ges, så kommer det, varen övertygade därom, när dessa bestämmelser skola tillämpas i det levande livet att visa sig svårigheter, därför att bestämmelserna äro så avfattade att många av de blinda komma att avstängas från rätt till ersättning och därigenom känna sig verkligt orättvist behandlade. Jag har haft fog för de synpunkter jag anfört och jag har därför ingen anledning att på något vis känna mig »tillplattad» av de förebråelser, som herr Magnusson i Skövde med en viss skolmästaraktig ton riktade mot mig.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Det hade icke varit min avsikt att taga till orda i denna debatt, men efter herr Karlssons yttrande kan jag icke underlåta att säga bara ett par ord.

Vad frågan om ledsyn beträffar har det redan i propositionen understruktits, att man skall lägga tonvikten på ledsyn och icke på den synskärpa av $\frac{2}{60}$. Således finnes det redan där en anvisning, mot vilken utskottet icke haft något att anmärka, hur man skall i tillämpningen söka undvika orättvisor på grund av denna begränsning.

Det var emellertid icke detta spörsmål, som uppkallade mig, utan det var herr Karlssons allmänna reflexion, då han talade om de statsfinansiella skälen. Jag vill visst inte bestrida, att det även för mig många gånger har kunnat synas, som om man alldeles särskilt vore benägen att åberopa statsfinansiella svårigheter, då det gällde vissa slag av sociala reformer. Men jag måste för min del säga, att ett sämre ägnat ögonblick till en sådan lamentation än det som nu är inne, det har jag mycket svårt att finna. Det är dock i och för sig ett djärvt steg enligt min mening att i en klar och uppenbar kristidsbudget tränga in ett halvmiljonanslag för ett alldeles nytt ändamål. När först regeringen tagit det steget trots alla svårigheter att skaffa inkomster till statens utgifter och sedan riksdagen utan någon reservation förklarat sig beredd att acceptera detta ganska djärva grepp, då måste jag säga, att detta dock vittnar om att man åtminstone på en punkt har kunnat bortse från de betänkligheter, som eljest ofta med mer eller mindre fog framföras. Att man sedan vid själva förslaget utformande nödgats gå till begränsningar, som man kanske icke alltid tyckte att det var så alldeles angenämt att behöva göra, det kan knappast tagas till intäkt för en anklagelse, när detta förslag behandlas.

Jag vill påpeka att tack vare genomförandet av detta förslag ställas de blinda, enligt min mening med allt fog, i en bättre ställning än någon av de andra folkgrupper, som på grund av lyte eller andra omständigheter befinna sig i svårigheter. Man kan inte här tala om brist på generositet, ty även om jag själv sagt, att för vissa kommuner, för vissa dyrorter, en ersättning av 500 kronor om året är ganska liten, så är det dock för en mycket betydande del av vårt land ingalunda något litet belopp. Man skall icke glömma, då man bedömer detta, att om två äkta makar båda äro blinda, så kan detta komma att betyda, att de få ett tillskott till sin årsbudget på 1,000 kronor. Om man dessutom tänker sig, såsom jag vågat hoppas, att dyrorterkommunerna icke skola underlåta att i detta hänseende själva taga något initiativ, så måste jag säga, att denna reform borde ha kunnat genomföras utan missljud.

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Jag begärde ordet, innan herr statsrådet höll sitt anförande. Jag har med anledning av den opposition, som här kommit fram, känt ett starkt behov av att få säga ett varmt och upp-

Ang. blindhetsersättning m. m. (Forts.)

riktigt tack till herr statsrådet, som har fört denna fråga i hamn. Denna blindhetshjälp har varit ett filantropiskt mål, som länge föresvävat oss, de många, som ha med de blinda att göra. Vi äro tacksamma och glada för att ärendet nu förts i hamn genom herr statsrådets försorg och över att här bakom står ett enhälligt utskott och, som jag hoppas, en så gott som enhällig riksdag. Det är endast detta tack jag velat uttala som en motvikt mot det klander, som här så oberättigat framförts.

Häruti instämde fröken *Wellin*.

Herr *Andersson* i Stockholm: Herr talman! Jag skall endast utöver vad min partikamrat, herr *Karlsson* i Grängesberg, yttrat om detta nya anslag på 500,000 kronor be att få säga, att hans uttalande är väl ändå icke, för den händelse man endast tager för gott det skäl, som herr socialministern framhöll, så omotiverat, som man här har velat göra gällande. Det förhåller sig ju så, att vi här för ett par veckor sedan beviljade ett anslag på i runt tal 540,000 kronor till ett nytt ändamål, nämligen till repetitionsövningar för avskedat underbefäl. Enbart till ett sådant nytt ändamål på det militära området anvisade vi alltså mer än 500,000 kronor. Visst är det synd om det underbefäl, som går utan anställning, men jag måste säga, att nog gripes jag av betydligt djupare medkänsla för de blinda och deras möjligheter att draga försorg om det, som erfordras för deras uppehälle.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med de ändringar i förordningen om blindhetsersättning, som föreslagits i ovanberörda motion; och blev utskottets hemställan av kammarerna bifallen.

§ 17.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316).

Kammaren biföll utskottets i detta betänkande gjorda hemställan.

§ 18.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 32, i *Ang. revision av gällande bestämmelser om behandlingen av minderåriga förbrytare* yttrade:

Fru *Nordgren*: Herr talman! Jag skall be att till första lagutskottet få uttala mitt eget och min medmotionärs varma tack för den ingående behandling utskottet bestått motionen, vilket framgår av det omfattande utskottsbetänkande som här föreligger.

Jag vill också erkänna min tacksamhet för det rent positiva förslag, som utskottet framlagt, ett förslag, som jag hoppas innebär, att man för framtiden skall slippa ifrån de missförhållanden, som påtalats i motionen, nämligen att barn i 15-årsåldern skola kunna inburas i fängelser. Jag är däremot icke fullt så tillfredsställd med den delen av utlåtandet, vari utskottet har gått in på frågan om tvångsuppföstran i stället för fängelse, när det gäller unga förbrytare.

*Ang. revision
av gällande
bestämmelser
om behand-
lingen av
minderåriga
förbrytare.*

Ang. revision av gällande bestämmelser om behandlingen av minderåriga förbrytare. (Forts.)

Det föreligger här i riksdagen en Kungl. Maj:ts proposition nr 212, vari föreslås, att man skall undantaga vanartig ungdom i åldersklasserna 18—21 år från lösdrivarlagens tillämpning och i stället överföra dem till barnavårdsnämnderna i och för skyddsuppfostran. Den kritik, som utskottet riktat mot sådana åtgärder som tvångsuppfostran för minderåriga förbrytare vill jag emellertid icke fatta så, att riksdagen, om den godtager denna motivering, därmed skall ha bundit sig för att man icke bör ordna det på annat sätt för ungdom i nämnda åldrar. Jag anser nämligen, att det är synnerligen betydelsefullt, om man kan få de unga uteslagna från lösdrivarlagens tillämpning, och ännu betydelsefullare att unga människor så vitt möjligt slippa komma i fängelse. När jag framför dessa tankar, vet jag, att jag företräder en mycket stark och utbredd opinion bland föräldrarna ute i landet, som anse, att den sista åtgärd, man bör tillgripa, när det gäller ungdom, är fängelsestraff.

I utskottets betänkande erinras om, att det föreligger en kungl. proposition rörande behandlingen av de yngre fångarna i våra fängelser, vari föreslås vissa lagändringar i syfte att i större utsträckning än hittills kunna bereda dessa unga fångar lämplig vård. Det påpekas också att frågan om inrättande av ett nytt modernt ungdomsfängelse är aktuell. Ja, detta är nog gott och väl, men min personliga övertygelse är att det, trots allt, är lyckligast för såväl samhället som den enskilde att man, så långt det är möjligt undviker att få fängelsestämpln på en ung människa. Utskottet refererar till ett uttalande av departementschefen i en proposition, som framlades i detta ämne 1924, däri departementschefen säger, att ett ådömande av tvångsuppfostran många gånger skulle bli ett betydligt hårdare straff för de unga än exempelvis kortvarigt frihetsstraff samt att man icke i sådant fall skulle kunna benyttja sig av den villkorliga domen. Detta har naturligtvis sin riktighet, men fråga är om inte det oaktat det hårdare straffet är att föredraga härvidlag. Ty det kan väl dock icke bestridas att det är en ofantlig skillnad om en ung människa, som undergått straff för lagstridiga handlingar och åter skall träda ut i livet, kommer från ett fängelse eller från en tvångsuppfostringsanstalt.

Jag beklagar livligt, att utskottet icke ansett sig kunna förorda en utredning angående ett närmare samarbete mellan åklagarmyndigheterna och barnavårdsmyndigheterna, som vi motionärer påyrkat. Jag förmodar emellertid, att denna fråga icke härmed har avförts från dagordningen, utan att den står öppen, så att man, om den proposition, som föreligger angående den vanartiga ungdomens omhändertagande för ungdomsvårdande verksamhet, som jag hoppas, blir bifallen av riksdagen, kan återkomma till detta problem att få inränga all ungdom, som gör sig skyldig till brottsliga eller vanartiga handlingar, under en dylik verksamhet.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande, än bifall till utskottets förslag, utan jag har endast velat framföra dessa erinringar.

Herr Lindqvist: Herr talman, mina herrar! Jag har mot en viss del av utskottets motivering låtit anteckna en reservation, som avser just de punkter i utskottets motivering, varom fru Nordgren här har talat.

Jag tycker, att det är obehövt att utskottet här har sökt binda riksdagen på det sätt, som utskottet har sökt göra, när utskottet bestämt uttalat sig mot de förslag, som ungdomsbrottslighetskommittén framlagt på sin tid. Utskottet säger nämligen, att »utskottet finner för sin del icke lämpligt att utvidga användningen av tvångsuppfostran jämväl till unga förbrytare, som fyllt 18 men ej 21 år». Nu får jag väl i likhet med fru Nordgren tro, att utskottet icke menar så illa med detta uttalande åtminstone icke så att utskottet velat

Ang. revision av gällande bestämmelser om behandlingen av minderåriga förbrytare. (Forts.)

binda vare sig utskottet eller riksdagen, ty vore detta meningen måste man ju se till, att man får bort detta uttalande från motiveringen.

Det förslag, som föreligger från socialdepartementet om en utbrytning från lösdrivarlagens tillämpning av åldersklasserna 18—21 år, är ju ännu icke behandlat av riksdagen. Jag hoppas emellertid att riksdagen i huvudsak åtminstone kommer att bifalla detta förslag. Detta förslag innebär ju att dessa åldersgrupper skola intagas i särskilda skyddshem i stället för att skickas till våra tvångsanstalter. Men i de fall, där dessa skyddshem icke kunna anses tillfredsställande för de svåra fallen, skulle uppfostringsanstalter i stället komma i fråga. Jag tolkar sålunda utskottets uttalande så att utskottet, när vi nu en gång komma dit, icke kommer att lägga hinder i vägen för behandlingen av denna proposition.

I fråga om behandlingen av unga brottslingar i övrigt vill jag bara säga, att jag tror icke att vi för närvarande åtminstone behöva någon utredning om den saken. Här föreligger ett stort kommittébetänkande från år 1922, som ännu icke blivit av Kungl. Maj:t prövat. Vi ha dock icke möjlighet att realisera detta förslag, förrän vi få nya anstalter. Det är en stor ekonomisk fråga och jag skulle tro, att det är denna omständighet, som har lagt hinder i vägen för regeringarna att taga upp detta kommittéförslag för att söka realisera detsamma. Vi skola väl ändock hoppas, att den dagen kommer, då det skall visa sig, att vi behöva göra något mera härvidlag. För min del tror jag, att det är nödvändigt att göra någonting härvidlag och jag hoppas, att vi snart skola kunna uppbringa de medel, som äro erforderliga för byggandet av de anstalter, som äro behövliga.

Jag har endast med min reservation och med mitt uttalande här velat förebbygga, att man här läser sig fast, så att man icke fritt kan behandla den proposition, som föreligger från socialdepartementet. Jag har icke, herr talman, anledning att göra något yrkande.

Herr Olsson i Rimfors: Herr talman! Med hänsyn till önskvärldheten att icke onödigtvis förlänga debatten skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Andra lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m. föredrogs nu; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 20.

Härefter föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående uppställande av lokala bostadsprogram. Därvid yttrade:

Ang. uppställande av lokala bostadsprogram.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Bostadsproblemet är ju för de fattigare människorna i samhället och för det arbetande folket överhuvudtaget en av de viktigaste och svårare frågorna. När det gäller vissa orter här i landet, är det onekligen så, att en bostad av någorlunda god standard tar i an-

Ang. uppställande av lokala bostadsprogram. (Forts.)

språk ända till hälften av den inkomst, som en arbetare kan få för sitt arbete.

I den föreliggande motionen har det framhållits, hurusom det måste betraktas som nödvändigt i fortsättningen, att staten och kommunerna ingripa för bostadsfrågans rationella ordnande. Om man har lagt märke till de debatter och skrivelser, som ha förekommit beträffande problemet producerandet av bostäder här i landet bara under det senaste året och till de ekonomiska och övriga därmed sammanhängande spörsmålen, lär det med hänsyn därtill utan överdrift kunna sägas, att denna fråga ur flera synpunkter är en av de stora frågorna för närvarande i samhället. Det är ju så, att det från kommunernas sida och väl också från statens sida i någon utsträckning har vidtagits åtgärder för befrämjandet av bostadsproduktionen. De åtgärder, som ha vidtagits äro dock, även om de på sina håll äro mycket lofvärda, icke tillräckliga, när det gäller åstadkommandet av ett gott bostadsbestånd i landet. Det finnes allt fortfarande massor av bostäder här i staden och i andra städer, som skulle behöva utmönstras, därför att de icke äro människovärdiga. Till dessa bostäder, bostäder av denna standard, måste människor söka sig, därför att deras inkomster icke äro tillräckliga för anskaffandet av en tillfredsställande bostad. Detta har naturligtvis framtingat det intresse, som finnes på olika håll för ordnandet av bostadsfrågan och de skilda utredningar av detta spörsmål, som också förekommit. Vad man i detta sammanhang velat åstadkomma med den motion, som föreligger är mera planmässiga åtgärder, alltså ett sammanförande av de utredningar, som förekomma, ett sammanknippande av det hela för att åstadkomma, som det uttryckes i motionen, ett program för bostadsproduktionen i allmänhet.

Jag skulle kunna tro, att envar kan giva sitt erkännande åt dessa synpunkter, och åt anspråken på att man åstadkommer ett planmässigt ordnande av samhällets ingripande, när det gäller bostadsfrågan. Det är detta, som motionärerna syfta till och föreslå.

Utskottet har hänvisat till de pågående utredningarna och med hänsyn därtill avstyrkt motionen. Jag hyser naturligtvis icke någon förhoppning om att mot utskottets yttrande i denna fråga åstadkomma något resultat, detta med hänsyn till de erfarenheter, som jag varit i tillfälle att vinna vid tidigare behandling av detta spörsmål i kammaren. När det gällt bostadsfrågan och frågan om hyrnornas storlek o. s. v. har man från olika håll med mycken sakkunskap resonerat om orsaken till de svårigheter, som förelegat på bostadsmarknaden, man har talat om orsakerna till den höga hyresnivån, som existerar o. s. v. Allt sådant där förekommer, men när det ifrågasättes något verkligt ingripande från statsmakternas sida för att åstadkomma en ändring, då är man icke längre så intresserad för saken eller på långt när så positivt inställd, som man gjort gällande att man varit, när det varit fråga om att enbart tala om bostadsspörsmålet sådant det för närvarande ligger till i samhället.

Jag ber emellertid att få giva tillkänna att vi allt fortfarande, trots utskottets avstyrkande, anse de i motionen anförda synpunkterna riktiga, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande motionen.

Herr **Aqvist!** Herr talman! Andra tillfälliga utskottet har icke haft så många motioner att behandla i år. Utskottet har därför också haft tid att ägna behandlingen av denna fråga tillbörlig omsorg. Även denna motion har utskottet behandlat så omsorgsfullt, som det varit möjligt. Utskottet har åhört muntliga redogörelser i dessa frågor av representanter från socialstyrelsen samt också erhållit uppgift om de utredningar, som redan varit gjorda eller som pågå i denna fråga. Detta finnes utförligt angivet i utskottets

Ang. uppställande av lokala bostadsprogram. (Forts.)

redogörelser, till vilka jag ber att få hänvisa. Det är därför icke nödvändigt, att jag här nu närmare går in på ett besvarande av den föregående ärade talarens anförande, utan inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

Slutligen föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående hämmande av minderårigas tobaksmisbruk; och anförde därvid:

Ang. hämmande av minderårigas tobaksmisbruk.

Herr Olsson i Staxäng: Herr talman! Då undertecknad väckt ifrågasvarande motion, som blivit avstyrkt av utskottet, ber jag att få yttra några ord och därvid till en början konstatera, att utskottets utlåtande är ovanligt välvilligt till motionen. Man kan konstatera, att utskottets utlåtande i så stor utsträckning korresponderar med motionen, att man är litet förvånad, när man kommer till utskottets kläm och finner avstyrkandet. I motionen framhålles t. ex., då det gäller tobaksmisbruket bland minderåriga, att det är med verklig oro man måste konstatera detta. I utskottets utlåtande heter det, att det förefaller sannolikt, att tobaksbruket är i tilltagande bland ungdomen. När det gäller tobaksmisbrukets skadliga verkningar, säger motionen, att det från läkarhåll finnes klara uttalanden, som gå i den riktningen, att det har skadligt inflytande på ungdomen. I utskottets utlåtande säges det också. »att det ur samhällelig synpunkt är angeläget, att uppkomsten av dåliga och skadliga vanor såvitt möjligt hindras under ungdomstiden». Man kan alltså här peka på att utskottet är fullständigt enigt med motionären. Men när det sedan gäller att komma till åtgärder, då det gäller att mota det onda, har utskottet tvekat.

Jag vill erinra kammarens ledamöter om att jag i denna fråga icke tror mig vara någon fanatiker. Jag är själv rökare, men jag anser, att tobaksbrukets skadliga verkningar äro störst vid yngre ålder och böra därför motarbetas då. Jag kan nämna, att den svenska riksdagen vid flera tillfällen har behandlat denna fråga. År 1906 föranledde en motion skrivelse till Kungl. Maj:t i saken, och kommerskollegium utarbetade då ett lagförslag, åsyftande försäljningsförbud. År 1919 hade en utredning hand om denna fråga, och denna utrednings betänkande utmynnade i att ett försäljningsförbud borde komma till stånd. Och jag vill även nämna, att vid detta betänkande var fogat ett särskilt yttrande, däri begärdes, att försäljningsförbudet skulle kompletteras med förbud för ungdomen att använda tobaksvaror.

Jag tvivlar icke på att från skolmyndigheternas sida ha gjorts i mycket stor utsträckning vad på dem ankommer för att komma till rätta med denna sak, men utskottet säger självt, att det saknas bestämmelser vid flera skolor och att dessa icke heller äro ändamålsenligt utformade och att de delvis saknas vid skolor för kvinnlig ungdom. När utskottet säger detta, tillägger utskottet emellertid en sak. Det säger: »Utskottet anser sig emellertid kunna förutsätta, att skolmyndigheterna i den mån sådant kan finnas behöfligt komma att vidtaga sådana åtgärder, att vid samtliga ifrågasvarande skolformer enhetliga bestämmelser utfärdas för åtminstone barn i skolpliktig ålder, samt tillse, att dessa ordningsregler i möjligaste mån efterlevas.» Jag skulle

Ang. hämmande av minderårigas tobaksmissbruk. (Forts.)
vilja fråga utskottet: Tror verkligen utskottet, att detta i och för sig förträffliga uttalande kommer att få något resultat och ha någon effekt, när icke utlåtandet utmynnat i en skrivelse till Kungl. Maj:t?

Herr talman, jag förstår utskottets tvekan inför lagstiftning på området. Jag hyser själv den uppfattningen, att nya lagar ej böra genomföras utan tvingande skäl. Men det har visat sig, att i alla länder, där lagstiftning på ifrågavarande område kommit till stånd, har det varit till gagn. Men då man här ser, att män, trots ett erkännansvärt upplysningsarbete på området, och trots att från en del skolmyndigheters sida avsevärda åtgärder kommit till stånd, kan peka på, att en ganska stor ökning av tobaksbruk föreligger bland ungdomen, så anser jag, att man måste kasta av sig tveksamheten och genomföra kraftigare åtgärder. Det är vanligt att man reagerar, när det gäller att störa ungdomens frihet. Jag kan icke gilla den ståndpunkten härvidlag. Här är ej fråga om att på något sätt kringskära ungdomens rätta frihet. Här är fråga om att skydda ungdomen.

På grund av vad jag nu anført, och då det tillika föreligger ett utlåtande, som med den motivering det innehåller bort resultera i ett tillstyrkande i stället för avslagsyrkande, tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Sefve: Herr talman! Som redan framhållits av herr Olsson i Staxäng, finnes det redan i praktiskt taget alla skolor bestämmelser, som skydda barnen från tobaksbruk. Det finnes sådana i samtliga läroverk, i kommunala mellanskolor, i folkskolor och fortsättningsskolor. På det hela taget är detta alltså förhållandet i alla skolor, som undervisa barn i de åldrar det är fråga om. Det enda som fattas är enhetliga bestämmelser beträffande en del flickskolor, men utskottet har ej haft anledning tro annat, än att vederbörande skolmyndigheter, om så visar sig nödvändigt, även vid dessa skolor införa motsvarande bestämmelser, och det har gjort, att utskottet ej ansett särskilda skäl föreligga att tillstyrka skrivelse i detta avseende.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 22.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Holmgren* och *Jeppsson*, nr 581, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 222, angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst;

herr *Holmgren*, nr 582, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 245, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer, att utgå från anslag under elfte huvudtiteln;

herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, nr 583, jämväl i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 245;

herr *Andersson* i Stockholm, nr 584, likaledes i anledning av propositionen nr 245;

herr *Nylander*, nr 585, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 256, angående statlig exportkreditgaranti m. m.;

herrar *Liedberg* och *Persson* i Falla, nr 586, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 220, angående uppställningen av riksstatens utgiftssida m. m.;

herr *Hage m. fl.*, nr 587, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, med förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter; samt

herr *Olsson i Mora m. fl.*, nr 588, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster.

Dessa motioner bordlades.

§ 23.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Svedmans till honom framställda spørsmål angående åtgärder till skyndsamt förbättrande av läget på fläskmarknaden.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.24 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 21 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 10, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 8*, angående laboratorietrustning vid navigationsskolan i Malmö, begärdes ordet av

Herr **Jansson**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få yrka återremiss av denna fråga till statsutskottet. Vi ha nämligen under hand erhållit vissa upplysningar, sedan vi behandlat denna fråga på avdelningen, och vi vilja följaktligen titta litet närmare på densamma.

Häruti instämde herr *Anderson* i Råstock.

Vidare anfördes ej. Med bifall till vad herr Jansson föreslagit, beslöt kammaren återförvisa förevarande punkt till utskottet för ny behandling.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. befräm-
jande i all-
mänhet av
slöjderna.

Punkten 22, angående befrämjande i allmänhet av slöjderna.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under *punkten 28* av tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att å riksstaten upptaga dels det ordinarie anslaget till manufakturernas befrämjande, dels ock de ordinarie reservationsanslagen till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industri och hantverk samt till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägnade sig åt bergshantering, utan angivna belopp.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.* väckt motion, nr 89, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1934/1935 under ordinarie anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» anvisa ett gemensamt reservationsanslag att fördelas å de olika grupperna yrkesutövare till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, åt idkare av hantverk och annan mindre industri samt åt verkmästare och förmän inom industri och hantverk, till ett belopp av 5,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Sedan *punkten* föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag har på denna punkt dristat mig att väcka en motion med hemställan om att såsom det förut varit förhållandet bevilja ett anslag till resestipendier åt vissa hantverkare, verkmästare och förmän samt arbetare, som äro anställda i vissa yrken. Kommerskollegium har i sin framställning till regeringen fortfarande framhållit önskvärdheten av att ett dylikt anslag måtte beviljas. Departementschefen har, med hänvisning till att det skulle finnas en reserv på anslagsposten i fråga, icke upptagit något särskilt anslag, och utskottet har nu, under åberopande av departementschefens inställning, hemställt om att den väckta motionen icke

Ang. befrämjande i allmänhet av slöjderna. (Forts.)

skulle föranleda till någon åtgärd. Förhållandet är visserligen det, att det fanns och fortfarande finnes något reservationsanslag kvar, men i de uppgifter, som lämnats mig från kommerskollegium, meddelas, att reservationsanslaget beräknades vara slut med detta budgetårs utgång, framför allt, då det gällde den del, som avser idkare av hantverk och därmed jämställda. För mig är det ett särskilt önskemål, att ett sådant anslag fortfarande skall finnas kvar. Våra hantverksidkare här i landet, till huvudsaklig del bestående av personer i små och knappa ekonomiska omständigheter och utgörande en stor del av landets näringsidkare, utföra en för samhället synnerligen betydelsefull gärning. Jag har den bestämda uppfattningen, att den tid bör nu randas, då statsmakterna mera beakta den stora tillgång i vårt samhällsliv, som ligger i den hantverkarekår, som finns här i landet.

Det kan kanske framhållas, att detta anslag icke har så stor betydelse, men jag vet av egen erfarenhet, att man på alla håll framhållit, att stipendier till mindre hantverksmästare på 75 à 100 kronor till att bevista utbildningskurser vid hantverksinstitut eller att företaga studieresor äro för dem, även ekonomiskt sett, av mycket stor betydelse, och det är samma förhållande med arbetare och verkmästare inom skilda områden.

Ehuru det givetvis är mycket små utsikter till att inför departementschefens inställning till frågan och den ställning, som utskottet intager till ärendet, kunna vinna något resultat av detta yrkande, hemställer jag likväl om bifall till det yrkande, som föreligger i motionen nr 89, omnämnd i detta utlåtande.

I detta yttrande instämde herrar *Hagberg* i Malmö, *Malmqvist* och *Hillgård*.

Herr Jansson: Jag vill icke alls bestrida riktigheten av det som motionären framhållit, men vi ha i alla fall inom statsutskottet ansett, att det icke fanns någon möjlighet att börja plocka upp nya anslag, utan det får väl ändå bero tills vidare, till dess Kungl. Maj:t finner det möjligt att i budgeten upptaga anslag till resestipendier och dylikt. Jag ber att med denna korta motivering, herr förste vice talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr förste vice talman! Såsom motionär för cirka 20 år sedan i en fråga med samma syfte, som den föreliggande motionen avser, ber jag att få understryka vad motionären sade till förmån för sin motion. Det är nu så, att de utgifter, som det här är fråga om, äro sådana, som ge igen. Här ger man så mycket pengar till improduktiva ändamål, att man måste ställa sig i hög grad betänksam inför ett sådant förhållande, och man ställer sig också betänksam inför det motstånd, som här reses, när det gäller ändamål, som verkligen syfta till att ge näringsutövare på olika områden möjlighet att producera större värden, skapa nya skattekällor samt skänka möjlighet för människorna att försörja sig. Jag ber därför att få yrka bifall till motionen.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Ekman:** Det yrkande, som är framställt av motionären, kan i och för sig vara rätt så behjärtansvärt, men regeringen anser, att en utökning av statsutgifterna för närvarande icke är tillräddig, och det har heller icke funnits plats för större omkostnader av statsmedel än dem, som i Kungl. Maj:ts proposition i detta hänseende äro upptagna.

Ur principiell synpunkt kan man naturligtvis också göra vissa erinringar. Jag vill icke hålla med den senaste ärade talaren därom, att resor till hantverkarekurser äro en sådan utgift, som skall bekostas av statsmedel. Jag kan

Ang. befrämjande i allmänhet av slöjderna. (Forts.)

icke se någon skillnad rent principiellt i detta hänseende mellan vad som gäller hantverksmästare och andra medborgare. Om de vilja deltaga i nationella eller internationella sammankomster — de må vara av rådgivande natur eller avsedda att meddela större yrkeskunskap och vidgade yrkessynpunkter — få dessa medborgare själva i huvudsak bekosta sina resor. Jag kan för min del icke finna några talande skäl till att just hantverkarna skola i det fallet vara alldeles särskilt gynnsamt ställda. Det är den ena sidan av saken.

Den andra sidan av saken är den, att om man har gott om slantar kan man använda en del av dessa till sådant ändamål, som motionären föreslagit. När man emellertid måste begränsa sig på olika områden — det har jag fått göra och många av mina kolleger ha fått göra detsamma —, anser jag, att denna begränsning får lov att gå ut över utgifter, där en begränsning i och för sig är av mindre skadlig verkan för statens verksamhet i övrigt. Med anförande av dessa synpunkter vågar jag för min del anse det såsom ytterligt välbetäckt, om kammaren biträder utskottets förslag.

Herr Andersson i Falkenberg: Herr förste vice talman! Jag vill inlägga en gensaga gentemot handelsministerns påstående, att hantverkarna skulle vara särskilt gynnsamt ställda. Jag skulle vilje tillägga, att det tvärtom förhåller sig så, att det arbete, som av hantverksmästarna utföres, är av den beskaffenhet, att det mångdubbelt uppväger den eventuella hjälp, som från statens sida på detta sätt kan erhållas. Jag vill erinra om den punkt, som vi komma till sedan, nämligen om det arbete, som utföres av hantverksmästarna för utbildande av lärlingar. Det är väl få av kammarens ledamöter, som verkligen satt sig in i vilket pionjärarbete, som dessa mestare utföra. Å ena sidan ha vi vår ungdom, gående sysslolös, som eventuellt får kontantunderstöd av stat eller kommun eller skickas ut på nödhjälpsarbete, och å andra sidan den ungdom, som tages om hand av en hantverksmästare för att få sin lärlingsutbildning under tre eller fyra år. Då kunna herrar ledamöter lätt tänka sig, vilket arbete dessa hantverksmästare utföra till gagn för samhället och till besparing av ekonomiska utgifter för såväl staten som den enskilda kommunen. Jag skulle vilja tillägga, att det arbete, som på detta sätt utföres av våra hantverksmästare, blir icke för dem till någon ekonomisk fördel utan snarare tvärtom. Jag har själv deltagit i hantverkaryrket under nästan hela min levnad och fått erfarenhet av vilken fördel man har av att använda fullt utlärt folk i stället för att söka lära upp ungdomar i ett yrke. Det är således icke någon ekonomisk förtjänst, utan det är en ekonomisk uppoffring. Enbart det arbete, som här utföres av den stora hantverksmästarekåren — jag upprepar det ännu en gång — i små och knappa ekonomiska förhållanden är av det värde och den betydelse, att det bör gynnas av staten.

Sedan skulle jag vilja säga, att detta är ingenting nytt. Det förhåller sig nämligen så, att redan på 1860-talet beviljade staten anslag för sådana ändamål, som jag här talat om. 1888 utgick ett anslag på 20,000 kronor. År 1914 var det uppe i 50,000 kronor enbart åt arbetare, 18,000 kronor till idkare samt 5,000 kronor till verkmästare, förmän och tekniker. Det är sålunda icke något nytt gebit, som jag här är inne på. Att man nu skulle vilja fullfölja detta, kan icke från min sida betecknas såsom att man därigenom skulle gynna några särskilda yrkesgrupper, utan det är det allmänna och samhället, som ha gagn och nytta därav. Och man kan icke jämställa detta lilla resestipendium till hantverksmästare, som besöka utbildningskurser för sin utbildning, med vanliga stipendier, som lämnas åt andra människor.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. befrämjande i allmänhet av slöjderna. (Forts.)

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Ekman**: Till vad herr Andersson i Falkenberg nu sagt vill jag blott säga, att, även om det är alldeles riktigt, att från 1868 utgått anslag med större eller mindre belopp till hantverksmästare av den art, motionären här talar om, så är det likvisst också riktigt, att riksdagen i fjol på Kungl. Maj:ts förslag på grund av statsfinansiella skäl indrog detta anslag temporärt. När i år Kungl. Maj:t haft att på nytt pröva frågan, har Kungl. Maj:t icke funnit, att de skäl, som i fjol voro anledning till att anslaget indrogs, i år inverka på frågan i annan riktning. Det är uteslutande detta, herr förste vice talman, som varit avgörande för Kungl. Maj:t.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då motionären här åberopat vissa data till stöd för sin framställning, hade det kanske varit på sin plats, att han gjort en jämförelse i fråga om möjligheterna att tillgodose anspråk av olika slag. Det saknar man emellertid. När han åberopade år 1914, kanske det kunde vara på sin plats att erinra därom, att vi just då befunno oss i sådana konjunkturen, som voro precis rakt motsatta mot dem, som råda nu. Jag vill trösta den ärade motionären, som talat för ett bifall till motionen, med den upplysningen, att statsutskottet ingalunda på något sätt vill motsätta sig att hjälpa hantverkarna, men vi ha varit tvungna att taga hänsyn till rådande förhållanden. Jag tycker också, att det borde ha rönt en viss uppskattning från motionärens sida, då utskottet på en nästföljande punkt går honom till mötes i visst avseende.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lithander**: Herr talman! Det är ju mycket glädjande att från regeringsbänken få höra uttalanden om sparsamhet. Det äro vi nog med om, men man skall spara på sådana punkter, där det verkligen gör någon nytta. Jag vet icke, men jag har fått det intrycket, att regeringen har två olika slags slantar. En del slantar håller man mycket styvt på, och andra slantar ger man mycket lätt ut, i synnerhet de slantar, som man lånar upp.

I det föreliggande fallet har jag emellertid mycket svårt att tänka mig, att man skulle kunna få en bättre användning för statens medel. Det gäller ju icke heller någon större summa. Det gäller att främja en sak, som torde höra till de mycket produktiva, som skänker tillfredsställelse till var och en, som utövar olika yrken, som gör det möjligt för människor att försörja sig själva och att icke hänga sig på det allmänna under ena eller andra formen. Jag kan icke finna annat än att man är inne på en felaktig väg, om man så oerhört hårt håller till om pungen i detta fall men är ganska rundhänt i andra fall.

För min del anser jag, att det finns fullt skäl att yrka bifall till motionen och vidhåller mitt yrkande.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Ekman**: Herr talman! Jag ömmar mycket för att icke blott hantverkare utan även arbetare och förmän skola ha ekonomiska möjligheter att resa, men det bör då också föreligga andra förutsättningar för att företa resor. De resestipendier, som vi här tala om, ha tidigare i mycket stor utsträckning använts för understödjande av resor för att studera yrkesförhållandena i andra länder. Möjligheten till ett sådant utnyttjande av stipendierna står numera knappast längre öppen. Resor mellan olika industriorter inom vårt eget land kunna naturligtvis i viss mån ha sin betydelse, men de ha icke den betydelsen, som motionären och herr

Ang. befrämjande i allmänhet av slöjderna. (Forts.)

Lithander velat göra gällande. Produktionsförhållandena i vårt land äro vad gäller hantverket rätt så ensartade på skilda orter. Detta anser jag, herr förste vice talman, är ytterligare ett skäl, som talar för utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde först propositioner beträffande motionen II: 89, nämligen dels på bifall till ifrågavarande motion, dels ock på avslag därå; och blev berörda motion av kammaren avslagen.

Vidare blev efter av herr förste vice talmannen därå given proposition utskottets hemställan i övrigt av kammaren bifallen.

Punkterna 23—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra och femte huvudtitlarna gjorda framställningar angående anslag till fångvården och statens uppfostringsanstalt å Bona samt till statens tvångsarbetsanstalter, statens alkoholistanstalt å Venngarn, statens sinnessjukhus och statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa gossar och sinnesslöa flickor, jämte i dessa ämnen väckta motioner.

*Ang. fång-
vården.*

Punkten 1, angående fångvården.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 21 av andra huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels, med uteslutande av en å ordinarie stat för fångvårdsstaten uppförd assistentbefattning av 3:e klass, lönegrad B 16, i stället uppföra en befattning som lantbruksinspektör i lönegrad B 17,

dels godkänna av Kungl. Maj:t framlagda stater för fångvården att tillämpas från och med budgetåret 1934/1935,

dels ock höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till fångvården från dess nuvarande belopp, 3,838,800 kronor, med 795,400 kronor till 4,634,200 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag angående anslag till fångvården hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena (nr 204), inom första kammaren av herr *Johan August Larsson* och den andra (nr 404), inom andra kammaren av herr *Ryberg m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen för utbyte av margarin mot smör måtte under andra huvudtiteln anvisa ett anslag av 36,100 kronor samt under femte huvudtiteln ett anslag av 278,200 kronor.

Ang. fångvården. (Forts.)

Utskottet hemställde,

I:o) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om uteslutande av en å ordinarie stat för fångvårdsstaten uppförd assistentbefattning av 3:e klass, lönegrad B 16, och denna befattnings utbyte mot en lantbruksinspektorsbefattning i lönegrad B 17;

II:o) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å ovanberörda motioner, i vad de avsåge ordinarie förslagsanslaget till fångvården,

a) godkänna de av Kungl. Maj:t framlagda statförslagen för fångvården;

b) höja — — — lika med Kungl. Maj:t — — — 4,634,200 kronor.

Vid denna punkt voro fogade reservationer:

av herrar *Lindblad*, förste vice talmannen *Olsson*, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Petrén*, *Anderson* i Råstock, *Norsell*, *Högström* och *Isacsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava viss i reservationen angiven lydelse; samt

av herr *Weijne*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

I:o) att riksdagen måtte avslå — — — lönegrad B 17;

II:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de i ämnet väckta motionerna, i vad de avsåge ordinarie förslagsanslaget till fångvården,

a) godkänna följande stater för fångvården att tillämpas från och med budgetåret 1934/1935:

A. Avlöningsstat.

B. Omkostnadsstat.

C. Övergångsstat.

Summa förslagsanslag kronor 4,634,200;

samt

b) höja — — — 4,634,200 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Weijne**: Herr talman! Till denna punkt äro fogade två reservationer, och jag skall i korthet ange vad skillnaden är mellan utskottets ståndpunkt och reservationerna. Kungl. Maj:t har bland annat på fångvårdsstaten velat höja en lantbruksassistentbefattning från B 16 till B 17 och samtidigt ändra titeln på befattningens innehavare och har dessutom velat förvandla en yrkesmästarbefattning vid Långholmen från andra till första klassen. Utskottet har för sin del avstyrkt båda dessa förslag. Den reservation, som är fogad till utlåtandet av herr Lindblad m. fl., följer Kungl. Maj:ts förslag på båda dessa punkter. Jag har emellertid själv en reservation, där jag följer Kungl. Maj:t på den ena punkten, nämligen då det gäller yrkesmästaren, men däremot avstyrker uppflyttningen av lantbruksassistenten i högre lönegrad. Nu är det icke alls så, att jag har tagit med den ena befattningshavaren och utelämnat den andra för att finna en naturlig kompromisslinje, utan jag har

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 21.

Ang. fångvården. (Forts.)

den uppfattningen, att det föreligger icke så starka skäl, som tala för uppflyttning av lantbruksassistenten. Jag skall icke närmare ge mig in på frågan men jag tror, att man i allmänhet kan säga, att det icke råder någon större svårighet att rekrytera assistentgraderna i fångvården. I statsutskottet var man också från alla sidor tämligen ense därom, att uppflyttningen av yrkesmästarbefattningen var det, som i första hand borde komma i fråga.

Jag vill på denna punkt, herr talman, säga, att här finns det synnerligen starka skäl. Jag vill fästa de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet vid att man i fångvården i närvarande tid arbetar efter andra principer än tidigare. Förr stoppade man in fångarna i sina celler och plockade ut dem igen efter viss tid, då de skulle gå ut i livet. Numera vill man vid fängelserna ge dem en god yrkesutbildning och i övrigt göra dem beredda att taga upp den ingalunda lätta kampen för tillvaron. Skall man kunna ge fångarna en god yrkesutbildning, förutsätter det skickliga handledare, som därtill skola ha de personliga egenskaper, som erfordras för att handleda interner av den beskaffenhet, som det här är fråga om.

Jag har, herr talman, den uppfattningen, att man både inom fångvården och vid uppfostringsanstalterna för ungdomsbrottslingar har alltför knappa medel till förfogande för att kunna erhålla tillräckligt skickliga handledare i olika yrken. Det är ganska dålig ekonomi från statens sida, ty om man kunde ge samhällets olycksbarn en god yrkesutbildning, få de därigenom större möjligheter att reda sig, när de komma ut igen, och det medför också i sin tur med stor visshet, att statens utgifter för deras framtida vårdande minskas högst betydligt.

Ur dessa synpunkter, herr talman, ber jag att på det livligaste få tillstyrka, att den yrkesmästare, som det här är fråga om, uppflyttas, så att man kan få en skicklig och för uppgiften lämpad innehavare. Jag anser, som jag tidigare har sagt, icke lika starka skäl tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den andra punkten och ber därför att få yrka bifall till den av mig vid utlåandet fogade reservationen.

Häruti instämde herr *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har för min del en annan uppfattning beträffande jordbruksassistenten i Mariestad än vad den siste ärade talaren gav uttryck åt, och jag har också i konsekvens härmed tillsammans med åtskilliga andra utskottskamrater reserverat mig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Saken är ju den, att man måste tänka på den ansvarsfulla uppgift, som vederbörande har, och att han icke i likhet med vad fallet är på andra anstalter, exempelvis Svartsjö, kan tillgodogöra sig den kunskap, som en särskild sakkunnig är beredd att ge. Detta har gjort, att jag har ansett, att Kungl. Maj:t haft rätt, då Kungl. Maj:t i propositionen föreslagit en liten uppflyttning av jordbruksassistenten. Det gäller omkring 336 kronor om året.

Då jag emellertid, herr talman, anser, att dessa 336 kronor icke betyda så särdeles mycket vare sig till eller ifrån i det nu förevarande fallet, så skall jag, herr talman, be att få fränfalla mitt yrkande i denna del och sluta mig till det yrkande, som här framställdes av herr *Weijne*. Jag skall på den punkten också be att få ytterligare understryka vad han yttrade. Statsmakterna ha ju för åtskilliga år sedan slagit in på den principen, att man bör försöka ge dem, som råka i kollision med samhällets lagar, en möjlighet att sedan de åter nått friheten, på ett bättre sätt reda sig ute i samhället, med andra ord göra dem skickade att bli bättre medborgare än vad de förut varit. I så fall är det

Ang. fångvården. (Forts.)

också absolut nödvändigt, att de åtminstone vid de större fängelserna få den handledning, som det här är fråga om. Kammarrens ledamöter kunna nog ganska lätt inse, att det har sina svårigheter att få fullt yrkesskickligt folk att leda det arbete, som består i undervisning i olika slags yrken åt fångarna. Vi få också komma ihåg, mina damer och herrar, att fångarna äro också människor. De ha kanske många gånger av en ren tillfällighet råkat hamna där de äro. Jag tycker, att det skulle vara ett dåligt fullföljande av de intentioner, som statsmakterna ha haft, om man genom att tillmäta avlöningsförmåner för den yrkesmästare, det här är fråga om, alltför smått skulle komma i samma situation, som nu har inträtt, att det icke stått att uppbringa en lämplig person i den fria marknaden utan en sådan måst kommenderas dit av fångvårdsstyrelsen. Då förstås lätt, hur pass dåligt det är ställt.

Herr talman! För att vinna det väsentliga skall jag, som jag förut nämnde, be att få ansluta mig till herr Weijnes yrkande. Jag yrkar alltså avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Weijne vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Jansson: Herr talman! Det var verkligen med stort nöje, som jag här åhörde statsutskottets ärade ordförandes anförande. Jag skulle vilja säga ett ord till honom, fastän det kanske icke tjänar så mycket till, nämligen att om han haft samma förnuftiga ståndpunkt i statsutskottet, hade det måhända icke förelegat några reservationer. Detta är icke sagt som en förebräelse mot honom. Jag är glad över att han nu ansluter sig till den ståndpunkt, som jag på tredje avdelningen framlade såsom en möjlighet. Den yrkesmästarsyssla, som det här är fråga om, lär ju vara mycket svårbesatt. Man har ute på Långholmen en synnerligen omfattande verksamhet på skradderiavdelningen, och vi ha också fått en helt ny avdelning för vissa sinnessjuka, som också i viss utsträckning tar arbetsterapi i anspråk. Detta har medfört, att förhållandena i fråga om arbetsledare blivit rätt så besvärliga för dem där ute. Jag har därför för min del ingen som helst anledning att envist stå kvar på utskottsmajoritetens förslag. Jag anser, att det yrkande, som här framställts av herr Weijne, är sådant, att vi kunna ta det utan någon längre debatt.

Jag ber sålunda, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan men med den ändring i motivering och kläm, som föranledes av herr Weijnes reservation.

Herr Aronson: Herr talman! Som kammarrens ärade ledamöter behagade finna, återfinnes också mitt namn bland utskottsmajoriteten. Jag har sålunda för min del inom utskottet biträtt majoritetens mening och sålunda yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag. På grund av skäl, som sedermera ha gjort sig mera bemärkta och som jag kan inskränka mig till att ange genom att hänvisa till såväl herr Weijnes som de två efterföljande talarnas anföranden, har emellertid även jag avvikit från den mening, som jag haft i utskottet, och förordat mig med dem, som här yrka bifall till herr Weijnes reservation. Jag förmodar, att kammaren håller mig räkning för, om jag icke närmare redogör för motiven härtill. Jag skall icke heller spilla flera ord på saken än be att få nämna, i den tron att det åtminstone för en del av kammarrens ledamöter kan ha betydelse, att även herr Holmgren, som nu icke är närvarande, har meddelat, att därest han hade varit närvarande, skulle han i stället för mig ha gjort detta yrkande. Vi kunna sålunda konstatera, att det råder tämligen genomgående enighet på denna punkt bland samtliga partier, och det borde väl, synes det mig, kunna underlätta för kammarrens ledamöter att ta ståndpunkt till denna fråga.

Ang. fångvården. (Forts.)

Jag ber sålunda även för min del att få förena mig med dem, som ha yrkat bifall till herr Weijnes reservation.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag känner ett behov att kvittera herr Janssons artighet gentemot mig. Det är nog på det sättet i alla fall, att hade det funnits möjlighet i utskottet på andra håll, däri inräknat även herr Jansson, hade det icke behövt möta någon särskilt svår kampanj från min sida. Emellertid gläder det mig mycket, att herr Jansson i detta fall gör samma kulterbyttå som jag, och det är mig ett nöje att komma i så trevligt sällskap som med herr Jansson.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den av herr Weijne avgivna, vid punkten fogade reservationen, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Punkterna 2—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 16, i anledning av väckt motion om höjning av skattesatserna för cigarretter och snus.

Kammaren biföll utskottets i detta betänkande gjorda hemställan.

§ 4.

*Ang. förslag
till lag om
mått och
vikt.*

Härpå upptogs till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om mått och vikt ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 9 februari 1934 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 97, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om mått och vikt.

I samband med denna proposition hade utskottet förehaft en i anledning därav i andra kammaren väckt motion, nr 541, av herr *Ossbahr*, i vilken yrkats att riksdagen måtte, med godkännande i övrigt av förslaget till lag om mått och vikt, för sin del besluta, att 9 § i sagda lag skulle erhålla sådan lydelse, att omjustering av vågar skulle ske i lämplig omfattning.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å den i ämnet väckta motionen, måtte, under förklarande att Kungl. Maj:ts förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga av utskottet framlagt förslag till lag om mått och vikt.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Sjögren*, *Olsson* i Mel-
lerud och *Johansson* i Bro hemställt, att Kungl. Maj:ts förslag måtte i oförändrat skick bifallas.

Det av utskottet framlagda lagförslaget överensstämde med Kungl. Maj:ts förslag utom i avseende å 18 §, vilken paragraf lydde

Ang. förslag till lag om mått och vikt. (Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag)

(i utskottets förslag)

18 §.

18 §.

Böter tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Av böter, som ådömas enligt denna lag, tillfaller en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Jag har i fråga om § 18 tillsammans med några utskottskamrater reserverat mig för den mening, som Kungl. Maj:t här framfört. Kungl. Maj:t har på denna punkt föreslagit, att bötesandelar icke skulle som tidigare gå till allmänna åklagaren utan böterna skulle helt gå till kronan. Nu har utskottet på denna punkt gjort en ändring och föreslagit, att bötesandelar skola som förut gå till allmänna åklagaren.

Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om fördelningen av böterna i dylika fall, men jag tror nog, att flertalet är av den meningen, att bötesandelar till allmänna åklagaren i princip icke är ett lämpligt förfaringssätt. Jag medger, att det kan finnas författningar, där vi ännu icke kunna vara färdiga att släppa denna anordning, och härvid tänker jag då närmast på den olaga sprithanteringen, där det torde vara nödvändigt att fortfarande bibehålla en sådan bötesfördelning. I ett fall som detta synes mig dock anordningen icke vara tilltalande.

Det har i utskottet påpekats, att det kan förekomma, att vikarierande åklagare handlägga vissa åtal på ett sådant sätt, att allmänheten lätt får intryck av trakasserier. Jag vågar icke bedöma, huruvida denna uppfattning kan äga berättigande, och jag har heller icke för min del fäst större avseende vid denna anmärkning. Men redan det förhållandet, att anordningen är så konstruerad, att den kan ge näring åt en uppfattning sådan som denna, synes mig vara en anmärkningsvärd svaghet och ägnad att undergräva lagens auktoritet.

Kungl. Maj:t har också sedan 1927 i flertalet av de författningar, som utfärdats, lämnat denna princip och, i likhet med vad föreliggande proposition upptagit, föreslagit, att bötesandelarna skola gå till kronan.

Jag kan inte finna tillräckliga skäl för att nu i likhet med vad utskottet föreslår göra ett undantag från den praxis som Kungl. Maj:t sålunda under lång följd av år i allt väsentligt tillämpat.

Jag förbiser icke utskottets erinran, att det för åklagare här i Stockholm gäller en icke så liten summa, men jag vill samtidigt påpeka, att för den avgjort större delen av åklagarna i landet torde det röra sig om mycket blygsamma belopp. Vad gäller åklagarna i några av de större städerna är det visserligen möjligt, att ifrågavarande bötesandelar gå upp till ej obetydliga belopp, men härvid är också anledning uppmärksamma, att regleringen av dessa åklagares löneförhållanden icke är en *statens* angelägenhet, utan ordnandet av denna angelägenhet ankommer närmast på respektive stad. Jag vill ytterligare fästa uppmärksamheten på, vad jag tidigare nämnde, att i ett mycket stort antal författningar, som utkommit sedan 1927, har det stadgats, att bötesandelarna i överensstämmelse med den tillämpade principen skulle gå till kronan.

Ang. förslag till lag om mått och vikt. (Forts.)

För min del har jag sålunda icke någon anledning att frågå Kungl. Maj:ts proposition på denna punkt, utan vill jag yrka bifall till densamma, vilket yrkande likaledes är ett bifall till den reservation, som är avgiven av herr Sjögren m. fl.

Herr Ossbahr: Jag har, herr förste vice talman, i en motion yrkat, att i föreliggande lagförslag måtte införas en bestämmelse av innehåll, att omjustering av vågar skall ske i lämplig omfattning. Utskottet har för sin del avstyrkt motionen och anfört som huvudsakligt skäl, att en dylik omjustering skulle medföra åtskilliga olägenheter. Det är möjligt, att en del olägenheter därmed skulle vara förbundna, men det förefaller dock, om man granskar dessa olägenheter närmare, som om de icke skulle kunna vara av allvarlig natur och beskaffenhet.

Det säges i utskottets utlåtande, att en betydande organisation skulle bli följden av ett realiserande av detta förslag. Men det är icke meningen att åstadkomma något nytt verk eller någon ny inrättning, utan denna omjustering skulle verkställas av Kungl. mynt- och justeringsverket. Den utökning av personalen, som därav skulle kunna föranledas, torde icke heller överskrida ett ensiffrigt tal. Kostnaderna för en dylik åtgärd skulle icke heller i någon mån komma att belasta skattebudgeten utan täckas genom avgifter för vågarnas omjustering.

Kungl. kommerskollegium uttalar visserligen en farhåga för att detta skulle innebära en belastning av näringslivet, men om man beaktar, att dessa kostnader icke skulle uppgå till mer än kronor 2.50 för omjustering av varje våg och att en dylik omjustering icke skulle ske mer än vart annat eller vart tredje år, torde sannerligen denna kostnad icke kunna utgöra någon allvarlig belastning av näringslivet. Departementschefen har också i sitt uttalande framhållit, att i och för sig vore kostnaden icke så betungande, att den kunde anföras som ett avgörande skäl mot förslaget, därest detta skulle medföra mera påtagliga fördelar ur allmän synpunkt. Det förefaller mig också, som om en dylik åtgärd skulle innebära ganska väsentliga fördelar, och detta framför allt, om man beaktar de stora brister, som för närvarande på detta område göra sig gällande.

Såsom framgår av utredningen har mynt- och justeringsverket gjort vissa undersökningar, och exempelvis vid den undersökning, som företogs 1928, visade sig, att icke mindre än 54 procent av pendelvågarna voro behäftade med icke tillåtliga fel och sålunda fingo kasseras. Vidare framgick av sagda undersökning, att av de likarmade vågarna måste av samma orsak kasseras icke mindre än 22 procent. När man ser så allvarliga bristfälligheter, måste man säga sig, att vissa åtgärder borde vidtagas. Detta har, åtminstone tidigare, erkänts även från näringslivets sida, och jag har till min motion fogat ett uttalande i tidskriften *Köpmannen* för den 9 januari 1932, där man i en artikel framhåller, att ett osäkerhetstillstånd uppkommit och att köpen-skapens lojala utövare endast kunde vinna på, att en rättelse åstadkommes. Det framhålles också, att kostnaderna måste anses synnerligen rimliga, och till slut anför artikelförfattaren, att det icke torde finnas någon anledning för köpmännen att ställa sig avvisande till de principer, som föreslagits just be-träffande omjusteringen av vågar.

Utskottet anser emellertid i sitt utlåtande, att genom polismyndighetens försorg tillräckliga kontrollåtgärder skulle kunna vidtagas, men jag vill då för min del framhålla, att det här icke torde vara fråga blott om kontroll-åtgärder utan även nödvändiga omjusteringsåtgärder med hänsyn till de all-varliga bristfälligheter, som för närvarande förefinnas. Det är icke tillräck-

Ang. förslag till lag om mått och vikt. (Forts.)

ligt med ett stickprov eller med en kontroll sådan som den, polismännen kunna utöva. Vidare synes det mig, att polismyndigheten i vårt land har så pass många uppgifter att fylla, att den icke därjämte borde belastas med en uppgift som denna, när vi ha ett justeringsverk, som det torde åligga att verkställa sådana justeringar, varom nu är fråga.

Om detta verkligen skulle innebära en allvarlig belastning för näringslivet, skulle jag för min del självfallet icke ha föreslagit en dylik åtgärd, men den obetydliga, för att icke säga minimala kostnad, som detta skulle medföra, torde icke kunna karakteriseras såsom en sådan belastning av näringslivet, att den skulle vara av allvarlig natur. I stället tror jag, att åtgärden skulle innebära en stor fördel ur allmänna synpunkter och i längden också en väsentlig fördel för näringslivet självt.

Med hänsyn emellertid till frågans nuvarande läge har jag, herr förste vice talman, icke något yrkande, men jag har icke velat underlåta att här understryka några av de synpunkter, som jag i detta hänseende anfört i min motion.

Herr Johansson i Bro: Herr förste vice talman! Även jag har reserverat mig i denna fråga till förmån för Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall endast med några korta ord angiva, varför jag gjort det. Jag tror förresten, att de allra flesta av utskottets ledamöter varit hågade att gå samma väg, men vad som låg emot var, att det upplystes om att åklagarnas avlöningar voro för små, varför man icke kunde taga ifrån dem åklagarandelen. Då skulle man skapa orättvisa. Jag vill icke yttra mig om den saken. Är det så, att åklagarna ha för liten lön, får det rättas till på annat sätt. Jag har icke undersökt den saken, och därom skall jag icke alls yttra mig. Frågan är emellertid så pass viktig, att vi icke kunna vänta, tills denna lönefråga blir ordnad, utan den får i så fall komma efteråt.

Om vi se i betänkandet på sid. 14, så finna vi i § 18, att Kungl. Maj:t anser, att böterna skulle tillfalla kronan, medan utskottet anser, att två tredjedelar av böterna skulle tillfalla åklagaren. Det är denna åklagarandel, som jag för min del vill vara med om att få bort. Och varför? Jo, jag har alltför länge givit akt på, att åklagaren i vissa fall dragit personer inför domstol, som icke ha kunnat dömas, och när man år efter år får göra denna erfarenhet, är det icke underligt, om man på fullt allvar går emot förslaget om åklagarandel.

Det har sagts mig, och det är flera, som sagt detta, att tar man bort åklagarandelen, då blir det säkerligen icke många, som se efter, var brottslingar finnas, och då få de nog vara i fred. Det är icke riktigt resonerat, ty det är klart, att åklagaren har skyldighet att i detta fall se till, att man inom hans distrikt följer de allmänna lagarna. Jag tror för övrigt, att om det är någon, som icke vill följa lagarna, är det nog åtskilliga andra, som kunna peka på det, så att det kan rättas till i alla fall. Jag skall icke draga fram några exempel, vilket jag kunde göra, exempel som förresten äro rätt så drastiska.

Med anledning av vad jag anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Linnér: Herr förste vice talman! Vad först motionen beträffar kan jag ju inskränka mig till ett par ord, eftersom motionären själv icke yrkat bifall till motionen. Anledningen till att utskottet icke velat följa motionären är den, att utskottet i likhet med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har ansett, att man borde försöka de anordningar, som nu stå till

Ang. förslag till lag om mått och vikt. (Forts.)
buds med ett förstärkt polisväsen. Visar det sig, att detta icke räcker, får man naturligtvis söka andra utvägar.

Beträffande återigen den reservation, som här är framlagd, hoppas jag, att herr Johansson i Bro icke menade, att åklagarnas effektivitet, som han möjligen antydde, skulle vara beroende av den omständigheten, huruvida åklagaren har bötesandel eller icke. Om han menar detta, tror jag, att han är ensam om den meningen i utskottet. Däremot kan man ju förstå den ståndpunkt, som reservanterna intagit, såsom fotad på den principen, att åklagarandelen bör komma bort. Den principen hyllar också utskottsmajoriteten, men utskottsmajoriteten har ansett, att man icke kan tillämpa denna princip här utan en viss hårdhet mot åtskilliga åklagare, såvida det icke blir sörjt för att de få ersättning för den inkomst, de mista. Herr Olsson i Mellerud använde om denna inkomst uttrycket, att det är mycket blygsamma belopp. Naturligtvis beror det på, hur man bedömer dessa belopp, men jag kan nämna, att vi fingo upplysningar i utskottet om att för åtskilliga åklagare gäller det tusentals kronor. Med de mycket små löner, som dessa tjänstemän ha, ha vi icke velat taga på vårt ansvar att beröva dem denna inkomst.

Jag skall endast tillägga, att första kammaren redan antagit förslaget i enlighet med utskottsmajoritetens yrkande, och det skulle ju vara skada, om denna helt föräldrade lagstiftning om mått och vikt icke kunde ersättas med en moderniserad lagstiftning till följd av en meningsskiljaktighet mellan kamrarna i en relativt underordnad fråga.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindqvist: Herr talman! Hade icke den föregående ärade talaren sagt ett par ord, var det min mening, att jag icke skulle yttra mig. Han sade emellertid, att utskottet hade gjort denna ändring av Kungl. Maj:ts förslag med hänsyn till de mycket små löner, som de tjänstemän ha, vilka det här gäller. Det vill jag icke understryka, ty vissa av dessa tjänstemän ha enligt min uppfattning icke små löner, utan de ha löner, som äro ganska goda. Men trots detta har jag ansett, att det icke kan vara riktigt att så utan vidare genom en lagändring beröva dem den inkomst, som de anse sig ha rätt till. Det är för att förebygga en orättvisa, som jag anslutit mig till utskottsmajoriteten.

Jag ber, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Schlyter:** Herr talman! I finansministerns frånvaro skall jag be att få säga ett par ord om denna paragraf.

Det har ingalunda förbisetts inom regeringen, att i vissa enstaka fall ett borttagande av åklagarandelen i böterna kan komma att föranleda en rubbning av åklagarnas årsinkomster. Men om jag icke är illa underrättad, så inträder i det föreliggande fallet en mera kännbar rubbning allenast beträffande åklagarna i vissa större städer. Om på grund av ändrad lagstiftning en minskning i sportlerna för dylika åklagare äger rum, så är det självfallet städernas plikt, som avlöna åklagarna, att tillse, att erforderliga jämkningar uppåt i deras löner genomföras. Såsom redan den förste talaren, herr Olsson i Mellerud, framhöll, har det sedan åtskilliga år tillbaka varit vanligt att vid ändring i författningar, enligt vilka åklagarandel i ådömda böter utgått, borttaga denna åklagarandel av de principiella skäl, som ha anförts.

Jag vill icke neka till, att jag anser mig kunna instämma med herr Johansson i Bro därutinnan, att jag tror mig ha sett, att åklagarnas »effektivitet» understundom i någon mån varit beroende av åklagarandelarna. Detta är ju just åklagarandelarnas uppgift, men denna ordning är otillfredsställande ur rätts-

Ang. förslag till lag om mått och vikt. (Forts.)

skipningens synpunkt, och här ligger just det principiella skälet för kravet på borttagandet av åklagarandelarna. För en del år sedan utarbetades också inom justitiedepartementet ett lagförslag, som gick ut på att generellt taga bort åklagarandelarna. När lagrådet hördes över detta förslag, godtog det förslaget i princip men påpekade, att ett dylikt borttagande av åklagarandelarna skulle, på en gång genomfört, leda till en så väsentlig rubbning av åklagarnas inkomster, att det borde vara förenat med en reglering av åklagarnas löner. Samma invändning kan icke göras, om man vid enstaka tillfällen, då dylik fråga kommer under prövning, såsom praxis varit under senare år, gör en jämkning i bötesfördelningen.

Jag har velat framlägga regeringens synpunkter på denna fråga genom den redogörelse jag nu lämnat till den verkan det hava kan.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag skall naturligtvis icke diskutera principfrågan med justitieministern. I det fallet hava vi precis samma uppfattning. Men även om man kan säga, som statsrådet säger, att om vi här med denna lagstiftning taga från åklagarna en stor inkomst, är det städernas plikt att fylla i, så är det alls ej säkert, att dessa ordna det på en gång. Jag försökte inom utskottet att få fram ett förslag i den riktningen, att med bifall till Kungl. Maj:ts förslag man skulle försöka att redan till nästa år, då lagen trätt i kraft, på ett eller annat sätt giva dessa åklagare den fyllnad, som bör föranledas härav. Men när jag har tänkt över denna framkastade tanke, har det visat sig, att det gick icke. Och jag fick icke heller några andra med mig.

Jag tror icke, att det är skäl att riva upp en stor debatt om denna sak. Den ordnar sig i en framtid. Jag tror fortfarande, att rättvisan kräver, att vi här följa utskottet.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman! Blott en komplettering av den upplysning, som herr Linnér lämnade kammaren för en stund sedan, då han meddelade, att vi i utskottet fått upplysning, att det i vissa fall rörde sig om mycket stora belopp. Jag känner blott ett enda fall, där det rörde sig om betydande belopp. Det gällde Stockholms stad, vilken också är ansvarig för ifrågavarande åklagares lön.

När jag talade om, att det rörde sig om rätt blygsamma belopp, tänkte jag närmast på landsfiskalsdistrikten, vars åklagarväsen staten ensam är ekonomiskt ansvarig för. Där vågar jag fortfarande säga, att det rör sig om relativt blygsamma belopp.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet avlätna proposition oförändrad; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olsson i Mellerud begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet avlätna proposition oförändrad.

Ang. förslag till lag om mått och vikt. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet avlåtna proposition oförändrad.

§ 5.

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. Vidare förelåg till avgörande första lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckta motioner om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, avseende ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m., nämligen nr 12 i första kammaren av herr *Lindhagen* och nr 1 i andra kammaren av herr *Wallén*.

Förenämnda lagrum lydde för närvarande sålunda:

»Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Herr *Lindhagen* hade i den av honom framlagda motionen yrkat, att riksdagen ville besluta följande ändrade lydelse av ifrågavarande lagrum:

»Visar någon i behandlingen av djur, hemdjur såväl som vilda djur, grymhet genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes straffes för djurplågeri med böter eller fängelse. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till straffarbete i högst sex månader dömas.»

Uti sin ovanberörda motion hade herr *Wallén*, i syfte att straffbelägga den judiska skäktningen, föreslagit, att riksdagen måtte besluta att lagrummet skulle erhålla följande lydelse:

»Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård, sådant förfarande vid slakt, att onödigt lidande tillfogas djuret, eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Utskottets hemställen innefattade,

att de motionsvis framställda yrkandena om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen icke måtte av riksdagen bifallas;

att riksdagen i anledning av ett i motionen I: 12 gjort yrkande måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville återupptaga utredningen rörande behovet av och möjligheterna för ett införande i vårt land av bedövningsstuvång vid slakt av husdjur ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

att övriga i motionen I: 12 framställda yrkanden icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Wallén*: Herr talman! Utskottet har ju till behandling upptagit såväl min motion angående skäktningsförbud som även herr *Lindhagens* i

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)

första kammaren rörande en del andra frågor i samband med djurplågeriet. Utskottet har sedan i punkt b) förordat en utredning, ehuru en utredning tidigare 1931 beslutats men märkligt nog avskrevs av Kungl. Maj:t den 27 januari 1933. Redan det förhållandet, att det har varit en skrivelse med begäran om utredning, att denna utredning pågått inemot ett par år och att den sedan av Kungl. Maj:t avskrivits, bör ju efter mitt förmenande göra utskottet betänksamt mot att begära en ny utredning. Det synes mig, att man under sådana omständigheter icke hade mycket att vänta av Kungl. Maj:t, när det gäller den judiska skäktningen, som äger rum i vårt land.

Det torde väl, herr talman, vara otvivelaktigt, att varje kulturperson med någorlunda vanligt hjärta måste reagera mot — för att använda en tidningsrubrik — »judarnas vidrigt brutala slaktmetod, som är en skam för vårt kultursamhälle». Jag har också den tillfredsställelsen att kunna säga, att den rent svenska pressen i Sverige också enhälligt ställt sig på min sida. Jag vill också gärna tillägga, att även djurskyddsföreningar och möten stått på samma standpunkt. Jag skulle slutligen också kunna tillägga, att när den notisen från T. T. för ett par dagar sedan gick genom pressen, att utskottet avstyrkt motionen — jag ser ju nu, att så icke är förhållandet — så blev jag litet förvånad över, att det kom genom T. T. Jag hade annars trott, att en sådan felaktig uppgift passat bättre att komma genom Skånska Aftonbladet, såsom i ett annat fall, där det gällde Epa. Men när denna notis gick igenom tidningarna i Sverige, har jag sett, vilken avsky avstyrkandet väckt. Det har varit brev och telefonpåringningar från personer, som fordrat opinionsmöten i landet. Jag förs säga, att i ingen fråga torde den allmänna opinionen från svenska medborgare vara så enig, som när det gäller det djurplågeri, som kallas skäktning. Det är icke bara Svensk Damtidning av den 7 oktober förra året, som under rubriken »djuplågeri» beskriver detta och som jag gärna passar på att rekommendera motståndarna att läsa, utan det är också Svenska Morgonbladet och andra kulturellt intresserade tidningar, som helt instämt i motionen och dess syfte.

Det har ju också, herr talman, icke bara varit kulturpersoner och pressen, utan det har också varit de verkligt sakkunniga, som i denna fråga, visserligen icke nu men tidigare, gjort uttalande. Jag erinrar om slakteriarbetarnas avdelning nr 63 i Stockholm. Deras uttalande framfördes av herr Molander vid 1928 års riksdag. Jag behöver icke läsa upp det. Jag bara erinrar om den hälsning, som de framförde. Den är klar och tydlig: att de, som vilja gästa Sverige, böra rätta sig efter de former, som civilisationen fordrar. I annat fall böra de vara objudna gäster och vända åter.

Men, herr talman, utskottet har behandlat motionen välvilligt. Det medger jag. Men man har gått på utredning, men man har icke föreskrivit någon tid för utredningen. Men om utredningen, herr talman, bara kommer till stånd inom rimlig tid, få vi väl giva oss till tåls, ehuru man i andra länder, såsom Norge, tack vare bondeförbundet, tidigare löst frågan, ehuru man i Schweiz för rätt länge sedan förbjudit skäktning och ehuru man i Tyskland helt och hållet gjort slut på densamma.

Jag skall, herr talman, med hänsyn till den framskridna tiden och med hänsyn till vad som anförts vid föregående tillfällen, endast inskränka mig till att yrka den ändringen till punkten b), att i stället för »ävensom för riksdagen framlägga det förslag etc.» måtte införas orden »ävensom för nästa års riksdag framlägga det förslag etc.». Den ändringen har jag väl anledning hoppas och förmoda, att ingen, som vill frågans lösning, bör kunna gå emot. Den, som önskar, att icke frågan skall släpas fram i en obegränsad framtid för att därefter återigen avskrivas, den, som alltså vill hava po-

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)
sitiva åtgärder, bör icke kunna motsätta sig ett sådant rimligt förslag. Detta gäller så mycket mera, som de förhållanden, varpå man tidigare stött utredningsyrkandet, nu hava klarlagts.

Alltså, herr talman, jag ber att med den av mig angivna ändringen få yrka bifall till punkten b).

Herr Herou: Herr talman! Det förefaller en smula egendomligt, att en man, som talar om, att varje kulturintresserad människa, varje kulturpersonlighet måste reagera mot det nuvarande slaktsystemet, har kunnat inskränka sig till att yrka på, att endast den judiska skäktningen skall straffbeläggas. Jag måste verkligen med tillfredsställelse hälsa, att utskottet härvidlag har gått en smula längre än motionären, herr Wallén, då nämligen utskottet har yrkat på bedövningstvång vid slakt av husdjur.

År 1931 väckte den grupp, som jag tillhör, en motion i det ärendet, d. v. s. om bedövningstvång vid slakt av husdjur. Som det här har erinrats, fattade också riksdagen enhälligt beslut om utredning. Den begärde, att det skulle skyndsamt föranstaltas om utredning angående bedövningstvång vid slakt av husdjur. Lantbruksstyrelsen avgav utlåtande 1931, och i år har regeringen avskrivit denna fråga. Nu synes det vara sannolikt, att efter det regeringen i januari avskrivit denna fråga, kommer riksdagen den 21 mars att anbefalla regeringen att ånyo taga upp samma fråga.

Under den gamla utredningen hava framkommit vissa funderingar om, att man skulle kunna skada svenska exportintressen i fråga om bacon genom bedövningstvång. Men lantbruksstyrelsen säger, att när Holland icke intager samma starka ställning på den engelska marknaden som Sverige, Irland och Danmark, synes det dock bero på andra faktorer än slaktmetoden. Man har vid denna slaktutredning också uttalat förmodanden om att genom bedövningsmetoden skulle slakten fördyras. Men i övrigt säger lantbruksstyrelsen, att uppfattningen om bedövningens menliga inverkan på fläsket är överdriven. Det har till och med tagits upp sådana saker som att med den nuvarande bedövningsmetoden, när pannbenet krossats, skulle därigenom en del värden gå förlorade, som det svenska lantbruket icke skulle hava råd att avstå från. Men det erinras till sist, att man nu börjat experimentera med bedövning med elektricitet. Och lantbruksstyrelsen säger i slutet av sitt utlåtande, att det är en humanitär slaktmetod, som kan användas utan fördyrande av slakten, och också en metod, som lämnar pannbenet och huvudet oförstört och därför icke kan minska värdet av den nyttighet, det är fråga om.

Jag ber att få uttala ännu en gång min förvåning över, att motionären herr Wallén inskränkt sig i detta sammanhang till att yrka på, att endast den judiska skäktningen skall straffbeläggas. Då jag nu kommer att yrka bifall till det förbättrade förslag, som utskottet kommit till och som han också yrkat bifall till, vill jag säga, att våra utgångspunkter äro något annorlunda. Jag vill slå fast, att antalet djur, som plågas vid exportslakterierna och eljest, där dylika slaktmetoder utan bedövning användas, är *oerhört mycket större* än antalet djur, som plågas genom den judiska skäktningen. Herr Walléns ursprungliga ståndpunkt var sålunda att sila mygg och svälja kameler i det avseendet. För oss är det icke fråga om att komma åt de djurplågåre, som hava krokig näsa eller på grund av hårfärgen eller rasen äro illa sedda av vissa, utan det gäller, att djurplågåre skola straffas, de må tillhöra vilken ras och hava vilken hårfärg och vilken religion som helst. Jag vill i det fallet framhålla, hurusom när vi väckte motionen 1931, var det med utgångspunkt från den ovilja, som livsmedelsarbetarna visa mot slakt utan bedövning. Där hava

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)

sådana vana yrkesmän, som ändock borde vara härdade, ansett, att den nuvarande metoden är förkastlig, och de hava sålunda reagerat mot den.

Ur dessa synpunkter, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag om utredning, med det tillägg, som här gjorts av herr Wallén om förslags framläggande till nästa års riksdag. Ty åtminstone i denna punkt instämmer jag med honom, att om riksdagen nästa år vill hava åtgärder, bör Kungl. Maj:t också se till, att det blir något förslag framlagt.

Herr Linnér: Herr talman! Frågan om slaktmetoden har ju mera än den sidan, att man måste försöka åstadkomma en human slakt. Den har ju också en mycket stor ekonomisk betydelse för stora delar av det svenska lantbruket. Det är icke möjligt i närvarande stund att med bestämdhet säga, om det går att tillämpa den bedövningsmetod, med vilken man har experimenterat vid ett par slakterier i Sverige. Det är därför icke klokt att uppställa det villkoret, att med nödvändighet ett förslag skall framläggas till nästa riksdag, utan man får tänka sig, att frågan bedrivs med all den skyndsamhet, som är möjlig. Är det möjligt att till nästa riksdag få fram ett sådant förslag, då innebär också utskottets förslag oförändrat, att ett sådant förslag från Kungl. Maj:ts sida skall framläggas. Skulle det däremot visa sig, att de tekniska hindren bliva alltför stora, har utskottet tagit hänsyn till denna eventualitet. Det är innebörden av utskottets förslag till skillnad från det förslag om ändring, som herrar Wallén och Herou, denna egenartade kombination, för närvarande föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Under detta anförande hade herr talmannen uppkommit och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Wallén: Herr talman! Det var ju rätt intressant att höra landshövding Linnér såsom lantbrukets talesman, därvid han tog jordbrukets intresse som förevändning för sin ståndpunkt i denna fråga. Jag beklagar emellertid, att herr Linnér icke inhämtat senare utlåtanden från första lagutskottet än det av lantbruksstyrelsen den 28 september 1931 avgivna. Redan däri, återgivet på sid. 7 i utskottets utlåtande, heter det: »Vid ett av landets största svinslakterier, nämligen exportslakteriet i Kristianstad, hade emellertid igångsatts omfattande och systematiska försök med bedövning av svin medelst elektricitet. Om också tillvägagångssättet ännu icke kunde anses fullt ändamålsenligt, syntes dock stora förutsättningar förefinnas att på denna väg åvägbringa en humanitär slaktmetod, vars tillämpning icke skulle komma att medföra nämnvärt fördyrande av slaktningen.»

Jag ber att få erinra herr landshövdingen om, att detta utlåtande är av 1931. I år räkna vi år 1934. Skulle man alltså icke ens på tre år och ytterligare ett, som jag vill lägga till, kunna få klart för sig, huruvida metoden är effektiv eller icke, synes det mig som om herr Linnér's yttrande mera åsyftade ett systematiskt fördröjande av hela saken. Jag menar, att det är bättre, att vi få klart här i kammaren, vilka som äro för ett fortsatt djurplågeri och vilka som äro för att saken skall klaras av snarast möjligt. Det kan icke vara orimligt begärt att få svar på frågan, hur man ställer sig inom ytterligare ett år, när man har begärt detta redan 1931.

Till herr Herou vill jag säga, att jag icke är för något djurplågeri alls. Men om herr Herou vill taga reda på — eller jag förmodar han redan vet det — huru det förfäres vid skaktning och jämför detta sätt med vanlig slakt, tror jag även herr Herou skall instämma i, att, om man bestämt ogillar

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)

det senare slaget men inte reagerar mot det förra, det är att sila mygg och svälja kameler, ty här gäller det verkligen att söka få bort de värsta oarterna, det värsta djurplågeriet, ett djurplågeri, som icke har något som helst berättigande.

Herr talman, jag vill ännu en gång betyga min tacksamhet för att lagutskottet icke helt och hållet avstyrkt motionen, men jag anser att den, som är för att något göres, icke bör hava något emot att bifalla det av mig gjorda tillägget, som även glädjande nog, vågar jag säga för en gångs skull, funnit sympati hos även herr Herou.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag ber att få instämma i det uttalande, som gjordes av herr Linnér. Jag vill säga, att jag gjorde den reflexionen, när herr Wallén något ironiskt sade, att det var något märkvärdigt att herr Linnér uppträdde som lantbrukets försvarare, att det ju icke är sagt, att det är ens bästa vänner, vilka ropa allra högst. När herr Wallén, som talar så mycket om djurplågeri och vill hava bort det, hänvisar till vad som står på sid. 7, så vill jag be honom att också läsa vad som står på sid. 10, där utskottet har behandlat hans motion. Utskottet har där tillåtit sig framhålla, att det icke alls är säkert, att om herr Walléns motion hade blivit bifallen och lagen hade fått den formulering, som han ifrågasätter, man därmed hade kommit åt skäktningen. Det är ju mycket osäkert, att man så skulle hava gjort, ty det är ju så olika uppfattningar om i vad mån skäktning är djurplågeri eller ej, så att det finns stor sannolikhet för att tro, att ett bifall till herr Walléns framställning icke alls skulle medföra skäktningens borttagande.

Jag vill så till sist bara ytterligare understryka, att man, icke minst under dessa tider, får se till, att vi gå fram på sådant sätt att vi icke här skada vårt jordbruk. Jag vill icke här rulla upp de iakttagelser, som kunnat göras vid ett annat tillfälle, när vi i utskottet hade att behandla ett lagförslag som detta, iakttagelser som väl visa, att man här bör gå fram med försiktighet för att icke skada våra exportintressen.

Herr Nilsson i Steneberg instämde häruti.

Herr Herou: Herr talman! Jag skall icke tvista med herr Wallén om huru många gånger starkare man skall reagera inför skäktning än inför det djurplågeri, som försiggår vid exportslakterierna, då man icke bedövar slaktdjuren. Jag skulle t. o. m. kunna medge, att skäktning kan vara ännu större djurplågeri, men herr Wallén kan ju icke bestrida, att djurplågeri försiggår vid användande av metoder som icke benämnas skäktning, mot vilka han nu synes vilja vara med om att begära åtgärder. Men om man som han ensidigt inriktar sig mot en form av slakt, där antalet djur som slaktas är helt obetydligt gentemot antalet vid exportslakterierna och slakt i övrigt, då måste man få den upfattningen, att man silar mygg och sväljer kameler. Men det är bra, när en syndare sig omvänder och bättrar, och jag hälsar med tillfredsställelse, att herr Wallén säger, att han vill vara med om att straffa allt djurplågeri, och då råder ju ingen motsättning mellan oss på den punkten.

Herr Wallén: Herr talman! Jag bara ber att få till herr Herou säga, att det antalet icke är så obetydligt, som herr Herou vill göra gällande. Enbart i Stockholm uppgick enligt förefintliga uppgifter år 1932 antalet till 536 stycken storboskap, 1,019 kalvar och 77 får eller tillhoppa 1,632 fall. Om man jämför detta med de fall då exempelvis en liten fattig jordbrukare kom-

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)

mer med en gammal häst, som har en och annan skavank, och därför att han icke har råd att hava någon bättre, blir bötfälld, måste man reagera emot att ett av Sveriges förnämsta slakthus tillåtes driva ett systematiskt djurplågeri innefattande bortemot 2,000 djur per år.

Till herr Lindqvist skulle jag bara vilja säga, att jag vill referera till samma sida, som han hänvisade till, sid. 10, i utskottets utlåtande. Där står det litet längre ned, att ett dylikt lagförslag, som jag alltså begärt i motionen, har av utskottet tidigare förordats i ett utlåtande i ämnet 1927. Alltså, herr Lindqvist, jag har förlitat mig på samma lagutskotts kompetens, som i dag säger, att förslaget icke är effektivt. Jag har tagit upp edra egna yrkanden, och då trodde jag att jag var på den säkra sidan.

Slutligen vill jag lägga till rätta ett yttrande beträffande herr Linnér, att han tagit jordbrukets intressen till förevändning. Jag menade ingenting illa med det. Jag har, tror jag, också lika mycket intresse för jordbruket, men jag anser, att när det rör sig om djurplågeri och det begärda ingripandet icke kan skada jordbruket — ty det har icke visats att det gör det, så mycket mera som man t. o. m. i England nu infört bedövningstvång — bör det vara ens rätt och skyldighet att som kulturmänniska träda i bräsch för saken mot den grymma och skamlösa skäktningen.

Herr Hedlund i Östersund: Herr talman! Jag frestades att begära ordet, då debatten fått karaktär av strid om skäktningsförbud eler icke. Herr Wallén, som själv gjort sig till ivrig talesman för ett sådant förbud och nästan förebrår andra för motstånd härtill, har i sin egen motion till riksdagen icke formulerat en lagtext, som förhindrar skäktning och ändå tillåter han sig klandra utskottets obenägenhet att bifalla motionen. Första lagutskottet har sett denna fråga dels som en stor ekonomisk fråga och dels som ett humanitärt spörsmål och lagutskottet har vägt skälen för och emot en lagstiftning just nu. Men som frågan ligger finnes ingen möjlighet för riksdagen att nu fatta ett positivt beslut. Första lagutskottet, herr Wallén, säger, att den omständigheten att vissa här i landet existerande religiösa sekter icke vilja anlita bedövningstvång vid slakt, icke kan utgöra ett hinder för riksdagen, när äntligen de bedövningsmetoder, varmed experiment pågå, blivit allmänt godtagna, att fatta ett beslut, varigenom en slaktmetod införes, som även de sekter herr Wallén nu framför allt anser öva det grövsta djurplågeriet få finna sig uti. Låt frågan vara vad den är. Det är en fråga, varom alla äro eniga: att det minsta möjliga djurplågeri vid slakt skall i lag påbjudas, men vi kunna icke i dag begära en lagstiftning till nästa år, då vi på förhand veta att detta ej är möjligt. Ingenting kan ju visserligen anses omöjligt, men som frågan ligger nu, är det — enligt min mening — uteslutet, att det skall lyckas regeringen att till nästa år komma med ett förslag i ärendet. Jag vidhåller, att lagutskottet har ställt sig på den rätta sidan, då det begär utredning utan att på förhand bestämma dagen, när utredningen skall vara klar.

Herr Lithander: Herr talman! Jag tycker ändock, att det icke borde vara omöjligt att få fram denna sak till nästkommande år. Redan för flera år sedan väckte jag en motion i detta ämne. Jag vill säga, att den, som en gång bevitnat ett dylikt djurplågeri, är icke för något uppskov. Jag ber att få hänvisa till andra kammarens protokoll för det tillfälle, då en fullständig skildring gavs över förfarandet. Det går år efter år och man kommer icke fram, utan det blir endast utredning och uppskov. Nu är, synes det mig, tiden inne att handla och icke längre att diskutera en sak, som skulle kunnat vara avgjord för mycket länge sedan.

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)

Herr Thorell: Herr talman! Jag hade icke tänkt att blanda mig i denna debatt, men herr Wallén nämnde ett namn, andelsslakteriet i Kristianstad, som bragte i minnet ett besök just på den platsen. Tidigare hade jag trott, att jag under senare delen av min levnad skulle slippa ifrån de synnerligen tråkiga minnen jag sedan den tidiga barndomen har av slakt i min hemort. Jag erinrar mig från denna tid, hurusom det då hände att en fem till sex svin fördes till slakt, varvid det tillgick så, att man, efter det svinet lagts upp på bänken och bundits, stack det. Djuret skrek i många minuter, icke blott då det fördes upp på bänken utan också när kniven sattes på strupen eller rättare sagt i ådrorna. Jag trodde inte, att jag skulle behöva få ytterligare sådana tråkiga minnen. Men för några år sedan blev jag jämte en annan man i Stockholms län utsedd att resa ned till Skåne för att studera därvarande andelsslakterier, då tanken var att anlägga ett andelsslakteri i Stockholms län. Ett av de slakterier vi besökte var förenämnda Kristianstadsortens andelsslakteri. Jag hade egentligen att titta på den mera affärsmässiga delen, och min kamrat skulle studera det mera tekniska utförandet av slaktningen, men det hindrade icke, att jag fick se på båda delarna. Jag erkänner, att min kamrats omdöme om denna slakt, »att detta är svinaktigt», gick också fullständigt in i mitt medvetande. Dessa skåningar, som hava allting ordnat för sig så briljant — de veta för övrigt själva av det också — utförde slakten där såväl som på andra andelsslakterier på så sätt, att svinen motades in i en fälla, den ena raden efter den andra, en tross slogs om bakbenen, svinen hissades upp i taket, varefter de skrikande transporterades fram tills de kommo över ett stort kärl. Bredvid detta stod en slaktardräng, som högg kniven i halsen på grisarna, vilka sprattlade och skreko tills blodet runnit ut i kärlet, varefter de transporterades till lögen, och då gjorde det strängt taget det samma, ty då voro de äntligen döda. Jag får säga, att med den utmärkta organisation, som för övrigt var rådande på detta andelsslakteri och även andra slakterier i Skåne, det dock gjorde på mig ett synnerligen upprörande intryck, att vi ännu år 1930, som jag vill minnas detta var, icke hunnit längre i humanitet inom denna gren av vår verksamhet, än att sådant i fortsättningen kan få förekomma. Jag ber att i detta fall få instämma i herr Herous åsikt, att visserligen är det oerhört sorgligt med den judiska ritualen i fråga om slakt, men vi hava mycket, mycket värre förhållanden rådande, när det gäller våra andelsslakterier, där sker djurplågeriet i mycket större omfattning. Jag skulle tro, att det ligger ändock mycken vidskepelse i den tanken, att detta icke skulle gå att ändra på grund av att engelsmännen icke gärna skulle se ett annat slaktsätt.

Jag ber att här få på det allra livligaste instämma i utskottets hemställan om utredning av dessa frågor, då det icke på minsta sätt är värdigt vårt svenska samhälle att tillåta ett sådant djurplågeri som det jag nyss skisserat, och som herrarna särskilt från södra delen av Sverige mycket väl känna till.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Wallén; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Wallén, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Ang. ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Wallén.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för japropositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Härefter föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av väckt motion om förbud mot vissa exekutiva auktioner och utmätningar; och yttrade därvid:

*Ang. förbud
mot vissa
exekutiva
auktioner
m. m.*

Herr Brädefors: Herr talman! I denna motion är föreslaget åtgärders vidtagande till skydd för småbönder, arbetare, arrendatorer och egnahemsägare för att icke deras egnahem och småstugor skola säljas exekutivt på grund av förfallna räntor, skatter och sådant. Nu har utskottet motiverat sitt avslagsyrkande med att denna åtgärd, som vi föreslagit, skulle medföra oöverskådliga rubbningar i det ekonomiska samhällslivet. Jag tycker mig minnas, att i fjol, när vi i en annan motion föreslogo hjälp för småbönder i form av moratorium för deras bankkulder, talade också vederbörande utskott om, att om man skulle genomföra en sådan åtgärd, skulle även detta förorsaka oöverskådliga rubbningar i det ekonomiska samhällslivet. Men är det icke rubbningar i det ekonomiska sällhällslivet, när en massa småbönder och egnahemsägare på grund av obetalda skatter mista sin kanske enda ko eller t. o. m. sitt hemman och bliva körda ut på landsvägen till den stora arbetslöshetsarmén? Är det icke tillräckligt stora rubbningar i det ekonomiska samhällslivet, att sådant sker bland småbönderna?

Jag har här det senaste numret av tidningen Norrskensflamman, där man talar om sådana händelser från Norrbotten, varest det just i dessa dagar allt oftare inträffar, att man tager ut vräkning på småbönder. I Råneå socken har det enligt denna tidning inträffat, att man har exekutivt sålt deras gårdar. Man har vräkt dem från dessa hem, som de hava arbetat upp; när de under nuvarande krisförhållanden icke kunnat fullgöra sin betalningsskyldighet beträffande skuldräntor och skatter, så har man sålt deras hemman på exekutiva auktioner och till sist vräkt dem ifrån deras hemman ut på landsvägen.

Man har i den nyss behandlade föregående frågan här talat om djurplågeri, och man har, såsom t. ex. konsul Wallén, varit ganska förgrymmad över att dylikt djurplågeri får förekomma i ett sådant kulturland som Sverige. Det var en annan talare, som yttrade, att ett sådant djurplågeri, som där talades om, vore icke värdigt det svenska samhället. Men, mina herrar, det är ingen, som tänker på det människoplågeri, som i detta nu existerar i det svenska kultursamhället, detta oerhörda människoplågeri, som i många fall är mera upprörande än det djurplågeri, som herrarna här talat om. Jag tror, att herr Wallén och andra, som varit så indignerade över djurplågeriet och velat skaffa en lagstiftning, som skulle förhindra detsamma och införa humanare slaktmetoder, jag tror, att de icke komma att göra någonting för att försöka humanisera lagstiftningen på det sättet, att de människor, som bliva plågade ännu mera än dessa djur, skola få en något mera human behandling från samhällets sida.

Ang. förbud mot vissa exekutiva auktioner m. m. (Forts.)

Då man talar om det svenska samhällets värdighet, så vill jag icke göra gällande, att icke en sådan behandling av arbetare och småbönder, d. v. s. exekutiva auktioner på deras egendom, vräkningar och sådant, icke skulle vara förenlig med svenskt samhällsliv liksom i alla andra kapitalistiska stater. Men det är i varje fall småböndernas och arbetarnas krav på det svenska samhället, att de på något sätt skola skyddas, så att de icke komma att öka den redan stora skaran av hemlösa och arbetslösa.

Jag tror, att jag med denna korta motivering kan yrka bifall till den motion, som jag jämte min partikamrat herr Hagberg i Luleå har väckt i frågan.

Herr Lindqvist: Herr talman! Med hänvisning till den motivering, som utskottet anfört för avslag på motionen, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner på de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Ang. införande i Sverige av »bank holidays».

Vid föredragning härpå av andra lagutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion angående införande i Sverige av motsvarighet till Englands »bank holidays» och Tysklands »Bankfeiertage» anförde:

Herr Ekman: Herr talman! I föreliggande motion göra de ärade motionärerna ett påstående, att för den händelse man stiftade en lag, enligt vilken växlar eller andra ekonomiska förbindelser, utställda på en viss dag, kunde förfalla på närmast efterföljande söckendag, bankerna därigenom utan vidare skulle hålla stängt på sådana dagar. Även utskottet gör en antydning härom. Mot detta påstående uttalar sig bankföreningen på följande sätt: »Skulle här i landet vissa dagar bestämmas att vara uppskovsdagar i växelrättsliga men ej i andra avseenden, torde, om till dylik dag utsåges en sådan som den sist omnämnda eller ock en eller annan vanlig söckendag, ej endast affärsfolket utan även den övriga allmänheten finna sig synnerligen besvärade, därest bankkontoren hölles stängda. Bankerna äro tjänare åt affärslivet och allmänheten, som av dem förvänta, att de icke uraktlåta att tillhandagå med sitt förmedlande arbete, då arbetet på övriga områden fortgår.» Jag ber att på det allra starkaste få stryka under vad bankföreningen här uttalat, nämligen att en dylik stängningstid skulle för affärslivet vara synnerligen besvärande, och detta gäller i en alldeles särskilt hög grad vår exporthandel. Jag skall be att med några ord få styrka detta påstående.

Det är så, att vid de flesta exportaffärer sker betalningen genom växlar, trasserade på köparen eller agenten i utbyte mot skeppningsdokumenten. Pönera nu t. ex., att bankerna på påskaftonen skola vara stängda hela dagen. Vanligtvis är det så, att omedelbart före helgdagar forceras arbetet med fartygen för att de skola kunna komma ut i tid. Det kan följaktligen hända, att exportörerna icke kunna få konossementen förrän låt oss säga på skärtorsdagen. Båtarna gå, vi få konossementen på lördag morgon. Vad blir följderna, om bankerna äro stängda, så att vi icke genom våra bankförbindelser kunna sända ut papperen? Följden blir antingen den, att vi måste skicka skeppningspapperen till köparna utan att trassera på dem. Kammaren torde förstå den risk, som ligger däruti, i synnerhet om det rör sig om stora belopp. Eller också få vi vänta med att skicka papperen eller trassera genom bank till efter påsk. Och vad blir då följderna? Följden blir den, att fartygen säkert fram-

Ang. införande i Sverige av »bank holidays». (Forts.)

kommit, innan köparen fått konossementen från banken. Redaren eller mottagarna eller fartygsagenten där ute lämna icke ut varorna, förrän papperen äro dem till handa. Och det har hänt i otaliga fall, att exportörerna i en sådan situation fått betala extra kostnader på grund av att varorna, om de skulle hava gått över relingen, som det heter, i präm, i stället hava landsatts. Då hava exportörerna fått betala kostnadsskillnaden. Detta är sålunda en synnerligen allvarlig olägenhet för vår storexport, ett förhållande, som här icke har beaktats.

Vad för övrigt dessa extra fridagar beträffar, så ber jag få påpeka, att vi här i Sverige i det fallet äro synnerligen väl lottade. Om vi t. ex. jämföra oss med England, så hava vi här följande fridagar, vilka icke finnas i England, nämligen nyårsdagen, trettondedagjul, Marie bebådelsedag och Kristi himmelsfärdsdag. Man kan säga, att detta är religiösa helgdagar hos oss, men i England äro de s. k. bank holidays. Detta synes mig vara av mindre betydelse, då det i alla fall är fridagar. Däremot är i England första måndagen i augusti s. k. bank holiday. Vi äro sålunda på det hela taget, kan man säga, bättre ställda beträffande fridagar än andra länder. Jag har endast velat påpeka detta. Då nu, som jag antar, kammaren kommer att bifalla utskottets förslag och det blir en skrivelse till Kungl. Maj:t, bör denna sak beaktas, ty den är verkligen av mycket stor vikt.

För min del tror jag icke, att den ifrågasatta lagstiftningen, om den kommer till stånd, skulle få någon större praktisk betydelse, då jag för min del är fullkomligt övertygad om, att affärsbankerna icke komme att uraktlåta att även i fortsättningen tillvarata sina kunders berättigade intressen. Jag har, herr talman, icke något yrkande, men jag har ansett mig böra påpeka dessa förhållanden.

Herr Holmström: Herr talman! Då det icke gjorts något yrkande, har jag ingen anledning ingå i någon större utredning om vad jag tänkt mig med motionen. Jag vill bara säga, att den föregående ärade talaren gjorde alldeles för stort nummer av det här. Det är en mycket, mycket enkel anordning, som är ifrågasatt, nämligen att, såsom det är påpekat i motionen, göra det möjligt för bankerna att på sådana dagar, som det här är tal om, slippa hålla öppet. De annonsera ju nu, att de på midsommaraftonen, påskaftonen och några andra dagar hålla öppet klockan 12—1 t. ex., sålunda endast en timme, för att bereda möjlighet att sköta om växlar. Bara detta förhållande visar ju, att bankerna anse, att någon bankverksamhet överhuvud icke är nödvändig sådana dagar utan endast denna öppenhållning för att sköta växlar. Så enkelt är syftet med min motion.

Vidare vill jag säga, att vi hava ju, enligt konventioner med övriga länder, full rättighet att bestämma, att vissa dagar icke skola få räknas såsom förfalldagar för växlar.

Då emellertid allt detta skall bliva föremål för utredning, är jag övertygad om, att den kommande utredningen kommer att taga hänsyn till just vad den föregående talaren anförde. Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Med herr Holmström förenade sig herr *Lundqvist*.

Herr Ekman: Med anledning av den föregående ärade talarens anförande ber jag få påpeka, att hittills har det praktiserats, att bankerna under dessa helgdagsaftnar icke varit öppna mer än någon timme eller två. Det är ju alldeles tillräckligt, och mera begära vi icke. Men syftet med motionen är ju, såvitt jag förstår, att bankerna skulle vara stängda på dessa dagar. Och där-

Ang. införande i Sverige av »bank holidays». (Forts.)
 vidlag torde utan tvivel liksom hittills överenskommelse träffas. Om utredningen nu skulle ge till resultat denna lagändring, så bleve givetvis följden den, att en lättnad inträdde för de tjänstemän, som hava att syssla med dessa växlar och checkaffärer, på så sätt, att de därutöver icke behövde vara närvarande dessa dagar.

Herr Lindberg i Stockholm: Herr talman! Beträffande de farhågor, som herr Ekman har för att icke sjöfartens män skulle få ut sina papper från bankerna på helgdagsaftnar, så är det ju redan nu så, att om fartygen göras i ordning på en helgdagsafton, så äro bankerna icke öppna längre fram på dagen sådana dagar. Skulle man sålunda efter ett införande av den föreslagna ordningen få svårigheter med att få sina papper klara, så har man ju samma svårigheter redan nu, när fartygen icke gå förrän på den tid, då bankerna äro stängda. Jag tror därför icke, att man behöver särskilt uppmärksamma just detta förhållande vid en kommande utredning, ty dessa farhågor äro nog tämligen ogrundade.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å lån från egnahemslånefonden, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverks-träd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfv för kronans räkning av Åkers styckebruks rekognitionsskog m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Landskrona;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning i vissa fall av arrendet för kronoegendom m. m.; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt markområde å Söderåsen vid Ljungbyhed.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 9.

*Ang. åtgärder
till stöd för
innehavare av
små och
medelstora
jordbruks-
fastigheter.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 46, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till stöd i vissa avseenden för innehavare av små och medelstora jordbruksfastigheter.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren av herr Herou m. fl. väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen nr 66, vari hemställts, att riksdagen hos regeringen ville begära lagstiftnings genomförande snarast möjligt — rörande små och medelstora jordbruksfastigheter — om anstånd med betalning av gäld (moratorium) och om förbud för exekutiv försäljning av sådana jordbruksfastigheter, samt nr 67, vari föreslagits, att riksdagen måtte hos regeringen begära förslag till de åtgärder, som kunde och borde vidtagas för de små och medel-

Ang. åtgärder till stöd för små och medelstora jordbruksfastigheter. (Forts.) stora jordbruksfastigheternas vidkommande, så att fastighetens ägare och brukare, på grund av tryckande skuldbörda, ej måtte kunna drivas bort från sin fastighet och sitt brukningsområde.

Utskottet hemställde,

- 1) att motionen II: 66 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 67 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Herou: Herr talman! Vi ha i vår motion nr 66 krävt moratorium eller anstånd med betalning av gäld och förbud för exekutiv försäljning av små och medelstora jordbruksfastigheter samt i motionen nr 67 åtgärder, som kunna och böra vidtagas för de små och medelstora jordbruksfastigheternas vidkommande, så att fastighetens ägare och brukare på grund av tryckande skuldbörda ej må kunna drivas bort från sin fastighet och sitt brukningsområde. Dessa krav äro ingalunda nya; vi hava ställt dessa krav under ett flertal år här i riksdagen. De hava emellertid tidigare mycket snävt avvisats, de hava avfärdats som utopier, som verklighetsfrämmande förslag, som aldrig skulle kunna realiseras.

Emellertid synes det ju av behandlingen av dessa frågor, som om det ändå från stora kretsar i riksdagen skulle komma att i viss mån ges stöd åt sådana åtgärder, som vi i dessa motioner hava krävt. Jag fick häromdagen ett brev från en småbrukarförening nere i Skåne, i vilket man säger, att de för det mindre jordbruket ständigt försämrade förhållandena skapat stora svårigheter. Man har försökt hålla ut i det längsta i hopp om bättre tider. Man har måst öka sin skuldsättning, så att denna nu håller på att växa vederbörande över huvudet, och om ingenting göres till deras hjälp, kommer man att massvis tvingas bort från sina med svett och möda upparbetade egendomar. Man påvisar också, att kreditorerna på grund av befarad förlust till följd av dröjsmål med hjälpåtgärders vidtagande kunna tänkas fundera på att uppsäga lånen, och att därför en lag om moratorium vore synnerligen önskvärd. Jag förstår fuller väl, att det innebär vissa svårigheter att genomföra en dylik lagstiftning, en lagstiftning som dock kunnat genomföras på vissa andra områden. Jag anser mig emellertid med hänsyn till det allvarliga läget för dessa småbrukare böra yrka bifall till motionen II: 66 om moratorium.

Vad beträffar motionen II: 67 vill jag bara säga, att det ju ifrån ansvarigt statsråds sida gjorts uttalande om, att åtgärder i motionens syfte äro att förvänta vid nästa års riksdag. Då härtill kommer, att en utredning nu pågår, och då framför allt denna fråga får en särskild belysning genom de i år deklarationsvis inhämtade uppgifterna, så är det väl kanske i fråga om denna motion ingenting mer att vinna. Vi ha med vår motion velat hålla frågan vid liv. Vi ha med denna vår motion velat ge uttryck åt, att vi icke ämna släppa frågan, förrän åtgärder vidtagits.

Med hänsyn till förhandenvarande förhållanden nöjer jag mig således med att yrka bifall till motionen II: 66.

Herr Johansson i Uppmålby: Herr talman! Vad först angår frågan om moratorium så var ju denna så sent som i fjol föremål för riksdagens behandling. Motionen i ämnet hänsköts då till första lagutskottet, som emellertid i avgivet utlåtande icke ansåg sig kunna tillstyrka motionen, enär ett bifall till denna enligt utskottets förmenande säkerligen skulle komma att medföra konsekvenser, som lagutskottet icke såg sig mäktigt att då kunna

Ang. åtgärder till stöd för små och medelstora jordbruksfastigheter. (Forts.)
överblicka. Samma skäl har varit avgörande för jordbruksutskottets ställningstagande i frågan i år. Herr Herou har nu yrkat bifall till motionen II:66, och jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vad sedan angår motionen II:67 så har ju herr Herou beträffande denna icke gjort något yrkande. Även i fråga om denna motion har utskottet hänvisat till den utredning som för närvarande pågår. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande mom. 1), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i berörda moment, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Vidare blev på herr talmannens därå framställda proposition utskottets hemställan i mom. 2 av kammaren bifallen.

§ 10.

Slutligen föredrogos vart för sig
jordbruksutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av väckt motion angående tillämpningen av bestämmelserna om mjölkreglering; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående nedbringande av vissa kostnader vid väg- och broarbeten.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Pehrsson* i Bramstorp *m. fl.*, nr 589, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 242, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.; och

herr *Olsson* i Mora *m. fl.*, nr 590, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 245, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer, att utgå från anslag under elfte huvudtiteln.

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottstaterna;

nr 3, angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för budgetåret 1934/1935 under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till de värnpliktigas avlöning m. m.:

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalning förskottsvis av statsbidrag till vägbeläggningar med begränsad varaktighet;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för fortsättande av Dals-Eds—Rölanda elektriska distributionsförenings u. p. a. verksamhet; och

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m.; samt

från andra lagutskottet, nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Mölltorps församling, Skaraborgs län, av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden inom Vaxholms fästning;

nr 54, i anledning av väckt motion om utbetalande av viss ersättning till änkefru E. Kleberg eller hennes rättsinnehavare;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rasbiologiska institutets organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten;

nr 17, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående dels försäljning till postverket av riksbankens fastighet i Visby, dels ock nybyggnad för riksbankens avdelningskontor därstädes;

nr 18, i anledning av framställningar av fullmäktige i riksbanken angående pensioner åt vissa anställningshavare vid Tumba bruk;

nr 19, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring m. m.; och

nr 20, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 46 av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer;

andra lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion om revision av jorddelningslagens bestämmelser angående behandlingen av frågor rörande rätten till vattenområden och fiske vid jorddelningsförrättningar; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, II: 382, angående fördelningen av statliga stipendier vid olika slags utbildningsanstalter.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Leffler</i>	under 15 dagar fr. o. m. den 21 mars,
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» 14 » » 22 »
» <i>Jönsson</i>	» 2 » » 22 »
» <i>Christiernsson</i>	» 14 » » 23 »
» <i>Lithander</i>	» 13 » » 23 »
» <i>Jonsson</i> i Mörbylånga	» 14 » » 22 » och
» <i>von Seth</i>	» 7 » » 5 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9.31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 22 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande mars.

§ 2.

Enligt därom den 14 innevarande månad fattat beslut företogs nu val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr <i>Fast</i>	till revisor med herr	<i>Lorén</i>	som suppleant
» <i>Gustafson</i>	» » » »	<i>Johanson</i>	» »
» i Kasenberg		i Huskvarna	
» <i>Hage</i>	» » » »	<i>Törnkvist</i>	» »
		i Karlskrona	
» <i>Holmgren</i>	» » » »	<i>Laurén</i>	» »
» <i>Johanson</i>	» » » »	<i>Olsson</i> i Golvvasta	» » och
» i Hallagården			
» <i>Uddenberg</i>	» » » »	<i>Bäcklund</i>	» »

var och en med 129 röster.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda valet.

§ 4.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till

Svar å interpellation.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Svedman till mig framställt följande spörsmål: Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder, avsedda att skyndsamt förbättra läget på fläskmarknaden?

Till en början må erinras, att Sverige sedan lång tid tillbaka haft ett ganska betydande exportöverskott av fläsk, vilket huvudsakligen avsatts å den engelska marknaden. Från hösten 1932 har emellertid å de brittiska öarna varit genomförd en kontingentering av baconimporten. Sverige har därvid tillerkänts viss andel i den totala medgivna bacontillförseln till England, vilken senare tid efter annan minskats. Med hänsyn till de engelska kontigenteringsbestämmelserna har vår fläskexport på England alltså måst begränsas till vissa bestämda kvantiteter samt ordnas enligt särskilda föreskrifter. Exporten har skett efter tillstånd av en av exportslakterierna bildad förening, svenska exportslakteriernas förening u. p. a. Under vintern 1932/1933 var exportpriset i stort sett mindre gynnsamt, men uppehöll flertalet exportslakterier, till fördel för hemmamarknaden, exporten. Sedermera har exportpriset starkt förbättrats samt har, såsom interpellanten framhållit, under hösten 1933 och innevarande vinter väsentligt överstigit priset å hemmamarknaden. För ernående av en utjämning mellan dessa pris har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 februari 1934 meddelat vissa bestämmelser. Dessa innebära i huvudsak, att den, som för tiden från och med den 1 mars 1934 erhåller tillstånd till utförsel till Storbritannien och Norra Irland av saltat fläsk, skall vara skyldig att — om ett på visst sätt fastställt medelnettoexportpris efter avdrag av 10 öre per kilogram för någon vecka överstiger ett i viss ordning uträknat medelpartipris å den svenska marknaden för samma vecka — inbetala skillnadsbeloppet till statens slaktdjursfond. De sålunda inflytande medlen skola efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till fläskmarknadens stödjande.

Vidare må erinras, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 september 1933, den 15 december 1933 och den 12 januari 1934 betydande belopp av inflytande slaktdjursavgifter ställts till förfogande för att genom export m. m. åstadkomma avlastning å den inhemska marknaden för nötkreatur och kött därav, något som givetvis har betydelse även för fläskmarknaden. Därjämte har Kungl. Maj:t den 16 innevarande mars medgivit, att såsom bidrag vid export under tiden 23 februari—30 juni 1934 av levande svin samt fläsk må av slaktdjursfondens medel användas intill 600,000 kronor.

Ytterligare må framhållas, att Kungl. Maj:t i den nyligen framlagda propositionen nr 257 angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande upptagit fläskfrågan i hela dess vidd. Därvid ha framlagts åtskilliga förslag i ämnet. Sålunda föreslås, att viss del av vad som må inflyta i föreslagna införselavgifter å vissa fodermedel skall få användas för fläskproduktionens stödjande. Därjämte har begärts bemyndigande för Kungl. Maj:t att enligt vissa riktlinjer få vidtaga åtgärder för reglering av införseln till riket av kött och fläsk. I övrigt vill jag hänvisa till innehållet av nämnda proposition.

Slutligen må nämnas, att, därest propositionen nr 253 angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutad överenskommelse angående beställningar och krediter m. m. bifalles, ytterligare möjligheter skapas för en snabb förbättring av läget å fläskmarknaden.

Såsom sammanfattning av det sagda vill jag alltså uttala den mening, att genom de sålunda vidtagna eller i nyssnämnda propositioner föreslagna åtgärder

Svar å interpellation. (Forts.)
gärderna angelägenheten av att förbättra läget på fläskmarknaden blivit tillbörligen beaktad.

Härpå yttrade

Herr Svedman: Herr talman! Mina kommentarer till det av herr statsrådet lämnade svaret behöva icke bli omständliga. Jag skall inskränka mig till att uttala ett tack för det svar han lämnat och med endast ett par ord beröra dess innehåll.

Herr statsrådet har kunnat hänvisa till en del föreliggande fakta, som inträffat sedan jag framställde min fråga. Sålunda hänvisade statsrådet till ett par kungl. propositioner, vidare till skrivelsen till slakterinämden av den 23 februari 1934 samt till bestämmelser om ett större anslag ur slaktdjursfonden.

Vad de kungl. propositionerna beträffar, får jag säga, att den som bär numret 253 och ställer en viss fläskexport till Ryssland i utsikt hyser jag icke några förhoppningar om, detta av skäl som jag icke här närmare behöver utlägga. Om den proposition däremot, som har numret 257, kan jag säga, ehuru jag själv icke är jordbrukssakkunnig, att jag tror, att om de förslag, som däri äro framlagda, bli genomförda, man skall nå fram till det mål jag i min interpellation uttalat önskan om.

Vad slutligen angår skrivelsen av den 23 februari 1934 till slakterinämden anbefalldes i den ett clearingförfarande, som obestriddigen är ett steg i rätt riktning. Det är emellertid att beklaga, att detta steg icke tagits tidigare och att det icke lämnat den effekt, som man väntat, vilket närmast är beroende på att det omkostnadskonto, som vidhäftats medelnettoexportpriset, har väl mycket tryckt ned detta pris, så att den differens, som beräknades uppstå mellan medelnettoexportpriset och medelpartipriset, blivit mindre än vad man hoppats. Denna differens skulle ju användas i prisutjämnande syfte. Men den saken kanske kan förbättras, och med det inflytande, som herr statsrådet i allmänhet har, särskilt på dem det här närmast gäller, hoppas jag, att herr statsrådet kommer att försöka giva mera respekt åt en ekonomisk jämlikhetsprincip, vilket jag förmodar har stark resonans i hans politiska idévärld.

§ 5.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord vilande motionerna; och hänvisades därvid

till bankoutskottet motionerna:

nr 581 av herrar *Holmgren* och *Jeppsson*;

nr 582 av herr *Holmgren*;

nr 583 av herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*; och

nr 584 av herr *Andersson* i Stockholm;

till statsutskottet motionerna:

nr 585 av herr *Nylander*; och

nr 586 av herrar *Liedberg* och *Persson* i Falla;

till bevillningsutskottet motionen nr 587 av herr *Hage m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 588 av herr *Olsson* i Mora *m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 589 av herr *Pehrsson* i Bramstorp *m. fl.*; samt

till bankoutskottet motionen nr 590 av herr *Olsson* i Mora *m. fl.*

§ 6.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 51—57 och bankoutskottets utlåtanden nr 16—19.

§ 7.

Vidare föredrogs bankoutskottets memorial, nr 20, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 46 av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 8.

Slutligen föredrogos, men blevo ånyo bordlagda andra lagutskottets utlåtande nr 17 och andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Ekman*, nr 591, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 240, med förslag till sjöarbetstidslag;

herr *Aqvist*, nr 592, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 253, angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m.;

herr *Sefve*, nr 593, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 223, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension;

herr *Hage*, nr 594, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 246, angående vissa pensioner, att utgå av affärsdrivande verks medel; samt

herrar *Pehrsson* i Bramstorp och *Andersson* i Igelboda, nr 595, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 257, angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 28 september 1928 om utjämningsskatt;

nr 116, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för produktionen av vissa slag av trädgårdsprodukter;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i bestämmelserna om stämpelavgift för spelkort; och

nr 121, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker; samt

från jordbruksutskottet:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å lån från egnahemslånefonden;

nr 119, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å köpeskillning för vissa från kronojord försålda lägenheter m. m.; och

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till kapitalökning för egnahemslånefonden m. m.

§ 11.

Till bordläggning anmälades:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m.; och nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta ävensom en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående de ekonomiska och sociala verkningarna av de s. k. enhetsprisföretagen inom detaljhandeln m. m.; och

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 48, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Svenska smörprovningarna;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt kemiska stationer;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrläggningsföretag;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion, II: 500, angående utvidgning av den svenska kulturpropagandan i utlandet; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående sänkning av vissa vattenfallsstyrelsens taxeavgifter.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Jansson* under 3 dagar fr. o. m. den 3 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.30 f. m. för att åter sammanträda kl. 8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 22 mars.

Kl. 8 e. m.

§ 1.

Herr *Hagberg* i Malmö avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 596, bordlades.

Kammarens ledamöter åskildes härefter kl. 8.3 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
